

Musikako goi mailako ikasketak harmonia bila



ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

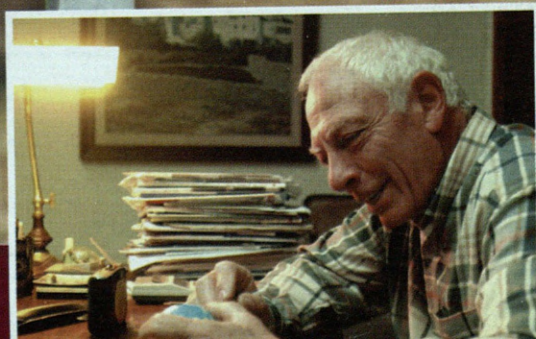


Megalitoak K.o. 2001ean

BABES AROA

Jose Luis Ugarte

“Belcentzia zaldi hasatia da”





OIARTZUNGO UDALA



BULEGOAK.....	943 49 01 42 - 943 49 03 77 - 943 49 13 77
UDALTAINGOA (24 ordu).....	943 49 33 11
SUHILTAILEAK	943 63 01 68
DYA	943 46 46 22
GURUTZE GORRIA	943 22 22 22
OSASUN ZENTRUA (Oñartzun).....	943 49 11 01 - 943 49 26 04
OSASUN ZENTRUA (Lartzabal).....	943 52 69 14
JUBILATUEN ELKARTEA.....	943 49 00 02
ZAHARREN EGOITZA.....	943 49 05 38
FARMAZIAK.	
AGIRREZABALA.....	943 49 14 95
ERRANDONEA.....	943 49 03 52
ALTZIBAR.....	943 49 19 31
ARRAGUA.....	943 49 43 48
TAXIAK.....	943 49 14 74
POSTA.....	943 49 35 74
BAKE EPAITEGIA.....	943 49 09 13
APAIZ ETXEA.....	943 49 03 19
NEKAZAL BULEGOAK.....	943 49 03 47 - 943 49 06 69
MANUEL LEKUONA UDAL LIBURUTEGIA.....	943 49 38 64
UDAL EUSKARA ZERBITZUA.....	943 49 10 34
UDAL KULTURA SAILA.....	943 49 10 34
TURISMO BULEGOA.....	943 49 45 21
AEK INTXIXU EUSKALTEGIA.....	943 49 39 57
OIARTZUN IRRATIA.....	943 49 37 11
OARSO TELEBISTA (OTB).....	943 49 38 18 - 943 49 38 19
OIARTZUNGO UDAL IKASTOLA PATZUERGOA.....	943 49 16 59 - 943 49 00 37
HAURTZARO IKASTOLA.....	943 49 16 59
ELIZALDE HERRI ESKOLA.....	943 49 01 93
HELDUEN HEZIKETA IRAUNKORRA (ALTZIBAR).....	943 49 00 48
ELORSORO UDAL KIROLDEGIA.....	943 49 25 52
MADALENSORO UDAL PILOTALEKUA.....	943 49 09 21
UDAL IGERILEKU IREKIA (Ekaina-Iraila).....	943 49 37 45
OIARTZUN KIROL ELKARTEA.....	943 49 36 38
OARSOALDEA ESKUALDEKO GARAPEN AGENTZIA.....	943 49 41 29



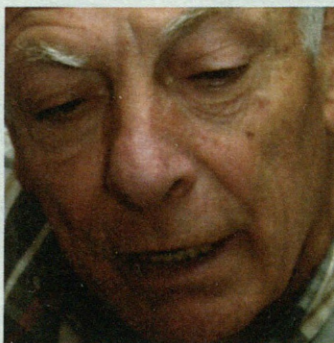
Argazkiak: Alberto Elozegi
Iñigo Txintxurreta
Diseinua: antza S.A.L.



■ Antxon Gomez: "Altsasuko mahaiaren gisako eskema batera jo behar da" 9



■ Ez dira harri puskak 18



■ Jose Luis Ugarte: "Belaontzia zaldi basatia da" 26



■ Musikako goi mailako ikasketak harmonia bila 38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Antxon Gomez.	
<i>Xabier Letona</i>	9

EKONOMIA

Trafiko handia euskal portuetan.	
<i>Daniel Udalaitz</i>	12

EUSKARA

Hizkuntz kontseilua euskararen hauspoa izanen ote?. <i>Mikel Asurmendi</i>	16
--	----

GIZARTEA

Ez dira harri puskak.	
<i>Iñigo Txintxurreta</i>	18
Elkarrizketa: Jose Luis Ugarte.	
<i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre</i>	26

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Parisko oihalak dantzan.	
<i>Lore Agirrezabal</i>	35
Goi mailako ikasketak harmonia bila.	
<i>Iñaki Guridi</i>	38
Orain dela 30 urte.	
<i>Pilar Iparragirre</i>	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: <i>Mikel Arana</i>	8
Kultura: <i>Anjel Lertxundi</i>	34
Azkena: <i>Elixabete Garmendia</i>	58



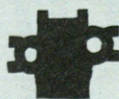
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

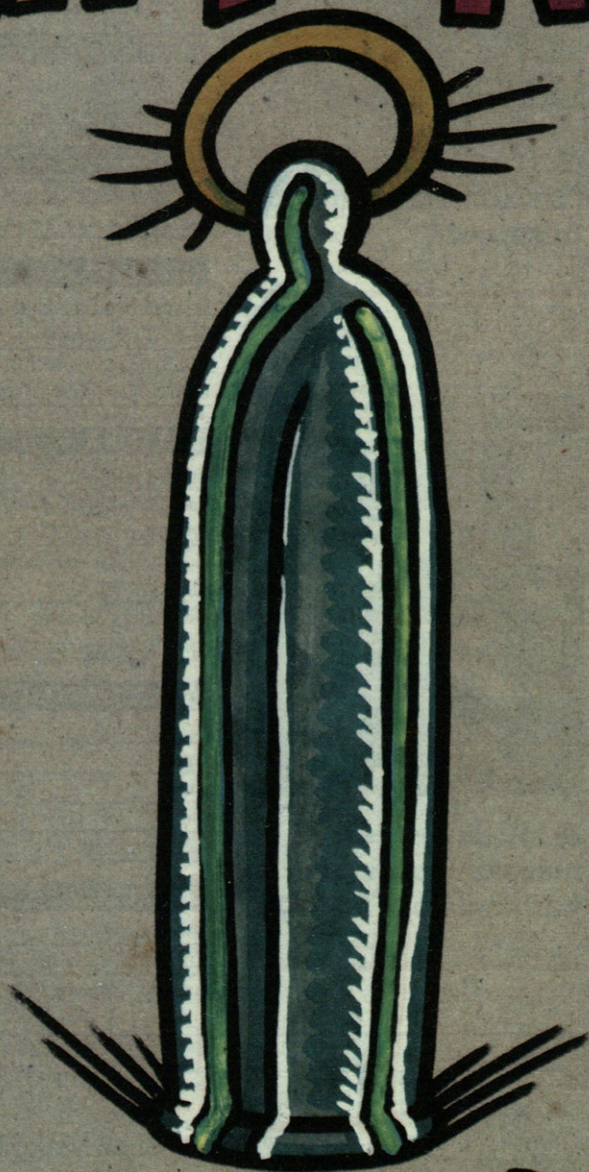


kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

SAN FERMIN

EN



2001

KAPOTIKOA

2001

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.

LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.

ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:

Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore

Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun

Jauregi, Xabier Letona.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne

Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña

Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160

Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:

943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48

(komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,

3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro

Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro

Espainia16.400 pta./98,57 euro

Beste atzerriak21.100 pta./126,81 euro

Airez33.000 pta./198,33 euro



KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.

Ametzagaina Taldeko partaidea da

Zuzenketa

Ekainaren 24an ARGIAk kale-ratuta-ko zenbakian, Kuadrillategi egitasmoaren inguruko albiste labur bat agertu zen non egitasmoa abian jarriko duten zortzi udalerrien zerrenda agertzen zen. Ohar honen bitartez bertan agertutako zerrenda zuzendu nahiko genuke, bederatzi baitira 2001. urteko irailetik aurrera Kuadrillategi egitasmoa abian jarriko duten udalerriak: Lasarte-Oria, Andoain, Hernani, Astigarraga, Urnieta, Beasain, Deba, Bergara eta bederatzigarrena Aretxabaleta.

Axier Huegun Burgos

Kuadrillategi Ikerketa eta Aholkularitza elkarteko Lehendakaria

Zuzenketa

Gutun honen sinatzaileok, 2001ko ekainaren 3an, "Etorkinen Ametsak: ezta lur honetan ere" izeneko erreportaian eginiko hainbat akats zuzendu nahi dugu.

Jean de Dieu Matondo Lunzitisa errefuxiatuaren nazionalitatea kongoliarra da (Congolais). Congoko Errepublika Demokratikoa herrialdeko herritarra; Zaire ohia bezala deitua ere bai. Congoko Errepublika Demokratikoa ez da Frantziako kolonia izan, artikuluan agertu bezala, Belgikako kolonia baizik.

Erran azkenik, Jean de Dieu Matondo Lunzitisa espetxeratua eta torturatua izan

zela Ituri eskualdeko Bunia hiriburuan, giza eskubideen aldeko kanpaina bat burutzen ari zelarik. Bunia, Congoko Ekialdearen probintzia batean dago.

Adeitasunez,

Jean de Dieu Matondo Lunzitisa

(Asiloa eskatu duen errefuxiatu politikoa)

Germaine Blezio

(Amnesty International)

Hiruko Txikian

UDARAREN BEROPEAN

Ur ezak landareak zimeldu erdoitu eta erre egiten dituen bezala, ni uda parteko politikak nauka jota. Oporrak hartzen entrenamendu aski ez dugunon kofradiako kide, gaztetan ia batere ez eta helduean ttantaka, besteenak ditut jelosgune. Eta hauen artean, politikoenenak dira gehien eiatzen nautenak. Pique. Garai bateko gazte komunista, Ercros enpresa saltzaileetako bat, ez omen dute errudun jotzen Espainiako fiskalek tratatu merkantil horretan desagertutako hoge mila milioi pezeta direla eta. Lekuko lez galdekatuko omen dute, tratua itxi zen unean bertan bule-

goa garbitzen ari izan balitz bezala. Aurtengoak ere, opor bikainak hone-nak. Chirac prestuak ere arazoak ditu. Familiari emana, alaba itaundu behar omen dute gu guztion sosak beren oporretako bidaietan xahutu izanagatik edo. Aurtengoak burutu ondoan aurreko urtetakoen berri emanen omen du argiki eta garbiki mintzatuta. Dagoe-neko Piqueren antzera sakeletatik harrapatuta dauzka finki galdetzaileak, hauetako inork alaba estutu ez dezan, fundamentuzko aita bati tokatzen zaion bezala. Edozeren aurretik, familia. Biologikoa eta bestea ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA



T E R M O

TXANPONA

GENOA

Egunotan Genoa prentsan, irratian eta telebistan albiste izango da. Manifestari eta poliziaren artean egon daitekeen tentsio-arengatik izango da segur aski albiste eta ez G7aren aurrean bilduko den globalizazioaren aurkako mugimenduaren planteamenduengatik. Berriz ere aberatsek, komunikabideen zatirik handiena kontrolatzen dutenek, globalizazioaren aurkako mugimendua turismo alternatiboaren bila dabil-tzan hippy zaharren, anarkista bortitzen eta zenbait ezkertiarren nahasketa heterogeneo bat bezala aurkeztuko digute. Ezkutu-tatu egingo dute, ordea, bertan egongo direla jada milioika pertsona biltzen dituen eta erresistentzia eta elkartasun sare bat osatzen duten langabetuen erakundeak, indigenen organizazioak, ekologistak, feministak, baserritarak -euskal ordezkari-tza tartean-. Atzo Seattle, Praga edoartzelona bezala, aste honetan Genoa herrialde txiro eta zapalduetako elkartasunaren agertokia da. Eta elkartasun hori G7, FMI, BM, OMC eta NATO bezalako erakundeetan islatzen den globalizazio neoliberalaren aurkako borroka. Zabal dadila elkartasun sare hori! ●

◆ DANIEL UDALAITZ

IBARRETXEREN ZEREGINAK

JUAN Jose Ibarretxeren lehendakari izendapena, Eusko Legebiltzarrean biziko den giro berriaren lehen agerpena izan da. Hauteskunde kanpaina ardatz izan zuen bake eta normalizazioarako programa martxan jartzeko aukera izango du, eta zeregin horretan legebiltzarra ardatz izango duela iragarri du. Legebiltzarretik kanpo, ETak jakinarazi izan du bera ere hor dagoela eta bere atentatuek herri honetako bizitza politikoa baldintzatuko dutela. Bestetik, ezustean, Ezker Batuaren sostengua ere jaso du Ibarretxek, aurretik negoziazioen apurketak zalaparta handia sortu ondoren. Denborak esango du borondate oneko keinu horrek zerbait berria ekarriko duen hala keinuan geratuko den. EAJ-EAren gobernu programa zabala zertan mamitzen den ikusi beharko da orain apurka, bere orokortasunak alor desberdinetan gauza gutxi eta asko egiteko parada ematen du eta.



■ Juan Jose Ibarretxeren zin egitea bal-dintzatu zuten ETaren bi atentatuk.

JARRAIPENKO GOBERNUA ERATU DU IBARRETXEK

LANEAN hasia egin zuten Juan Jose Ibarretxeren lehenengo gobernuari eta ondoren su-etenaren apurketa eta EHrekin lortutako gobernu akordioaren apurketa etorri ziren 2000ko hasieran. Harrezkero, Ibarretxeren



gobernua gutxiengoan geratu zen eta oposizioak blokeatua. Gobernu jarraipena da, beraz, oraingoa. EAJko zazpi kontseilarien aldetik aldaketa bakarra dago: Kultura Saila Miren Azkarate euskaltzainak zuzenduko du, Mari Karmen Garmendiak Ibarretxeri Gobernua utzi nahi zuela adierazi ondoren. EAren aldetik, bi kritikoek utzi dute gobernua, Patxi Ormazabal-ek eta Inaxio Oliverik, eta Joseba Azkarragak eta Angeles Iztuetak ordezkatu dituzte.

SEI PRESO 21 URTEZ KARTZELAN

AURTENGOAREKIN Joxean Etxebarri, Jose Mari Sagardui, Ernesto Alberdi, Fernando Irakulis, Pako Eskitxabel eta Eugenio Irastorza euskal preso politikoek 21 urte beteko dituzte espetxean. Lehenengo laurak zornotzarrak dira

B A H E A

- Juan Mari Atutxa, Eusko Legebiltzarreko lehendakaria: "Autodeterminazioa geroezina litzateke euskal gizartearen %80aren sostengua balu, baina bakarrik %51ren sostengua badu, ez du gizartearen banaketaren arazoa konpontzen, aitzitik, banaketa hori areagotuko luke".
- Pio Cabanillas, Espainiako Gobernuaren bozeramailea: "Ibarretxeren diskurtsoek, ET-rik gabeko Lizarra iragartzen dute".



eta joan den larunbatean sei ei egin zitzaien omenaldia Zornotzan bertan.

KAMIOIEN GARRAIOA HAUTETSIEN KEZKA

IPAR Euskal Herriko hautetsiak kexu agertu dira kamioien garraioaren arazoa dela-eta. 7.000 kamioi pasatzen dira egunero Biriatuko mugatik, eta 20.000 izanen dira 20 urte barru. Hautetsien Kontseiluko lehendakari Alain Lamassoureren ustez, Frantziako Gobernuak ez du arazo honekiko erabaki argi bat agertu. Erabaki bat hartu aitzin bertako hautetsiei iritzia eskatu beharko liekeela uste du Lamassourek.

DUELA HIRU URTE ITXI ZEN "EGIN"

UZTAILAREN 15ean hiru urte bete dira

ETA PROTAGONISTA

Bizitza politikoan protagonismoa bereganatzeko modurik goibelena du ETAk, heriotzarena, eta uztailleko bigarren astean hiru hildako utzi ditu erakundeak: uztailaren 12an, Madrilén Luis Ortiz de la Rosa polizia nazionala hil zuen auto bonbaz; uztailaren 14an, goizez, Leitzañ Jose Javier Mujika UPNko zinegotzia hil zuen lapa-bonbaz; arratsaldean, Mikel Ubibe ertzaina, Gipuzkoako Ikuskaritza Unitateko arduraduna Leaburun bere autoaren barruan zegoenean tirokatuz. Gatazkaren egoerak bere horretan dirau: ETAk bere indar armatua erakusten du eta gizarteko agenteen gehiengo handiak gaitzetsi egiten du, zurrumbilotik ateratzeko modurik aurkitu ezinean.

Baltasar Garzonek "Egin" egunkaria eta Egin Irratia ixteko agindua eman zuenetik. Orduan auzipetutako 26 lagunetatik gehieni ETako kide izatea egotzi zien Entzutegi Nazionaleko epaileak, eta horretan oinarritu zen egunkaria eta irratia ixteko. Hiru urte beranduago, Entzutegi Nazionaleko Laugarren Salak auziperatu gehieni ETArekiko kolaborazioa egotzi die eta, beraz, egunkaria ixteko agindua oinarririk gabe geratu da. Orain "Gara" "Egin"en ordeko naturala dela frogatu nahi dute epaileek, eta hala dela erabakiko balitz, "Egin" kudeatzen zuen "Orain" enpresaren zorra "Gara" kudeatzen duen EKHERi bizkarreratuko litzaioke. Hau guztia 18/98 sumario ezagunean garatzen ari da, gerora Xaki, Ekin eta beste zenbait operazioz gizendu dutena.



■ J.M. Aznar.

IZPIAK

Jose Maria Aznarren Gobernuak ezezko borobila eman dio Estatutua guztiz betearazteko Ibarretxe lehendakariak batzorde berezia sortzeko egin zuen eskaerari. Jaurilaritzaren ustez, oraindik 38 eskumen bereganatu behar ditu EAEk.

Iñigo Makazaga Erresuma Batuan preso dagoen euskal herritarari zortzi hilabeteko espetxe zigorra ezarri diote nortasun agiri faltsuengatik epaitu ondoren. Makazagak jadanik hiru hilabete egin ditu preso Britania Handian eta zigorra bete ondoren ikusi beharko da zer gertatzen den Espainiako Gobernuak egin duen estradizio eskaerarekin.

Jaime Mayor Oreja PPko buruzagiak adierazi duenez, "ez da kasualitatea atentatuak EHk kontrolatutako herrietan gertatzea". Bere ustez, herri horietan "ETAren ingurunea" deitzen zaiona judizialki borrokatu behar da, "sare hori komandoak baino ETA gehiago" delako.



■ J.Mayor Oreja.

- Patxi Zabaleta, Aralarreko kidea: "Otegik hausnarketa egin beharko luke, bere zuzendaritzapean ezker abertzaleak 80.000 boto galdu ditu eta".
- Jose Mari Etxepare, Txalaparta argitaletxeko editorea: "Aralarrek ondo daki ezker abertzalea eraldatzeko modu bakarra barrutik dela, baita gutxiengoan egonda ere. Baina aldan gora egitea gogorra da, urteen eragina handia da eta mendian ez da geriatrikorik. Hobe motxilak beste batzuen bizkarretan uztea eta bidezidor errazari heltzea. Hutsa egindako bidaiek egin dezaketen mina ikustea izango da berriz tristeena".

EB hurrengo legealdiaren aurrean

Ez zen inolaz ere erraza izan baina, hala eta guztiz ere, Ezker Batuak (EB) erantzukizun ariketa argia eginik, eta hauteskunde kanpaina zehar esandakoarekin bat etorritz, barne erantzun ez gutxierekin, EAJ-EA koalizioarekin elkarriketetan hastea onartu zuen, eta ez hori bakarrik, akordio batera heltzeko borondatea zegoen, baina, noski, gutxienezko zenbait baldintza ematen baldin baziren. Hasieratik antzeman genuen negoziazioa ez zela erraza izango, EAK ez zuen inolako borondatearik adierazten EBren partehartzearen alde, eta oraindik garrantzi handiagoa duena, ez ginen ezinbestekoak Ibarretxe lehendakari izendatzeko, eta, azken gai hau, lehen egunetik mahai gainean egon bazen, nahiz eta esan, ez zen behin ere ezer egin.

Inork ez du zalantzan jartzen EAJk EB hurrengo gobernuan nahi zuela, eta ezta ere, gure presentzia kualitatiboagoa zela kuantitatiboago baino, baina, jeltzaleak, kalitatezko presentzia horren truke ordaintzeko prest zeuden prezioa oso baxua zen. Beharbada, iraganeko esperientziatzen oinarrituta, sailburu batekin dena eginda zegoela pentsatu zuten, eta Etxebizitza, Ongizate Soziala, Inmigrazioa eta Garapenerako kooperazioa barneratzen zituen sailburua eskaini ziguten; beste sailen arloak, ingurugiro eta energi politikan dena ukitu ezina zelarik.

Beraz, hiru astetan zehar hitz egiten egon eta gero, adostasunak hasieratik zeudenak ziren: giza eskubideekiko errespetua, eta elkarriketa eta autodeterminazioaren aldeko apustua euskal gatazka gainditzeko.

BAINA euskal gatazkaren inguruan diagnostiko berdina izatea arrazoi nahiko ahal da EAJ-EA koalizioarekin bat egiteko? Merezi al du gure programari uko egitea hurrengo Eusko Jaurlaritzan sail bat izatearren? Zein zen EBren helburua hauteskudetara aurkeztu zenean, gizartea aldatu edo gauzak bere baitan utzirik EAJ-EAren programa pean sail bati gorrixka itxura eman? EB Eusko Jaurlaritzan ez egoteak lehendakariak bake inguruan izan ditzakeen ekimenei indarra kendu ahal die? Eta azkenik, hala balitz, sail bat gestionatzeak ze diferentzia egingo luke? Galdera hauek eta beste batzuk izan ziren EBren zuzendaritzan gaudenok erantzun behar izan genituenak, eta jakina denez, erantzuna ezezkoa izan zen.

Ezker Batuak betidanik defendatu izan du -gure eguneroko politikagintzan ere gure asmoa hori izan da- Euskal Herriak gatazka politikoaz aparte, arazo sozial handiak dituela eta abertzale eta ez abertzaleen arteko dikotomia gainditu egin behar dela, ezker eta eskuinaren arteko dikotomia klasikora bueltatzeko, non eta diferentziak ez diren estatu ereduak baizik eta gizarte ereduak.

Politika ekonomikoa, fiskala, inmigrazioa, pobrezia, eskulio soziala, hezkuntza, emakumea, ingurugiroa, sanitatea, estatu eredu, Europa, globalizazioa, etxebizitza. Hauek ere politikak dira, eta guretzako garrantzi handiko politikak gainera, eta hauetan, EAJrekin ez gatoz inolaz ere bat.



Mikel Arana

EB-IUko presidentziako bozeramailea

***“Gu ez gara akordio
preferenteen bila ari, EBk
oposizioa izateko eskubidea eta
obligazioa du, akordio
preferenteak, legealdi
akordioak eta abarrekoak gure
militantzia eta bozkatzaileri
iruzur egitea litzateke”***

HASIBERRI den legealdi honetan beraz, Ezker Batuak bere printzipioei fidela izanik, Eusko Jaurlaritzarekiko bi jokabide oso ezberdin izango ditu gaiaren arabera. Eusko Jaurlaritzan ez sartzeak ez du inolaz ere gure ikuspuntua aldatu bakea lortzeko bideari dagokionez, eta honen inguruko lehendakariaren eta gobernuaren ekimenekin bat egingo dugu, eta burubelarri arituko gara gainera, hauek aurrera ater daitezen, partehartzaile hutsak bezala, edo hala eskatuz, bultzatzaile bezala.

Baina, gu ez gara akordio preferenteen bila ari, EBk oposizioa izateko eskubidea eta obligazioa du, akordio preferenteak, legealdi akordioak eta abarrekoak gure militantzia eta bozkatzaileri iruzur egitea litzateke, beraz, ez dugu inolako beldurrik izango baldin eta aurrekontuetan, adibidez, gure proposamenak jasotzen ez badira hauen

aurka bozkatzeko; edota zenbait legeen aurkako bozka emateko, zeren, lehendakaria aukeratzeko ez gara beharrezkoak, baina dirudi EAJ eta EAK ahaztu egin dutela gehiengo absolutua ere ez zutela lortu.

Beraz, EAJ eta EAK, behin irabazlearen euforia desagertzen zaienean, legeak aurrera ateratzeko parlamentari nahikoak ez dituztela konturatzen direnean, bidai lagunak bilatzen hasi beharko dute, eta nahiz eta Ezker Batua beti izango den oraingoan bertan behera geratu diren elkarriketak berrartzeko prest, ez ditu bere planteamenduak aldatuko, eta honek, segur aski, bidaikide oso bitxiak ikusteko aukera emango digu. Adi ibili! ●

21 urte HBn izan ondoren Batasunatik kanpo geratu da ANV, 36ko Gerra aurreko alderdia. Alderdi izateari uztea eskatu diete Batasunatik eta ez dute onartu. Antxon Gomez idazkari nagusiarekin jardun dugu bai ANVk bai ezker abertzaleak bizi duten une bereziaz.

“ALTSASUKO MAHAIAREN GISAKO ESKEMA BATERA JO BEHAR DA”

ANV (Acción Nacionalista Vasca), 36ko Gerraren aurreko alderdi zaharra da eta bere sorreratik egon izan da HBn. Orain, zergatik geratu da Batasunatik kanpo?

Hasieratik ikusi genuen Batasunak HB baino askoz estuagoa zen erakunde batera joko zuela, ia ia alderdi egitura izatera. Beraz, ez da posible bi alderditan militatzea. Herritarren batasunean posible zen taldeak eta pertsonak biltzea, Batasunarekin pertsonak eta korranteak bai, baina ez alderdiak. Horregatik geratu gara kanpoan.

■ **Zuentzat gogorra izango da.**

Bai, baina HBn kuantitatiboki eta kualitatiboki garrantzitsua den militante kopuru batek hori erabaki du eta guk onartzen dugu. Baina guri ezin zaigu eskatu alderdi izateari uztea eta korrante bihurtzea, gu 71 urte dituen alderdi bat gara, bere ideologia eta militantziarekin. Gure jendea ez zegoen ANV desegiteko prest.

■ **Bateren batzuek pentsa dezakete, ezker abertzaleko egitura zabal bat egitean, akaso ez duela merezi alderdi edo talde txikiak jarrai dezaten; eragin ahalmena galtzen den neurrian, agian komeni dela hauek desagertzea, are gehiago HBren siglak ere desagertu direnean.**

Erantzuna gure herriaren izaerak berak dakar. Euskal Herria oso plurala dela entzuten dugu eta, beraz, ezker abertzalea ere plurala da, Iparraldean zein Hegoaldean. Ezker abertzalea gutxieneko antolakuntza batekin



DANI BLANCO

■ **“Iparraldera ere jarrera itxi batekin joan da: AB desagertu behar zela eta Batasuna bultzatu”.**

bildu nahi bada, pluraltasun hori errespetatu behar da, eta hori ez da posible alderdi bakarreko egitura batekin.

■ **Eta korranteek ez al dute pluraltasun hori bermatzen?**

□ **“Hasieratik ikusten genuen Batasuna eratzen ari zen bezala arazoak ekarriko zizkiola ezker abertzaleari”**

Korranteak alderdi politikoei onartzen dituzte, ANVk ere izan ditzake bere korranteak. Ezker abertzalea hauteskundeetan indartsu egon denean ez da alder-

di egiturekin definitu, herritar batasun gisa baizik. Egitura itxi bat sortzen denean eta torlojoak estutzen direnean, orduan egiten dute salto pusketek.

■ **Zuen analisietan Batasuna prozesuan baztertuak zaudetela diozue. Zergatik?**

Hasieratik ikusten genuen Batasuna eratzen ari zen bezala arazoak ekarriko zizkiola ezker abertzaleari. Guk egitura bezala HB mantentzea proposatzen genuen, eta EH hauteskundeetarako plataforma instituzionala izatea. Iparraldera ere planteamendu itxi batekin joan da, Abertzaleen Batasuna desagertu egin behar zela eta Batasuna bultzatu. Horrek zer ekarri du? ABren baitako sektoreen oreka apurtzea eta krisia. Abertzale batek ezin dio uka beste bati Euskal Herri osoan aritzea, horregatik aspalditik esaten dugu HB zela Iparraldean hedatu behar zena, baina ABren barruan.

■ **Torlojoak estutu direla esan duzu lehen. Zer esan nahi duzu?**

Batasuna prozesuaren ondorioak begibistan daude, pertsona eta korrante mordoxka desmarkatu dira, HBren barruan urte luzetan aritu direnak. Horrez gain, Batasunari onartu behar zaio lehenbiziz egiazko egitura eta koherentzia batekin nazio osoko erakunde bat lortu izana. ABren krisia izan da horren kostua, nahiz eta oraindik honek herritar batasun gisa funtzionatzen duen.

■ **Zure ustez Batasunak zergatik ez du horren bilgune zabala izatea lortu?**

Batetik, egoera politiko zehatzean jaio zen eta beste batean bukatu. Horrez gain, Batasuna prozesuan zehar malgutasun gutxiarekin aritu da.

■ **Eta sortzen den egoera berriaren aurrean ANVk zer egingo du?**

Beti egin duena, ezker abertzalearen alde lan egin. Orain, gure zereginaren barne hausnarketa egin beharko dugu. Dena den, argi dugu ANV indartu behar dugula, gure indarra gurean ere gehixea-go inbertitu behar dugulako. Lan egin behar da ezker abertzalea berriz gutxieneko batzuen inguruan elkarlanean jartzeko, eta guretzat herritarren batasunaren eskema da baliagarria horretarako.

■ **Ez Aralar ez zuek ez zarete sartu Batasunean, hala ere kritiko agertu zarete haiekiko. Zer desberdintasun duzue haiekiko?**

Gu kritikoak gara ezker abertzalean azken boladan egin diren gauza askorekin: greba orokorra, ia asteburueroakoak diren mobilizazio nazionalen ildoak, Espainiako haustekundeetan abstenitzea-rena, jendeak ulertzen ez duen Gasteizko Legebiltzarrearekiko jarrera -orain bai, orain ez-... Dena den, ontzi berberean bagoaz, ekimen bat ez laguntzea eta hurrengo egunean oso gaizki atera dela publikoki esanez aritzea ez da egokia. Alde horretatik, Aralarrekoak ez dira leialak izan ezker abertzalearekin. Militantearen figura eta halakoak horrenbeste aipatzen dituztela, mantendu dituzten jarrera asko alderdi bateko auzien organoetara eramanez gero, kanporatzeko modukoak lirateke edozein alderditan.

Behingoz koordinada nazional baten inguruan jarri garenean -Udalbiltza eta abarrekoak-, hori zalantzan jartzea ez dugu ulertzen. Ezta negoziazioaren eskemetan temati jarraitzea ere, Espainia eta Frantziak negoziatzeko inongo borondaterik ez dutela argi dagoenean. Borroka armatuaren inguruko ikuspegia ere desberdina da...

■ **Eta zein da borroka armatuari buruzko zuen ikuspegia?**

Galdera horri beste batekin erantzun behar zaio: Espainiako Erresuman benetako askatasuna al dago borroka arma-

tuaz publikoki iritzi bat emateko? Duela gutxi borroka armatua gaitzes-ten duen pertsona bati kereila bat jarri nahi zioten PPren moldean gaitzesten ez zuelako; beraz, atera kontuak. Ezker abertzalean honen inguruan eztabaidatu behar

dela planteatzen da, baina ez dago baldintzarik, Estatuaren gustuko ez den iritzia dugun militanteek kartzelara joateko arriskua dugu eta.

■ **Gaia, ordea, funtsezkoa da ezker abertzalearen baitan.**

Militantziaren sektore batentzat -adibidez Aralarrekoentzat- badirudi baietz. ANVn gai horretan beti egon izan garen posizioan gaude, eta oso garbi dugu beti egongo garela bi estatuen errepresioa jasaten dutenekin; guk ez diegu sekula bizkarra emango ez preso eta errepresaliatuei, ez haien senideei.

■ **Ezker abertzalekoa izateari buruzko halako lehia bat dago. Zer da ezker abertzalekoa izatea?**

Independentista izatea, Euskal Herriak parametro guztietan nazio gisa funtzionatu behar duela argi izatea, eta justizia sozialarekiko konpromisoa,

BASOZAIN, POLITIKO, IDAZLE

Gasteiztarra da, baina duela 15 urte Aian bizi da bere emazte eta bi haurrekin. 36 urte ditu eta Pagoetako parkeko basozaina da bere ohiko jardunean. Arbaso asko izan ditu ANVn, tartean aitona, eta 71 urteko alderdiaren idazkari nagusia da duela lau urtetik gaurdaino. Bi alditan izan da HBko Mahai Nazionalean, azkena orain-tsu arte. Euskaldunberria eta idazlea, 1997an "Abere Madarikatua" liburua idatzi zuen.



■ **"Egitura itxi bat sortzen denean eta torlojoak estutzen direnean, orduan egiten dute salto pusketek; hori gertatu da Batasunarekin".**

kunismotik, sozialismotik edo beste formula aurrerakoi batzuetatik. ANVko- ok, adibidez, ezkerreko gure programa zehatza dugu.

■ **Zer egin beharko litzateke zuen ustez ezker abertzaleko taldeen arteko elkarlana bultzatzeko?**

Egoera honetan agian berpiztu beharko litzateke Altsasuko Mahaia, ez dakit, Altsasun, Maulen edo Donibane Garazin,

baina halako eskema batera jo beharko genuke. Ezker abertzaleko aniztasuna antolatzeko eskema malguak behar dira, Batasunatik kanpoko sektoreak berriz barruan egoteko. Dena den, gu oso gertu gaude Batasuna eta ABtik, eta lehentasunezko harremana haiengana bideratuko dugu.

■ **Zein gutxieneko punturen inguruan eratu beharko litzateke aipatzen duzun bilgune hori?**

Batetik, lurraldetasuna; bestetik, ezker ikuspegitik gutxieneko sentsibilitate batzuk izatea eta antolaketa aldetik malgua izatea. Horrez gain, iritzia desberdinak dauden gaien inguruan gutxieneko malgutasun bat izatea; hauteskunde plataforma baten barruan



DANI BLANCO

sentsibilitate desberdinak egon daitezke-ela onartuz.

■ **Mobilizazioak etengabekoak direla-ko jendea erreta dagoela diozue; greba orokorragatik haserre eta noraeza aipatzen duzue; hauteskundeetan orain bai orain ez esatean jendea leloztzat hartzen dela...** Zuen kritikari ezkortasun kutsua dario.

Gune argiak ere badira: ezker abertzalea lurraldetasunaren ikuspuntutik nazio mailan hasi da lanean, Udalbiltzarren sorrerak oso tresna esperantzagarria jarri du abian, nazio aitormenaren ekimena, euskararen behatokia... Euskal Herriko nazio eraikuntzan oso garrantzitsuak dira horiek guztiak.

■ **Orain arte HBko Mahai Nazionalean egon zara. Arazo mordoxka honen aurrean nola sentitzen zara, adibidez harreman pertsonalen eremuan.**

Harreman pertsonal onak ditut Bata-sunaren zuzendaritzako kideekin, eta ANVk oso garbi du bere lehentasunezko harremana norekin izan behar duen: Batasuna eta AB.

■ **EHk 80.000 boto galdu dituela diozue, eta horiek berreskuratzeko lana egin behar dela, baina 140.000 boto lortu direla eta horiek ere zaindu behar direla. Nola bateratzen dira bi zeregin horiek?**

Galdutako 80.000 botoetatik asko eta asko EHko uholdearekin etorri ziren, baina horietatik 20.000-30.000 askoz

larriagoak dira, HBkoak zirelako eta ustez blindatuak. Nola bateratu asmo biak? Aztertu behar da mantendu direnean zer jarrerarekin mantendu diren eta eragile horiek kontuan hartu. Denek, era batean ala bestean, ezker abertzaleko plataforma batean ordezkaturik sentitu behar dute.

■ **Intsumisioa eta desobedientzia indarrez bultzatze-ko ordua dela uste du ANVk. Borroka armatua eta aipatu bide horiek bateragarriak al dira?**

Denok horrenbeste begiratzen diogun Irlandako ereduari so eginez gero, bi estrategiak elkar lotuta joan direla ikusiko dugu, gainera ez azken hamarkadetan bakarrik, XIX. mende bukaeratik baizik. Boikot hitza, esaterako, Irlandatik dator; IRAk ekintza armatuak egiten zituen bitartean Corkeko alkateak hiltzerainoko gose greba bat egin zuen. Indian ere,

Gandhi eta halakoen desobedientzia zibila zegoen artean, talde armatuak ere ari ziren. Bi moldeak elkarren ondoan egon

dira beste prozesu historiko batzutan.

■ **Irlandako eredu aipatu duzu baina zuen txostenetan Quebecekoa ere aipatzen duzue. Biak oso eredu desberdinak dira.**

Bai, hala da, baina ereduak ere

ez dira fotokopiak. Komeni da prozesuak ezagutzea, hemen desobedientzia zibila eta halakoak ahoz bakarrik defendatzen dituzten askoren gezurrak agerian uzteko; horiek behin baino gehiagotan bidali dute Ertzaintza desobedientzia zibila praktikatu izan dutenen aurka, adibidez Espainiako armadaren aurrean intsumiso agertu zirenen aurka. Planteamendu hori egiten duten askok, behin ere ez dituzte halako bideak bultzatuko ●

◆ XABIER LETONA

ITZULPEN ZERBITZUA

eskuira



SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,

Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69

eskura@eskura.com • www.eskura.com

Hegoaldeko merkataritza portuetako 2000. urteko datuetan erreparatuz gero, 32,5 milioi tona mugitu zirela ikus dezakegu, eta beraz, esan daiteke euskal ekonomiak gora egiten jarraitu zuela urte horretan. Era berean, 2001eko urte honetarako itxaropenak ere onak dira.

TRAFIKO HANDIA EUSKAL PORTUETAN



tzeko termometroa da. Euskal Herrian birmoldaketa industrialak izandako urteetan euskal portuetako merkataritza trafikoa nabarmenki gutxitu bazen ere, orain, azken urteotan, bizkortu egin da eta pixkanaka gorantz egiten ari da.

Itxitako azken ekitaldia, 2000. urtea, euskal ekonomiaren pixkanakako hobekuntza horren adibide garbia da. Izan ere, 2000. urtean Hego Euskal Herriko merkataritza portuek 32,5 milioi tona mugitu zituzten, eta beraz %3,4ko hazkundera izan zuten 1999arekin alderatuz. Euskal hiru merkataritza portuek, Bilbok, Pasaia eta Bermeok hobetu egin zuten beren egoera eta beren trafikoa. Bilbokoa, 27,5 milioi tonarekin, %5,7ko hazkundera izan zuen, Pasaia, 4.671.377 tonekin, %2,6 igo zen, eta Bermeokoa, azkenik, 461.477 tonekin, %16 hazi zen. Eginahalak egin arren, ezin izan ditugu eskuratu Euskal Herriko beste merkataritza portuari buruzko datuak, hots, Baionakoak.

Euskal portuek 2001. urte honetarako dauzkaten itxaropenak onak badira ere, urtearen hasieran behera egin du merkantzia trafikoaren kopuruak, nahiz eta ez duen berdin behera egin portu guztietan. Horrela, urteko lehenengo bi hilabetetan, Bilboko portuak %0,6ko murrizpena izan zuen, eta Pasaia %10ekoa.

PRODUKZIO INDUSTRIALAREN GORAKADA.

Bilboko portuak sendotu egin du Espainiako Estatuko rankingean merkantzia trafikoan betetzen zuen hirugarren postu hori, Algeciras eta Bartzelonaren atzetik, eta halaber, produkzio industrialak eta kanpo merkataritzak 2000. urtean gora egin dutela egiaztatzen du.

Bilboko portuak 27,5 milioi tona manipulatu zituen joan den urtean (ontzi-

■ Urtearen hasieran behera egin du merkantzia trafikoaren kopuruak.

Euskal merkataritza portuetako arduradunek 2000. urteko azken ekitaldiari buruz eskainitako datuek diotenez, euskal ekonomiak hobera egin zuen eta 2001.

urte honetarako itxaropenak ere onak dira, %3,5aren inguruko batez besteko hazkundera aurreikusten baita. Gure portuetako merkataritza jardueren bilakaera gure ekonomiaren osasun egoera neur-

DANI BLANCO

ratu gabeko solidoak, likidoak eta merkantziak oro har), eta horrek, joan den urtearen aldean %5,7ko hazkundea ekarri zuen. Trafiko guztia kontuan izanik, barrukoa (portuen artean egiten dena) eta hornidurarena (ontziak hornitzekoa) ere barne, 28,6 milioi tonakoa izan zen, eta beraz, %5,8ko igoera izan zuen.

■ Bilbo, Bermeo eta Pasaia merkataritza portuek 33 milioi tona inguru mugitu zituzten 2000. urtean

Ontziratu gabeko likidoak Bilboko portuko trafikoaren %50 baino gehiago dira. 14,7 milioi tonatara iritsi ziren, aurreko urtean baino %3 gehiago, beraz. Arlo honetan aipatzekoak izan ziren petrolio gordinaren trafikoa, %2 igo baitzen, fuel-olioa, %13ko igoera izan zuena, eta gasolina, %9 gora egin zuena. Ontziratu gabeko solidoak, berriz, 4,4 milioi tonatara iritsi ziren. Horien artetik nabarmentzekoa da ikatza, %29 hazi baitzen, baba eta soia irinek %6ko gehikuntza izan zuten, eta txatarrak, aldiz, %7ko beherakada.

Era guztietako merkantzien barruan -horrexek izan zuen hazkunderik handiena, %13 ingurukoa- aipatzekoa da edukiontzietako merkantzia, 4,4 milioi tonakoa izan baita, %11ko igoera izanik.



MONIKA DEL VALLE

■ Bilboko portuak 27,5 milioi tona manipulatu zituen joan den urtean.

Edukiontzietako merkantzien barruan ardoak, edariak eta alkoholak nabarmendu ziren, %2 hazi zirelarik. Eraikuntzako materialek %10eko gehikuntza izan zuten, eta siderurgiako produktuek %18ko igoera.

Eremu geografikoen arabera, Bilboko portuko trafiko garrantzitsuenak, osoaren %40, Europa Atlantikokoa da, eta merkantzien xede edo jatorri garrantzitsuenak ondokoak dira: Erresuma Batua, Errusia, Holanda, Finlandia eta Belgika. Afrika Atlantikoko portuetako trafikoak, berriz, %53ko gehikuntza izan zuen. Herrialde garrantzitsuenak Ekuatore Ginea, Nigeria eta Gabon izan ziren.

Afrika Mediterraneokoa %27 hazi zen, Hego Amerikakoa %23, Ipar Amerikakoa %23 eta Ozeano Pazifikoko aldeko Asia %22. Jaitsi zirenak Ozeania (%57), Ozeano Indiko aldeko Afrika eta Asia eta Mediterraneo aldeko Europa izan ziren.

Orain berriki Uniportek egindako batzar nagusiak plan estrategiko bat aurkeztu zuen 2001-2003 urteetarako, eta bertan, azpiegitura berriak bultzatu eta garatzea proposatu dute, hala bideak nola trenbideak, logistikoak eta portuetakoak. Aldi horretan Uniportek bere gain hartu du enpresen arteko lankidetzeta eta erakundeen arteko koordinazioa sustatzea, Bilboko Portuaren lehiakortasuna hobetzeren. Uniporten iritziz, bidaiarien garraiobidea erabiliko ez duen merkantzien trenbide loturarik ez izatea eta trafiko gutxiko errepiderik ez izatea lirateke hutsune nabarmenenak.

Epeak betetzen badira, trenbide trafikoarentzako Serantes tunela 2004. urterako amaitua egongo da. Eta 2010. urterako, berriz, tunel berri horren eta Bilbotik Mirandara doan trenbide sarearen arteko trenbide loturari ekitea espero da, Ezkerraldeko bizilagunei zuzendutako egungo trenbide komunikazioagatik gelditu behar izan gabe. Bestetik super A-8 proiektua ere aztertzen ari dira autobide horretako trafikoa arintzeko.

BERMEO PORTU IMPORTAZIAILEA. Bermeoko merkataritza portuko merkantzia trafikoa %16 hazi zen 2000. urtean, guztira 461.477 tona izan



ALBERTO ELOSEGI



ALBERTO ELOSEGI

■ Pasaia portua irudietan.

zirelarik, eta 2001eko urte honetan 500.000 tonatik gora izatea espero dute. Euskal portu hau 1996. urtean 302.206 tona izatetik 2000. urtean 461.477 tona izatera igaro da azken bost urteotan.

Mugitzen den merkantzia kopuruari eta horren jatorri eta xedeari buruzko datuak kontuan izanik esan daiteke Bermeoko merkataritza portua batez ere inportatzailea dela. Horrela, joan den urtean mugitutako 461.477 tonetatik 419.439 tona lehorreratze eragiketak izan ziren. Hau da, portuko instalazioetan manipulaturako merkantzia guztien %90,8 inportaziokoak izan ziren. Horrela, aipatzekoak izan ziren siderurgiako produktuak, eraikuntzakoak eta 4,75 cm baino lodiera handiagoko bobinak. Multzo hau Bermeoko portuko merkantzia-trafiko guztiaren %75,6 da eta 344.288 tona mugitu zituen.

Ontziraturako bolumenik handiena fosfatoek, porlan ontziraturak eta soda kaustikoak osatu zuten, guztira 17.646 tona. Multzo horren ondotik, izoztutako haragia, papera bobinetan, aluminio landugabea edo hainbat eratako makineriak osatutako multzoa egongo litzateke. Hain zuzen ere, produktu horien 14.151 tona esportatu ziren guztira.

PASAIKO PORTUAREN ZABALTZEA. Pasaia portua txikia geratu da, oso mugatua dago eta bertan ezin daiteke edukiontzi edo merkantzia arriskutsurik mugitu. Horixe da, hain

zuzen ere, Pasaia portuko arduradunek behin eta berriz diotena, eta kanpoaldeko portu bat eraiki beharra aldarrikatzen dute egungo portu azalera mugatu horrek berekin dituen arazo larriei irtenbide bat bilatzeko. Dagoeneko hainbat azterketa eta txosten egiten ari dira asmo hori aurrera eramateko, baina horrek 75.000 milioi pezetako (3.000 milioi libera) inbertsioa egitea esan nahiko luke. Gauzatu litekeen hedapen hori, halere, kezka bihurtu da Bilboko portuko agintarien-tzat; izan ere, Uniport bezalakoentzat ondorio larriak ekar ditzake.

Pasaia merkataritza portuak 4,6 milioi tona mugitu zituen iaz, aurreko urtean baino %2,6 gehiago. Bertako jarduera garrantzitsuen "zama lehor" delakoa izan zen, hau da, era guztietako merkantziak petrolioaren eratorriak izan ezik. Joan den ekitaldiko datu esanguratsuenak txatarraren igoera, ongarrrien



ALBERTO ELOSEGI

gorakada eta petrolio gaien gutxipena izan ziren.

Lehorreraturako txatarra kopuruak %20ko igoera izan zuen, eta ongarrrien trafikoa, berriz, %80 hazi zen. Igoera horiek, nolabait ere, petrolioaren eratorriak %37 jaitsi izana arintzeko balio izan dute, azken urteotan petrolio gaiek poliki-poliki behera egin baitute gaur egungo egoeraraino iritsi arte, eta egun portu-ingurune kontsumora murriztua dago.

Merkantzien jatorri eta xedeari dago-kionez, estatistikek diote alderantzizko joera dutela lehorreratzeko eragiketek eta ontziratze eragiketek, lehenengo



ALBERTO ELOSEGI

horiek igo eta bigarrenak jaitsi egin baitira. Horrek guztiak erakusten digu Gipuzkoako portu hau nagusiki inportatzailea dela. Merkantzia guztien seiren bat baka-rik ontziratu zen portu horretan iaz.

Uniportek, Bilboko lehiakortasuna hobetzeko lanean ari den elkarteak, dagoeneko publikoki adierazi du beldur dela Pasaia Portua handitzeko planek kalte egin diezaiketelako Bilboko portuaren interesei. Horrela azaldu dute orain berriki egin duten Batzar Nagusian. Batzar Nagusi horretan bertan onartu dute 2001-2003 urteetarako plan estrate-gikoa.

Uniporteko lehendakaria den Alfredo Espinosak Batzararen aurrean aitortu zuen merkataritza portu gehiegi dau-dela estatu mailan, eta portu estrate-gikoak edukitzearen alde hitz egin zuen, jarduera hau egokitzeko edo indartzeko erabiltzen diren fondo publi-koak barreiatu daitezela eragozteko. Testuinguru horretan Espinosak Pasaia-ko portua handitzeko aukera aipatu zuen, eta adierazi zuen, bere iritziz, zeren oraindik gai hori ez baitzuen Uni-portek sakonki aztertu, "beren kudea-tzaileek -Pasaia portukoek- jakingo dutela hori errentagarri egiteko mer-kantzia bilketa eta bolumen nahikoa duten. Hori ez da Pasaian bakarrik ger-tatzen, baita beste portu nagusi batzue-tan ere. Egia esateko -amaitu zuen- ez dakar inolako onurarik portu alternati-boak hain hurbil egoteak, ezta esporta-tu eta inportatzeko ere" ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ZABALIK EK EUSKADIKO TXIRRINDULARIRIK ONENAK FITXATU DITU

Iñigo CHAURREAU
2000: Euskaltel Euskadi
2001: Euskaltel Euskadi
2002: Euskaltel Euskadi
2003: Euskaltel Euskadi
2004: Euskaltel Euskadi
2005: Euskaltel Euskadi
2006: Euskaltel Euskadi
2007: Euskaltel Euskadi
2008: Euskaltel Euskadi
2009: Euskaltel Euskadi
2010: Euskaltel Euskadi
2011: Euskaltel Euskadi
2012: Euskaltel Euskadi
2013: Euskaltel Euskadi
2014: Euskaltel Euskadi
2015: Euskaltel Euskadi
2016: Euskaltel Euskadi
2017: Euskaltel Euskadi
2018: Euskaltel Euskadi
2019: Euskaltel Euskadi
2020: Euskaltel Euskadi
2021: Euskaltel Euskadi
2022: Euskaltel Euskadi
2023: Euskaltel Euskadi
2024: Euskaltel Euskadi
2025: Euskaltel Euskadi
2026: Euskaltel Euskadi
2027: Euskaltel Euskadi
2028: Euskaltel Euskadi
2029: Euskaltel Euskadi
2030: Euskaltel Euskadi

Haimar ZUBELDIA
2000: Euskaltel Euskadi
2001: Euskaltel Euskadi
2002: Euskaltel Euskadi
2003: Euskaltel Euskadi
2004: Euskaltel Euskadi
2005: Euskaltel Euskadi
2006: Euskaltel Euskadi
2007: Euskaltel Euskadi
2008: Euskaltel Euskadi
2009: Euskaltel Euskadi
2010: Euskaltel Euskadi
2011: Euskaltel Euskadi
2012: Euskaltel Euskadi
2013: Euskaltel Euskadi
2014: Euskaltel Euskadi
2015: Euskaltel Euskadi
2016: Euskaltel Euskadi
2017: Euskaltel Euskadi
2018: Euskaltel Euskadi
2019: Euskaltel Euskadi
2020: Euskaltel Euskadi
2021: Euskaltel Euskadi
2022: Euskaltel Euskadi
2023: Euskaltel Euskadi
2024: Euskaltel Euskadi
2025: Euskaltel Euskadi
2026: Euskaltel Euskadi
2027: Euskaltel Euskadi
2028: Euskaltel Euskadi
2029: Euskaltel Euskadi
2030: Euskaltel Euskadi

David ETXEBARRIA
2000: Euskaltel Euskadi
2001: Euskaltel Euskadi
2002: Euskaltel Euskadi
2003: Euskaltel Euskadi
2004: Euskaltel Euskadi
2005: Euskaltel Euskadi
2006: Euskaltel Euskadi
2007: Euskaltel Euskadi
2008: Euskaltel Euskadi
2009: Euskaltel Euskadi
2010: Euskaltel Euskadi
2011: Euskaltel Euskadi
2012: Euskaltel Euskadi
2013: Euskaltel Euskadi
2014: Euskaltel Euskadi
2015: Euskaltel Euskadi
2016: Euskaltel Euskadi
2017: Euskaltel Euskadi
2018: Euskaltel Euskadi
2019: Euskaltel Euskadi
2020: Euskaltel Euskadi
2021: Euskaltel Euskadi
2022: Euskaltel Euskadi
2023: Euskaltel Euskadi
2024: Euskaltel Euskadi
2025: Euskaltel Euskadi
2026: Euskaltel Euskadi
2027: Euskaltel Euskadi
2028: Euskaltel Euskadi
2029: Euskaltel Euskadi
2030: Euskaltel Euskadi

Iker FLORES
2000: Euskaltel Euskadi
2001: Euskaltel Euskadi
2002: Euskaltel Euskadi
2003: Euskaltel Euskadi
2004: Euskaltel Euskadi
2005: Euskaltel Euskadi
2006: Euskaltel Euskadi
2007: Euskaltel Euskadi
2008: Euskaltel Euskadi
2009: Euskaltel Euskadi
2010: Euskaltel Euskadi
2011: Euskaltel Euskadi
2012: Euskaltel Euskadi
2013: Euskaltel Euskadi
2014: Euskaltel Euskadi
2015: Euskaltel Euskadi
2016: Euskaltel Euskadi
2017: Euskaltel Euskadi
2018: Euskaltel Euskadi
2019: Euskaltel Euskadi
2020: Euskaltel Euskadi
2021: Euskaltel Euskadi
2022: Euskaltel Euskadi
2023: Euskaltel Euskadi
2024: Euskaltel Euskadi
2025: Euskaltel Euskadi
2026: Euskaltel Euskadi
2027: Euskaltel Euskadi
2028: Euskaltel Euskadi
2029: Euskaltel Euskadi
2030: Euskaltel Euskadi

ZABALIKekin batera, eraman itzazu astebururo etxera doan EUSKALTEL EUSKADI taldeko txirrindularien lau fitxa



Haimar Zubeldia, David Etxebarria, Iñigo Chaurreau,... Ezagunak egiten al zaizkizu? EUSKALTEL EUSKADI ziklismo taldeko 24 txirrindularietako batzuk dira, nazioarteko tropeleko izarrak denak. Orain zuretzat fitxatu ditu ZABALIKek, Frantziako Tourrean arituko direla ospatzeko bilduma guztiz berezia osatuz. Hurrengo aste erabakigarrietan eurekin izango gara, kirolarien prestatuntza bertatik bertara jarraituz. Astero, ZABALIKekin batera lau fitxa jasoko dituzu, bakoitza karrerista bati eskainia, bere datu pertsonal eta palmaresarekin. Fitxa berean aurkituko duzu 2001 urteko Tourraren 21 etapei buruzko informaziorik osatuena.

Ez ahaztu. Txirrindularitzazalea bazara, astebururo ZABALIK DA ZURE FITXAKETA.



Jarrai ezazu ZABALIKekin EUSKALTEL EUSKADIren Tourra eta irabaz itzazu ORBEA bizikletak eta beste sari asko.

BABESLEA

LAGUNTZAILEA



ZABALIK

Asteburuetako
Astekaria

Euskararen Hizkuntz Kontseilua eratu da Iparraldean. EKEko Erramun Baxok lehendakaria Administrazio Kontseiluaren presidentea da. Hizkuntz Kontseiluaren sorrera ekitaldian Jean Michel Drevet prefeta egon bazen ere, Akitania eta Paueko agintari gorenak huts egin zuten.

HIZKUNTZ KONTSEILUA EUSKARAREN HAUSPOA IZANEN OTE?

Hizkuntz Kontseiluaren genesia ezagutzeko 1992. urtera jo behar dugu. Urte hartan sortu baitzen Euskal Herria 2010 Lurralde Eskema Iparraldean. 1994an, eskema honen arian, Garapen Kontseiluaren eta Hautetsien Kontseiluaren elkar lanaren bitartez Ipar Euskal Herriko Antolaketa eta Garapen Eskema finkatzen eta garatzen hasi zen. Lurralde Eskema bezala ezaguna den plangintza honetan zazpi atal lantzen ari dira egun: formakuntza, ingurunea, ekonomia, azpiegitura, hirigintza, kultura eta hizkuntza atalak. Hizkuntza atalaren antolamendua izan da tirabiratsuen orainokoa. Atalik atal, hizkuntza atala funtsezkoenatariko bat baita Ipar Euskal Herrian euskara biziko bada.



■ EKEko Erramun Baxok da (erdian) Hizkuntz Kontseiluaren lehendakaria.

KONTSEILUA ERATU DA. Hizkuntza atala garatu ahal izateko Hizkuntz Kontseilu baten beharra aldarrikatu izan dute euskaltzaleek. Gutxienezko berme batez arituko den Hizkuntz Kontseilua eratu bitartean Estatuko botereen eta euskaltzaleen arteko gorabehera franko izan dira. Administrazioaren eta herri elkartearen arteko adostasuna ez da berehalakoa gauzatu, hots. Kontseiluaren antolamendua erdian EKEko (Euskal Kultur Erakundea) Erramun Baxok presidentea izan da. Erramun Baxok bera dugu Kontseilu berriaren presidentea.

Hizkuntz Kontseiluaren sorrera blokeatua izan da hainbat urtez. Joan den apirilean burutu zen EKEren biltzar nagusia Pirinio Atlantikoetako Andre Viau prefetak desblokeatu zuen afera. Prefetak uztailaren erdialderako Kontseilua gauzatu izan behar zela agindu zuen. Harrezkero, EKEren esku utzi zuen Kontseilu honen gauzapena eta Erramun Baxok presidentea askeago aritu izan da eginbide honetan. Kontseilu honen antolamendua burutu bitartean Estatuak kudeatzen duen Hizkuntz Hitzarmenean “erdiespen berriak” izan dira.

EKE-REN PROPOSAMENA.

Erramun Baxok-ek hiru partaidetzaren arteko Kontseilu baten proposamena ahalbidetu izan du: erakunde publikoak, euskalgintzako sektoreak eta elkarte federatuak akomeatu eta bildu ditu kontseiluak. Presidenteak “euskalduntze plangintza” eta “lurralde garapena” lotu beharra adierazi du bere eginbidean. Hots, Kontseilu hau eraginkorra izanen bada, administrazioak demografia eta ekonomiaren garapena ziurtatu beharko du.

Uztail honen 3an Baionako Merkataritza Ganberan buruturiko biltzar berezian eratu zen azkenik Hizkuntz Kontseilua. Estatuaren izenean Jean Michel Drevet suprefeta, kulturako eta euskalgintzako ordezkariak bertan zeudelarik izendatu zen hizkuntza atalaz arduratuko den Administrazio Kontseilua. Euskalgintzako hainbat sektorek ez dute begi onez ikusi Paueko prefeta eta Akitania eskualdeko agintariak biltzar honetan

Euskara sailaren babeslea:



ARRASATEKO UDALA

**Pausoz pauso, egunez egun
etorkizuna argituz**

egon ez izana. Agintariek hainbeste lardatzen duten Garapen Eskema gauzatze-ko funtsezkoa den Hizkuntz Kontseiluaren sorrera ekitaldian instituzioetako buruak ez izateak agintariek hizkuntz atalari garrantzia gutxi ematen diotela agertu bide du.

BERROGEI MILIOI LIBERA. Hizkuntz Kontseiluak hiru xede nagusirekin abiatu du bere ibilbidea. Lehena, Hitzar-men Berezian hitzarturiko ekimenak kudeatzea da. Euskaraz diharduten elkar-te, erakunde eta ikastetxeen egitasmoak aitzina eramaten lagundu beharko du Kontseilu berri honek. Kontseiluak 40 milioi liberako (1.000 milioi pezeta) aurrekontua erabiliko du horretarako.

Erramun Baxok
presidenteak
“euskalduntze
plangintza” eta “lurralde
garapena” lotu beharra
adierazi du bere
eginbidean

Datozen sei urteetarako Estatuarekin sinaturiko Obragintza Publikoaren eskutik heldu da dirua. Bigarrenik, Hautetsien Kontseiluak 1997an aurreikusi zituen sei ildo landu beharko ditu Kontseiluak. Ildo hauek hizkuntz antolaketa-aren kariatara hitzarturiko hitzarmenetik at gelditu dira orain arte. Kontseiluaren hirugarren xedea, agintari publikoekin harremanak ontea, euskarak behar dituen egitasmo berriak lantzea eta berauek Obragintza Publikoari aurkeztea da.

Hizkuntz Kontseiluak Garapen Kontseiluaren araudia hartu du oinarritzat. Garapen Kontseiluak gaineratiko erakun-deekin duen harreman mota bera izanen du Hizkuntza Kontseiluak; Obragintza Publikoarekin, konparazioe. Ibilbidean izaniko gorabeherak ahan-tzi gabe, oro har, bertako administrazioa nahiz euskalgintzako ordezkariak kontent agertu dira. Hizkuntz gutxituak oraindik ofizialak ez diren Frantziako Estatu demokratikoan, bederen, euskaldunak aitzindari izan dira euskararen Hizkuntz Kontseilua sortzen. Hizkuntz Kontseilua euskarak behar duen hauspoa izanen ote? ●

◆ MIKEL ASURMENDI



Arturoren kaiera

GRADUONDOKOAK EUŠKARAZ

Euskaraz eta euskararen sakontzeko asmoz, hiru graduondo-ko jarriko dituzte martxan datorren ikasturtean. “Hiztek” da lehena, UEUren lehen titulazio ofiziala da eta hizkuntza eta teknologian adituak treabatzea du xede. Bigarrena “Hiznet” ikastaroa da eta Eusko Ikaskuntza, EHU, UEU eta SEI elkarteak antolatu dute. Eus-kara teknikariei zuzendua dago eta euskararen normalkuntzan laguntzea du xede. “Euskaldunon Egunkaria”k eta EHUK antolatu dute azkena, “Hizkuntza, Informazio eta Komunikazio” deritzona eta bereziki kazetariak prestatu gura du.

EUSKARA ZIURTAGIRIA 26 SALTOKIRENTZAT

Andoain, Deba, Eibar, Hernani, Lasarte-Oria, Orio, Tolosa eta Villabonako 26 saltokik udalaren Euskara Ziurtagiria jaso dute. Agiri hauek zortzi udalek eta Siadecok iaz abiatutako “Euskara Merkataritzara” egitasmoaren baitan emandako sariak dira. Bezeroarekin harreman eta komunikazio guztiak eskaintzeko gai direla adierazten du ziurtagiriak. Berau lortzeko hainbat baldintza bete behar izan dituzte saltokiek, esaterako, langileen %50 euskaraz aritzeko gai izatea eta errotulazio elebiduna izatea.

BAZTANDARREN BILTZARRA 01

Uztailaren 21 eta 22an, urtero bezala, Baztandarren Biltzarra ospatuko da Elizondon, “Eskuarak Batzen Gaitu” lelopean. Aurtengo festa Mariano Izeta idazleari eskainiko diote. Ekitaldi ugari izango dira larunbat eta igandean. Besteak beste, laxo partida, artisau erakusketa, eta kantari, bertsolari eta musikoen emanaldiak. Horrez gain, besta finantzatzeko asmoz, zozketa bat antolatu dute.



OTB LAGUNDUKO DU OIARTZUNGO UDALAK

Oiartzungo Udalak Oarso Telebistari urtero bost milioi pezetako diru laguntza ematea onartu du. Bi aldeek adostu dutenez, Udalak OTBren diru kontuen berri jakiteko eskubidea izango du. OTBk, bere aldetik, Oiartzunen euskararen inguruan egiten diren ekimenak sustatuko ditu eta kultur adierazpenak jarraituko.

Urrea



Zenbat Gara
elkartearen eskutik

■ Bilboko Zenbat Gara elkarteak oporrak euskaraz igarotzeko asmoz, “Oporraldia euskaraz Urrobi kanpinean” ekimena antolatu du. Xede bera izanik, Deustuko Berbaizua eta Gasteizko Bagare elkarteek Txekia-Polonia, eta Britainia eta Herbehereetara bidaiak antolatu dituzte. Euskarari kale egin ez diezaiogun.



■ Bilboko Panda Software enpresak Panda biruskontrakoa katalanera itzuli du, produktu hori ez dago euskaraz ordea. Enpresak esan duenez, katalanera itzultzeko Generalitatearen laguntza izan du. Laguntza publiko edo pribaturik izanez gero, euskarazko bertsioa egingo lukeela esan du enpresak, hala ere...

I k a t z a





EZ DIRA HARRI PUSKAK



Guganaino iritsi dira 6.000 urtetako bidaia egin ondoren. Neolitotik Burdin Aroraino bertan bizi zirenek eraikita, gure arbasoen harri zaharrak: trikuharriak, zutarriak, harrespilak, tumuluak... megalitoak.

Haiek bilakatu dituzte gure mendiak eta bailarak museo erraldoi baten gisan, baina hirietako museoak ez bezala, megalitoena estalperik gabe eta bizirik mantentzen da, biziki hauskorra izanik halaber. Bidaia luze hura eginik, askotan jausi dira gaur egungo aurre-rakuntzapean. Baserritar edo basomutilen ezjakintasunak suntsiturik, altxor-bilatzaileen maltzurkeriak birrinduta, zenbat izango dira betirako desagertu direnak? Triskantzatik libratu diren gehienek egoera tamalgarrian diraute, itxuraldatuak eta aurri bizian; bakan batzuk dira oraindik lurretik harro altxatzen direnak.

Megalito bat galtzen dugun bakoitzean, gure talde-memoriak eraso mingarria pairatzen du, haiengan aurki baitezakegu gure arbasoei buruzko informazio aunitz: nolakoak ziren, nondik zetozen, bizimoduari zein kulturari buruzko xehetasunak...

Galera etengabe hau geldiarazteko, Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak Sailkatutako Kultura Ondasun gisa deklaratu ditu Gipuzkoako megalito guztiak eta hauek osatzen dituzten Estazio Megalitikoak. Tamalez, Euskal Herriko lurralde bakoitzean ondare megalitikoaren egoera legala ezberdina da; hala ere, ezin ukatu izendapen aitzindari hau gure arbasoen harri zaharrak zaintzeko bidean lanari ekiteko abiapuntu ezin hobea izan daitekeela.

Testuak: Iñigo Txintxurreta

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak Gipuzkoako megalitoak "monumentu multzo" izendapenez, Sailkatutako Ondasuntzat jotzen dituen espedienteak jendaurrean zabaltzeko epea ireki du. Izendapen honekin kultur interesa ezagutzen zaie megalitoei eta hauek kokatzen diren eremuetan egin daitezkeen jarduerak, eskuhartze eta erabilerak zehazten dira halaber.

Izendapen aitzindari hau lortzeko bidea, aldiz, ez da makala izan. 1979ra atzera egin behar dugu, Aranzadi Zientzia Elkartek Gipuzkoan ezagutzen ziren megalitoetan seinaleak ezartzeari ekin zion garaira hain zuzen ere.

1982an argitaratu zen lehenengo Gipuzkoako Karta Arkeologikoa, bertan ordura arteko ezagutza guztia biltzen zelarik. 8 urte beranduago, ikerketa eta aurkikuntza berrien poderioz, bigarren Gipuzkoako Karta Arkeologikoa argitaratu zen 1990ean. Ordurako, paratu zirenetik hamar urte pasa ondoren, hastapeneko egurrezko seinale hauskor ia guztiak desaginda zeuden, megalito aunitz suntsituak izan ziren eta beste asko desgertzeko peril larrian.

Lan eta saiakera askoren ondorengatik, iaz aurkeztu zen Eusko Jaurlaritzan Aranzadi Zientzia Elkartaren eskutik megalitoen seinaleztatzeko proiektua, Inbentariatutako eta Sailkatutako Kultur Ondasunaren Babesletza, Aberaste, Zaintze eta Sustapenerako Subentzioetara bideratua izan zena.

Horrela sortu zen hiru urte iraungo duen Megalitismoa Babesteko Proiektua eta izendapen hau proiektuaren hasiera besterik ez da.

IZENDAPENAREN NONDIK NORAKOAK.

Zertan datza izendapena eta zer ekarriko du? Arestian aipatu gisan, espedienteaz zerrendatzen dira, banan-banan, gaur arte Gipuzkoan ezagutzen diren megalito guztiak, megalitotegietan elkartuta. Horren ondoren, momentuz Gipuzkoan soilik ezarriko den babesteko erregimena landu da.

Erregimen honen arabera, megalitoe-

tan hiru babes-eremu bereizten dira: 1. eremua, megalitoa zehatz-mehatz kokatuta dagoen azalera izango da; 2. eremua, megalitoaren inguruan 5etik 10 metrotara

litoak kokatzen diren lurren jabeengana joaz. Udaletara eginiko bisiten bidez, hauen partehartzea lortzeko asmoa dago.

Informazio kanpaina eta gero, seinaleztatzeara etorriko da eta Eusko Jaurlaritzak subentzioetatutako harrizko seinalea dagoen megalito bakoitzari paratuko zaio, azken lan hau udaletxeek bere gain hartuko dutelarik. Udaletxeen ardurapean geldituko da halaber megalitoaren garbiketa eta zaintza. Aurten 125 megalito seinaleztatzeko asmoa dago eta datorren urteko seinaleztatzearen egitaraua gainontzeko 110 monumentuekin beteko da.

Epe luzera arkeologo kualifikatuek indusketa programari ekingo diote, megalito gehien balore arkeologiko guztia ustiratzeko xedez.

Hondarrean, monumentuen baloratze kanpaina espezifiko ezarriko da, turismo eta kultura ikuspegitik. Araba eta Bizkaiari dagokionez, seinaleztatzeari laster ekingo diotela aurreikusten da, epeak eta erritmoa oraindik finkatu gabe badaude ere.

SEINALEAK ETA GARBIKETA.

Goian aipatu bezala, Eusko Ikaskuntzaren eskutik etorri zen Gipuzkoako megalitoak seinaleztatzeko lehenbiziko saiakera 1979an. Urte urrun har-

tan paratu ziren seinaleak egurrezkoak ziren, informazioa ematen zuten latoizko txapa hauskorra eramaki zutela. Egurrezko seinale hauek kusian bihurtu ziren ehiztarien itu edo gizalegerik gabeko mendizale eta igandezaleak berotzeko su-erregai.

Haien ondorengoak, Gipuzkoako Foru Aldundia, zenbait udaletxe eta Kutxaren laguntzaz jarri ziren txuriz margotutako hormigoizko seinaleak izan ziren. Hormigoiak basatien

erasoak egurra baino hobeto jasan bazituen ere, gaur egun gelditzen diren horrelako seinaleak berriei lekukoa emateko kenduko dira.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailaren dirulaguntzaz aurten jarriko diren seinaleak



■ Txoritokietako zutarriak badu jada bere seinalea.

zabaltzen den ingurunea; eta 3. eremua, megalitotegia bera, hots, megalito taldea barnebiltzen duen alde zabalena. Adibidez, kokatuta dauden mendi-kordala bera izango da.

Eremuen babes maila ere zehaztu da eta adibidez 1. eremuan aztarnategia

■ Megalitismoak lurraldetasuna, paisaiaren dominioa eta monumentalismoaren ideiak ekarri zituen besteak beste

ikertzeko eta zabaltzeko zientzia eta kultur jarduerak soilik onartuko dira.

Proiektu handi hau abian ezartzeko, izendapenaren ondoren, informazio kanpaina zabalarri ekinen zaio, alde batetik udaletan eta beste aldetik zuzenean mega-

ARANZADI ZIENTZIA ELKARTEAREN HISTORIAURREKO SAILA



■ Zer da megalitismoa, zer dira megalitoak?

Kultura megalitikoaren ezaugarri nagusia, zalantzarik gabe, harrizko ehorte-monumentu erraldoien eraikuntza da. Fenomeno megalitikoa geografikoki eta kronologikoki biziki zabala da eta adituak ez dira ados jartzen haren hastapena kokatzera-koan. Batzuentzat Mediterraneo aldetik hedatu zen eta besteentzat Portugal edo Atlantiko aldetik. Egia dena zera da, megalito erraldoiak Kristo aurreko IV milurteko erdian (3.500 urte K.a.) eraikitzen hasten direla. Hirugarren milurtekoan Europa osoan zehar zabaltu ondoren, bere iraupena bigarren milurtekoan barna Burdin Aroraino iritsiko da. Ez da inolaz ere ahaztu behar megalitismoaren aniztasun geografiko eta kronologikoa. Ondorioz arkitektura

moten alde-
tik, erritoe-
n aldetik eta
beste ezau-
garrien alde-
tik ezberdin-
t a s u n
h a n d i a k
gerta daitez-
ke. Sus-
traian zibili-
zazio eta
erlijio baten
hedapenaz
hitz egin
behar da,
tokian toki-
ko ñabardu-
rak kontuan harturik. Zabaldutako erli-



EUSKAL HERRIKO MEGALITOAK ZENBAKITAN

	Trikuharriak*	Tumuluak	Harrespilak	Zutarriak	Guztira
GIPUZKOA	121	78	127	14	340
ARABA	64	91	5	16	176
BIZKAIA	68	49	5	6	128
NAFARROA	430	247	557	93	1.327
LAPURDI	76	18	83	14	191
BEHE NAFARROA	35	54	158	5	252
ZUBEROA	12	61	41	0	114
GUZTIRA	806	598	976	148	2.528

*zistak barn

jioa, hildakoen gurtza, hil ondoreng-
bizitzako sinestea eta Eguzki eta Erna-
men jainkosaren gurtzan oinarritze-
zen. Honetaz gain, megalitismoa
lurraldetasuna, paisaiaren dominioaren
eta monumentalismoaren ideiak eka-
zituen, besteak beste.

Euskal Herrian fenomeno megalit-
koaren sorrera Neolito garaikoa da eta
Burdin Aroraino heltzen da, zenba-
aldakuntza nabarmenekin. Eraikuntze-
egitura eta formak arras desberdi-
nak izanik ere, Euskal Herrian
aurki daitezkeenak lau taldeta-
koak dira:

Debako kareharri grisezkoak dira, 1 x 0,23 x 0,16 metroko neurria dute eta lurretik metro erdia altxako dira. Gainean, megalitoaren informazioa emango duen xafra, landutako, ilundutako eta altu- eta baxu-erliebez grabatutako altzairu herdoilgaitzeko pieza izango da. Ikusten denez, material gogorrenak erabili dira ahalik eta iraunkorrenak izan daitezen.

Seinalatzatze kanpain-
na duela hilabete abiatu
ondoren zenbait megalito
ederki garbitu eta seinali-
zatu dira. Lan honetan Aranzadiko teknikoez
gain, Gipuzkoako Foru Aldundiko zenbait
departamentuetako langileek ere parte har-

tzen dute, inguruko sastrakak kenduz eta
megalitoak publikoarentzat ikusgarri utziz.

**□ Aurten 125 megalito
seinalatzeko asmoa
dago eta datorren urte-
an seinalatzatzearen
egitaraua beteko da
gainontzeko 110
monumentuekin**

BESTE SEINALE BATZUK EUSKAL HERRIAN ZEHAR.

Gorosti Elkartearen Histo-
riaurrea taldea aspalditik
hasi zen Nafarroako zen-
bait megalito seinalatzatzen
hormigoizko pieza gogo-
rrez, baina ekimenaren
bultzatzailea zen Mikel
Ezkurdiaren heriotzak sei-
nalizazio kanpaina bertan
behera uztea ekarri zuen.

Araban, megalito garrantzitsuenak soilik
daude seinalizatuta, Arabako Errioxakoak,
Aizkomendi eta Sorginetxe kasu. Mendieta-

ko megalitoen artean,
bakan batzuk daukate
haiei buruzko infor-
mazioa duen seina-
lea, industua izan
zen Entziako Men-
diluze harrespilak
adibidez. Bizkai-
ko Foru Aldundia-
ren ekimenez
herrialdeko mega-
lito gehienak more
koloretako seina-
le ikusgarriaz hornitu
ziren. Urrundik
nabarmetzen diren
seinale hauek auto-
pistako panoen
antza dute eta zori-

✓ **Trikuharria:** Neolitotik Brontze Garairaino zabaltzen den ehorte tal-



LUIS MILLAN

dehilobia. Harri handiz (ortostatoak) osatutako hilobi-ganbarak dira. Orokorrean bakunak, korridoredunak edo galeria estalikoak izan daitezke. Hala ere trikuharrien arteko barianteak anitzak dira, garaien edota zonalde ezberdinen arabera.

✓ **Tumuluak:** Lurrean eraikitako harriz eta lurrezko meta. Tumuluak ganbara megalitiko motaren bat barnean har dezake. Batzuetan, ganbararik ez dagoenean,



INGO TXINTXURRETA

ehorzketa ordez errausketa egiten da. Estructura hauen artean ere ezberdintasun handiak daude garaien eta zonaldeen arabera. Esaterako, Britainako Carnac aldeko tumulu erraldoiak askoz ere zaharragoak eta handiagoak dira Euskal Herriko tumulu sinpleak baino.

✓ **Harrespila:** Harriz eraikitako zirkulua, diametro zehatzik gabekoa eta bana-bana zein multzoka ager daitekena. Euskal Herrian, errauste hil-erritoei lotuta daude. Mendialdean kokatzen dira eta kronologi-



LUIS MILLAN

koki Kristo aurreko lehengo milurtean zabaltzen dira. Dena den, Ipar eta Mendebaldeko Europako harrespilek (Cromlech, Neoliko garaikoak) ez dute zerikusirik gure Burdin Aroko harrespilekin (Baratz). Hemen hitz egin beharko genuke gure lurraldetako manifestazio propioaz, Pirinotako Harrespila gisa ezagutzera eman denaz.



LUIS MILLAN

✓ **Zutarria:** Lurrean zutik ezarritako harritzarra. Zaila da noizkoak eta zertarako ziren zehaztea, baina ziurta daiteke trikuharrien garaikideak direla, harri luzea (Zutarria edo Menhirra) lurrean landatzeko ohitura Burdin Aroraino hel daitekelarik ●

txarrez ikus-efekto itsusia eragiten dute inguruko paisaian. Hauetako asko ehiztarien edo beste armadunen tiroek zulatuta ageri dira, edo are okerrago, lurrean guztiz botata eta apurtuta. Lapurdin eta Behe Nafarroan ez dago bertako megalitoak seinalizatzeko ekimenik. Komenigarria litzateke laster Zuberoako adibidea jarraitzea, han Arbailako megalitoak seinalizatzen hasi baitira.

GIPUZKOAKO MEGALITOEN INBENTARIOA, MUNDU OSOAN EREDUGARRI. Lan hau guztia beste lan

eskerga batean oinarritzen da, urtez urte osatutako megalitoen inbentario edo erroldan hain zuzen ere. Gipuzkoako Karta Arkeologikoa bezala ezagutzen den lan horretan, megalito bakoitzaren informazioa biltzen da fitxategi modukoa bidez. Bi argitalpen ezagutu ditu, bata 1982an eta bestea 1990ean, eta aurrerantzean aurkituko diren megalito berrien fitxak eranskin gisa gehituko zaizkio.

Euskal Herrian eta orohar Europa osoan dagoen megalitoen inbentariarik biribilen eta gaurkotuena dela esan daiteke zalantzarik gabe. Araba eta Bizkaiari dagokienez, 80ko hamarkadan egin ziren karta arkeologikoak zaharkituak geratu dira gerora eginiko berrikuntza eta aurkikuntzak direla-eta. Nafarroan, aldiz,

inoiz ez da errolda sakonik egon. Hala ere, horretan dihardu David Velaz arkeologoak eta heldu den urtean Nafarroako megalitismoari buruzko bere tesia argitaratu emango da menturaz. Iparraldean, azkenik, Jacques Blot-en lan solteak besterik ez daude.

Megalitoen ikerketan tradizio zientifikorik zaharrena badu ere, Frantziako megalitoen inbentariaren egoera ez da hobe. Aspalitik ekin zieten "Inventaire des mégalithes de France" delako bilduma osatzeari, baina denboraren poderioz akatsez beteta eta zaharkituta daude. Katalunian, Galizian, Portugalen edo Andaluzian bertako megalitoei buruzko lan solteak egonik ere, nehun ez da Gipuzkoako Karta Arkeologikoren maila lortzen ●

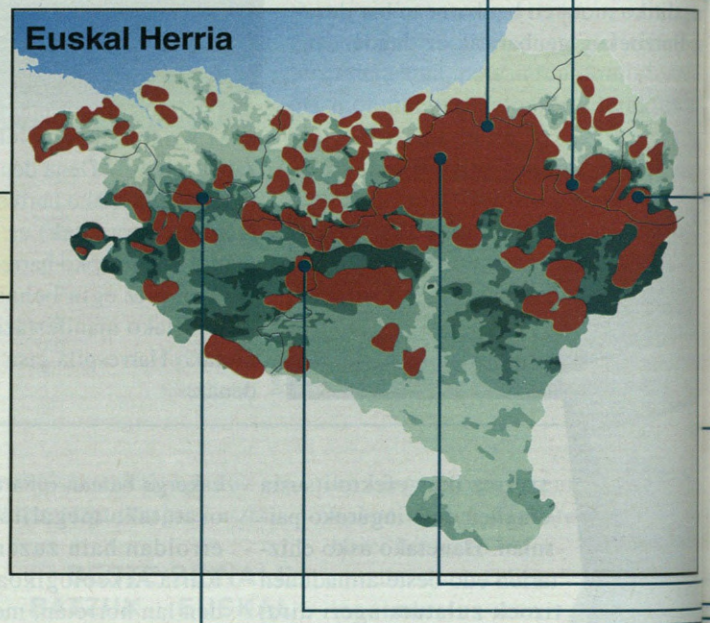
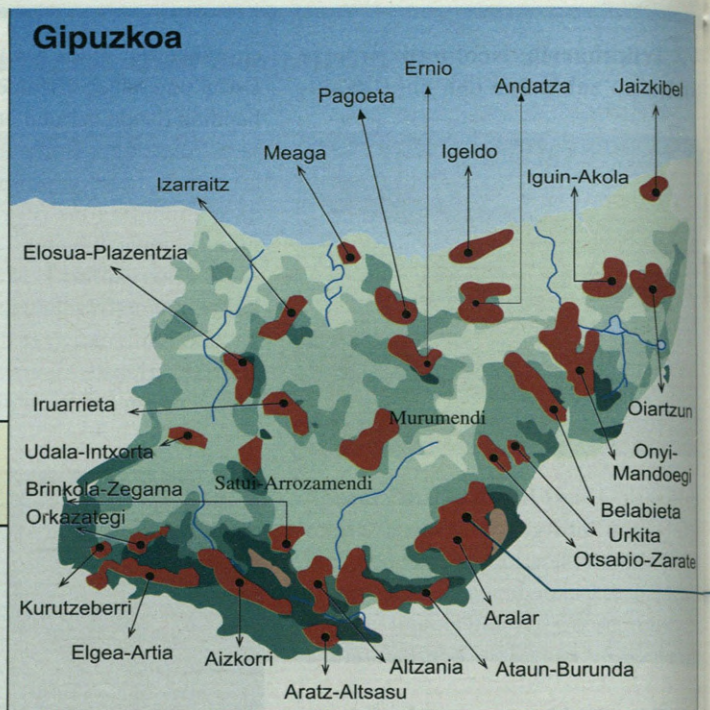


MEGALITISMOAREN KOKAPENA EUSKAL HERRIAN ETA EUROPAN. ZENBAIT MEGALITO ADIERAZGARRI

✓ Hau da Gipuzkoan Sailkatutako Kultura Ondasuna izendapenarekin babestu diren megalitotegien kokapena.

✓ Megalitoen kokapenaren Euskal Herriko mapari so eginez, gehien nabarmentzen den irudia Piriniotik Nafarroako iparralde osoan hedatzen den megalitoen dentsitate handia da, Gipuzkoan eta Iparraldean ere luzapena duelarik. Kostan, Gipuzkoan soilik aurkezten da fenomeno hau (Jaizkibel, Mendizorroztz...). Bizkaian, hutsune nabarmena agertzen da herrialdearen erdialdean, baina ingurumenean hain aldaketa bortitza pairatu duen lurraldea izanik, lurren ustiapenarengatik ezin da megalitoen desagertzearen hipotesia baztertu. Arabako lautadan, Trebiñon eta Arabako Mendialdean gauza bera gertatzen da, zergatia ezberdina bada ere. Beharbada hemen prospekzio sakonak beste emaitza batzuk emango lituzke. Gauza bera, Nafarroako erdialdean, baina aurkikuntza berriek megalitismoaren panorama lurraldearen hegoalderago eraman zuten, Biana eta Zirauki aldera. Nafarroako Iparraldeko zonalde zabalaz aparte, hauek dira Euskal Herrian nabarmentzen diren beste zonalde megalitikoak: Enkarterri Bizkaian; Gorbeia Bizkaia eta Araba artean; Koartango, Agurain aldea eta Errioxako Araba Araban; Araba eta Nafarroa zabaltzen diren Entzia, Urbasa eta Andia mendilerroak; Aizkorritik hasi, Ataun-Burundako mendiak zeharkatu eta Aralarra iristen den lerro garrantzitsua, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroa artean.

✓ Europako megalitoen kokapenak kontinentea zeharkatzen duen ildo imaginario bat markatzen du, Hegoaldetik Iparralderantz: Andaluzian hasita Atlantikoa hartzen du erreferentziatzat eta horrela, Portugal, Galizia, Asturias eta Cantabria iragaten ditu Euskal Herria iritsiz, baita barrualdeko lurraldetatik ere, Extremadura eta Iparreko meseta kasu. Pirinioak bere gain hartuz Frantziara pasatzen da, Estatu honen abantzu lurralde guztietan bere presentzia utziz, Landetako zati bat salbuespen izanik. Handik Suitza, Herbehereak eta Alemaniara hedatzen da, Danimarka, Suedia, Finlandia eta Poloniara ere iritsiz. Ahaztu gabe Irlanda eta Britainia Handiko irlek europako megalitismoan daukaten paper garrantzitsua. Mediterraneo aldera begiratuz, Balear, Korsika, Sardinia eta Malta irletan ugariak dira, baita Italiako "takoian" ere, hau da, Apulia izeneko lurraldean. Europatik landa, Afrikan (Maroko, Aljeria, Etiopia, Madagaskar...) Ekialde Hurbilean, Kaukasoan, Indian eta Ekialde Urrunean (Txina, Korea eta Japonian) aurki daitezke europar megalitoen antzerakoak.



Argazkiak: Luis Millan



✓ **Jentillarri:** Aralarren kokatuta, Gipuzkoan ezagutu zen lehendabiziko trikuharria, R. Adan de Yarzak aurkituta 1879an eta T. De Aranzadi, J.M. Barandiaran eta E. Eguren ek industuta. Igargu-hilobia da, 6,50 metrokoa. Gaur egun estalki-harlosa gainean agertzen da, Ordiziako gazte batzuk irizpide zehatzik gabe berreraiki zutelako. Trikuharriaren inguruan azken jentilen kondaira garatu zen. Bertan, Jentillarriko harripilen artean ezkutatu ziren jentillak Kixmiren jaiotza (Jesukristo) iragartzen zuen hodeia zeruan agertu zenean.



✓ **Mehatse:** Artzamendi eta Iguzkimendien artean zabaltzen den lepo eder honetan trikuharri bat eta 12 harrespil aurki daitezke, gehienak lurrez estalita. Argazkiko Mehatseko Bizkarreko harrespilak, Artzamendiko zutarria eta inguruko beste oroigarriekin batera, Lapurdiko megalitotegi aberatsena osatzen dute. Mehatseko Bizkarreko harrespila, bere edertsunaz gain, Lapurdi eta Nafarroaren arteko mugarria bere erdian kokatu delako da ezaguna.



✓ **Okabe:** Euskal Herriko harrespil multzorik handiena, 32 oroitarritz osatuta. Kokatuta dauden larreek ikusmira paregabea eskaintzen dute, Orimendi aldera batez ere. Okabeko harrespilek berezko izena badaukate: Hilarrita, zirkulu bitxi horien benetazko izaera erakusten duen izena eta bertako artzainen oroimenean mendez mende gorde dena hain zuzen ere. Indusketei esker jakin dezakegu Pirinioko Cromlech hauek Burdin Arokoak direla.



✓ **Ithe:** Zuberoako eta Ipar Euskal Herriko trikuharriarik handiena Arbailetako baso itxian kokatzen da, Ahuzkira igaten den pistaren alboan. D. Ebrard eta P. Boucher-en lanei esker erakutsi zen megalito eder hau Neolito Berrian eraiki zela eta Kobre eta Brontze Garaietan berriro erabilia izan zela.



✓ **Elazmuno:** Bere 2,96 metroko altuerak Euskal Herrian zutik dirauen iruinarririk garaiena egiten du. Jentillarri eta Euskal Herriko beste megalitoak bezala, Jentillak, Erroldan eta Sansonen kondairei lotuta agertzen da. Iruñari mendiko hegoaldeko mazelan kokatzen da, Ezkurra herrixkaren gainean, eta paisaia zoragarria menperantzen du Belateko mendiak eta Malerreka aldera.



✓ **Aizkomendi:** Euskal Herrian zientziarako aurkitu zen lehendabiziko trikuharria eta baliteke ezagunena. Egilaz herriaren ondoan, nork ez du ikusi N1etik igarotzerakoan? 1831 urtean aurkitu zen Gasteiz Iruñea ibilbidearen zabaltze lanetan hain zuzen ere. Bai ganbara bai tumulua neurri handikoak izanik, haranetako ohiko trikuharria da.



✓ **Errekatxuetako Atxa:** Bizkaiko megalito bat nabarmentzeko tenorean, Gorbeian kokatutako trikuharri simple hau aukeratu dugu, agian mendizaleen artean ezagunena izanik bibliografian gehien agertzen dena delako. Mendieta ohiko trikuharria da, hondatutako ganbara harripilez osatutako tumulu baten erdian ageri dena.

■ “Hilharriak” taldea, harri zaharren bila asteburuero

Bospasei lagun biltzen dira asteburuero, larunbatetan batez ere, zaletasun bakarra buruan dutela: mendietako bidebidorren bazterretan edota baso ilunetan gordetzen diren ahantzitako harri misteriosu horiek iraganalditik berreskuratzea. Gehiengoarentzat esanahi gabeko harri pila besterik ez denarekin hainbeste denbora eta lan iraungitzen dute, non badirudien mendeetan galdutako mezu ezkuta irakurtzeko gai direla.

Bateren bat arkeologo profesionala izan bada, gainontzeokoa haatik, irakasleak, administratiboak, komertzialak dira. “Hilharriak” izena, aldiz, ez da elkarte zehatz batena, zaletasun bera duen lagun taldearen emaitzak eta lanari berezko izaera emateko asmoz sortutako marka baizik. Luis Millan, talde honen partaide eta bultzatzaileak azaltzen digu zertan datzan haien lana:

“Lehenik eta behin, argi gera bedi gure lana irabazi-asmorik gabekoa dela, zinez maite dugulako eta hura egiten gustura sentitzen garelako aurrera jarraitzen dugu jarduera bitxi honekin. Eta zer egiten dugu? Bada, larunbatero, taldeko laupabost lagun bildu (beti taldeko partaide guztiek ezin baitute etorri) eta hara! Mendi-ra! Euskal Herriko edozein bazterretan harrien bila; baina ez edozein harri, guk bilatzen duguna megalitoa baita.”

Horrela esanda lagun hauek megalitoak bilatzeko untxari saldo eroa osatzen dutela ematen badu ere, ez da hala. Millanek jarraian azaltzen digun gisan, irteerak planifikatuak daude:

“Gure irteeren helburua datu bilketa da, hau da, megalitoen datuak gero monumentu bakoitzaren fitxan islatzen direnak, datu base erraldoia osatuz. Gainera, saiatzeko gara ahalik eta datu zehatzenak biltzen, adibidez, kokapenaren koordinadak, orientazioa, harri guztien neurriak eta ezaugarriak, material grafikoa... Lehenatasunak agintzen digute, esaterako, fitxetako datu gabeziak; orduan, monumentu bakoitzera joango gara datu xerka. Bestetan, monumentu berri baten aurkikuntzak markatzen du gure irteeraren helburua. Gertatu izan da ere bestelako lan bereziak sortzea, Nafarroako megalitoen inbentarioarekin gertatu dena kasu. Inbentario hau David Velaz arkeologoa presta-

tzen ari da eta zenbait datu falta zitzaionez, bada guk lagundu diogu horiek lortzen.”

“Fitxa hauek guztiek monumentuei buruzko informazioa gordetzeko balio dute, gero, profesionalen edota afizionatuen artean banatzeko, Nafarroako kasuan bezala edo Aranzadi Zientzia Elkartearikiko daukagun elkarlana kasu. Hala ere, aitortu behar dugu gaur egun darabilkigun asmoa datu base hau interneten jartzea dela, mundu osoarentzat eskuragarri uzteko. Baina, dedikazio eta finantziario arazoak direla eta, momentuz ezinezkoa egiten zaigu nahiko genukeen abiaduran aurreratzea. Eta zinez, domaiña da, ezen eta antzeko datu baserik ez baitago Europa osoan,

bederen edonorentzat irekia dena. Beraz, arlo honetan, internetek eskaintzen dituen baliabideei esker iniziatiba hartuz, Euskal Herria aitzindari izan daiteke eta bide batez eredugarri bilakatuko ginateke mundu osoaren aurrean.”

Elkarriketa aitzina jo ahala “Hilharriak”



INIGO TXINTXURRETA

mendira paseatzera doan lagun taldea soilik ez dela susmatzen hasi gara, proiektu handi baten inguruan bildutako arbasoen harri zaharrek txoratutako zale taldea baizik:

“Aipatu behar da ere noizbait gure irteeretan megalito berriren bat topatzeko suertea izaten dugula eta 2000. urtean 44 megalito berri aurkitzeko parada izan genuela, batez ere Nafarroan. Aurtengo ‘uzta’ oparoa izango dela ere esan dezakegu, megalito andana atzeman baitugu jadaneko. Honetaz landa, beste lantxo batzuk egiten ditugu: adibidez, megalitoei buruzko afitxak eta postalak atera ditugu, jendearen kontzientziazioa pizteko giza-ondare diren monumentu hauen aurrean. Euskal Herrian egiten ditugun asteburuetak txangoetaz gain, beste irteerak antolatu izan ditugu inguruetak herrialdeetara, Errioxa edo Pirineotara adibidez, non megalito berri batzuk aurkitzeko aukera izan dugun ere. Oporretan ibilbide luzeko bidaiak ere antolatzen ditugu lurralde urruneko megalitoak ezagutzeko asmoz: Bretaina, Portugal, Granada...”

Badakizue, gure mendietako harritzko altxor ezkutu hauek aurkitzeko gogo baduzue eta bide batez, haren kontserbazioan lagundu, “Hilharriak” taldearekin une interesgarri bezain alaiak igaroko dituzu ●

■ Parke megalitikoak

Megalitoen baloratzeko egitarauaren barruan, Europako zenbait lurraldetan aspaldian praktikan jarri zen parke megalitikoaren ideia, hots, megalitoak ugari diren eremuetan zirkuitu turistiko-kulturalak sortzea, megalitoak eta eraiki ziren garaia hobeto ulertzeko azpiegiturak jarri eta zonaldeko eskaintza turistiko-kulturala aberastuz bide batez. Gainera baloratze egitarau hauekin batera, parkearen barruan kokatzen diren megalitoak betirako zainduta gelditzen direla esan daiteke. Askotan parkearen sorrerak museoa edo interpretazio zentruaren eraikuntza ekarri du, batzuetan zinez zentru erreferentzialak bilakatuz megalitoen esparrua ulertzeko orduan, Britainako Carnac-ekoa edota Deux-Sevres-eko Bougoneko museo zoragarria kasu.

Bretainian ugari izanik, megalitoen parke tematiko hauek Frantzia estatuko beste zonaldeetara hedatu dira, gaur egun Lot, Aveyron edo Lozerekoak ere ospetsuak bilakatu direlarik.

Euskal Herrian megalitoen parkearen ideia gehien hurbiltzen den proiektu bakarra dago, Etxarri Aranatzeko trikuharriena, hain zuzen ere. "Trikuharrien Ibilbidea" bezala ezagutzen dena Etxarriko Udalak eta bertako kanpinak bul-

tzaturiko ideiatik abiatu zen eta gaur egun herriaren eskaintza turistikoak aberasten duen mendi txangoek ederki aurkeztu eta zaindutako dozena bat trikuharri ikusteko parada ematen dute.



■ Etxarri Aranatzeko trikuharrien ibilbidearen zati bat.

Tamalez, orain arte ez da existitzen Britainako enantzeko proiekturik Euskal Herrian, baina bertako zenbait eremutako aberastasun megalitikoak kontuan harturik, erraza da antzeko zerbait imajinatzea, esaterako, Arabako Errioxan, Koartango bailaran, Aralarren edo Adarra inguruan.

Agian guretzat proiekturik eredugarriena gaur egun Echo-ko bailaran (Aragoi) martxan dagoena izanen da. Guarrinza haranttoan, natura, kirola eta historiaurrea uztartuz, bertako megalitoei buruzko parke tematikoa sortu dute, interpretazio zentru baten inguruan.

Apur bat urrunago, Granadako Gorafe herrian, aurrean abian jarri da bertako 60 trikuharri ezagutzera emango dituen parkearen proiektua. Portugalen, adibidez, aspalditik ekin zioten megalitoen baloratze kanpainari, Alentejon kokaturik dagoen Coureleiros-eko parke famatua adibiderik garbiena izanik ●

LEKEITIO

Uztailaren 27tik abuztuaren 5era, Foru Enparantz

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA



Jose Luis Ugarte

“Belaontzia zaldi basatia da”



P E R F I L A

Itsasgizon honen bizitza pantailaratuko balute, Hollywoodeko Oscarra jasoko luke, “zientzia fikzioaren” atalean: Gerra Zibilak umetan Belgikara eramana, gaztetan Frantzia basomutil, gerora lurrunezko ontzian agregatu gisa, merkatal barku ingelesetan aritua, Liverpoolera ezkondua... Colonek inbidia lioke, Amazonian Ugartek bere negozio propioa duela jakingo balu, eta Elkanok ere bai, munduari bira bakardadean eman dion lehen euskalduna Ugarte izan dela baleki.

Testuak: **Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre**

Argazkiak: **Dani Blanco**

Gerra Zibilean aitak Belgikara bidali zintuen ume zine-la. Itzuli eta 17 urterekin Frantziara aldegin zenuen...

Nautikako eskolan hasi nintzen Deustun, eta ikasketak bukatu aurretik, Frantziara joan ginen 3 lagun. Hemen itota sentitzen ginen. Estatu honek ez zuen inolako kontakturik besteekin, isolatuta zegoen, gerran alemaniar eta italiarrekin kolaboratu izana leporatzen ziotelako. Gerra bukatuta frantsesek jendea behar zuten lanerako, eta hala, muga klandestinoki pasata lanean aritu ginen aparailu elektriko enpresa batean. Baina gero frantsesei Sarreko meatzeak itzuli zizkieten eta gu



JOSE LUIS UGARTE

■ "Haizearen eztanda belan, olatuak ontzi bizkarra zeharkatzen, 20°ko temperatura zero azpitik, hainbeste milia..."

meatzetara bidali gintuzten, eta hura ez zen gustuko lana! Beraz, trenetik ihes egin, eta itzultzea erabaki genuen. Landetan barrena gindoazela egurra mozten zuen enpresa bat topatu genuen, nondik zentozen eta nor zinen galdetzen ez zizuna.

Nire benetakoa asmoa Belgikara iritsi eta atzerriko barkuetan nabigatzea zen, espainiar flota oso zaharkitua baitzegoen. Ez ginen iritsi, itzultzea erabaki genuen, baina Pirinioak gurutzatzerakoan oso eguraldi txarra egin zigun, elurra barra-barra, galdu egin ginen... eta halako batean argi bat ikusi genuen; baina Guardia Zibilarena zen! Atxilotu, eta Martutenera ekarri gintuzten, berri-berria zen, eta guk inauguratu genuen!

■ **Ondoren nautika ikasketak bukatu, eta agregatu gisa hasi zinen lanean...**

Bai, baporezko barku zahar bat zen, ikatza erregai zuena. Bertan Mundakako kapitain bikain bat ezagutzeko zortea izan nuen, Julen Arrandiaga. Niretzat bera izan da itsasgizonen erdua. Gaur teknologia aurrerapen handiak daude, baina orduan usaimenarekin nabigatzen zen oraindik. 1946. urtean Iparraldeko

itsasoa zeharkatzea (minaz josia zegoe-nean, itsasargiak suntsituta zeudenean, laino itxiarekin, eta gainera berez halako

itsaso gogorra izanda), balentria handia zen. Julenek bikain egiten zuen. Eta jendearekiko tratuan ere kapitain ona izan

CURRICULUM A

- **Jaio:** Areetan, 1928an.
- **Itsasgizona.**
- **Deustuko Nautika eskolan** ikasi zuen, eta baporezko ontzi zahar batean hasi zen agregatu gisa. Bere marinel bizitza profesionaleko azken 3 urteak Britainiar Marina Merkantean egin zituen, eta Liverpoolen jarri zen bizitzen 1960an. Hamar urte beranduago itzuli zen Bizkaira.
- **Palmaresa:**
 - +Bakardadeko erregatak: Belaontzian bakardadean egiten den erregata batean lehen aldiz 1979an hartu zuen parte, AZAB izeneko frogan, eta bigarren postua lortu zuen. 1987an osteria parte hartu eta irabazle atera zen. OSTAR erregata 5 alditan burutu du (1984an bigarren postua eskuratu zuen, eta 1988an hirugarrena).
 - +Bakardadeko erregatak munduari bira emanez: 1991-92an Boc Challenge lasterketan izan zen lehen aldiz, munduari 4 etapatan bira emanez, eta 1994-95ean osteria ere bela lasterketa hau jokatu zuen. 1992-93an Vendée Globe lasterketa ospetsuan parte hartu zuen, munduari geldialdirik gabe bira emanez.
- **Argitalpenak:** "Regata en solitario alrededor del mundo" eta "El último desafío" liburuak.



■ “Gaur teknologia aurrerapen handiak daude, baina orduan usaimenarekin nabigatzen zen.”

da. Berarekin urte luzetan egin nuen lan agregatu gisa, eta beranduxeago kapitain gisa erreleboak egin nizkion.

■ **Liverpoolekin harreman handia izan duzu. Nola iritsi zinen bertara?**

Liverpoolera sarri joaten ginen merkatal ontzitan. Barku liberiar batekin joan nintzen batean, zubi bati kolpe ederra eman genion, sekulakoa gainera, Manchestererako errepide nagusia moztuta utzi baikenuen, eta barkua txikituta. Eta orduan neska bat ezagutu nuen, nire andre-gaia egin zena (gaur emazte dudana). Barku liberiarra saldu zenean Liverpoolera itzuli eta ikastaroak egin nituen: radarrarenak (orduko berrikuntza zen), itsasorratz giroskopikoarena (puntako teknologia zena)...

■ **Merkatal barku ingeles batean sartu eta Amazonian barrena jardun zenuen merkataritzan. Behin zerrategi bat erosi omen zenuen...**

Belenen geunden (Amazoniaren sarre-ran dago, eta bertako lehenengo portu ozeanikoa da), ihauteriak ziren eta parrandan genbiltzan, pozik, euforiak jota. Gizon ingeles batekin topo egin, eta hizketan hasita esan zidan bere zerratokia saldu behar zuela. Trago bat eta beste baten ostean, azkenean berotu, eta bitan pentsatu gabe barkura joan, dolarrak hartu, tabernara itzuli eta dirua mahai gainean jarri nion.

Orri bat eskatu tabernan, eta planoa egin zidan zerrategia non zegoen markatuz, eta idatzi bat egin zuen, esanaz jabe berria ni nintzela (ingelesez, noski). Hark alde egin, eta nik gorriak ikusi nituen gau hartan, lapurtu egin nahi izan zidatelako. Emakume bat amu bezala erabili zuten, eta ni etxe bateraino eraman ninduen. Baina etxera sartzerakoan, eskerrak aurreko txabolan norbaitek kinke bat piztu zuen. Argi hura medio nik labana handi baten distira ikusi,

eta erasotzera zetoze la jabetu nintzen. Hortik aurrera borroka hasi zen. Labana ez zuten erabili, baina bestela ere nahikoa egurtu ninduten! Bertako polizia zaldiz etorri, eta lapurrek korrika egin zuten ihes, ni bertan zaurituta utzita.

■ **Zerrategian lan egiten zuen tribua Yagua zen...**

40-50 kideko tribu bat zen, oso jende jatorra benetan. Euren ohiturak eta erritualak sendo mantentzen zituzten. Bazen misiolari bat, tribura joaten zen aldiro jantziak eramaten zizkietenayaguei, biluzik ibil ez zitezen. Eta tribukoek, misiolaria etortzen zenean jantzi egiten zituzten, hari ilusioa egiteagatik, baina tributik alde egin orduko arropak jaso egiten zituzten, hurrena etortzen zenerako!

■ **Zein hizkuntzatan ulertzen zenuten elkar?**

Zerrategiko tribuak gaztelera eta portugesaren arteko nahasketa bat hitz egiten zuen nirekin. Baina euren artean bertako hizkuntzan mintzatzen dira.

Jesuitak izan ziren bertara heldu ziren lehenak, eta garai hartan tribuak ez ziren Amazonas ibaian bizi (ez baita ibai osasungarria), erreka naturaletan baizik. Baina jesuitek konbentzitu egin zituzten Amazonas ibaian bizitzeko, errepide bat baita, komertziorako aproposa. Eta jesuitak izan ziren komertzio harremanetarako bertako

B E R T S O A

Doinua: Bizkaiko aberatsak

**Bizitzak itsasoa
bere emagina
Areetan sortuak
berez itsasmina
Elcano ez, Ugarte
genuke jakina
lurrari buelta emanda
gure kapitaina
Guggenheimen sartuta
ibili bazina**

Jexux Mari Irazu

BIZITZAREN PASARTEA

Julen Arriandiaga kapitaina izan da niretzat itsasgizonaren etsenplua. Historikoki ere baditut idoloak: Cristobal Colon, Errege Katolikoak konbentzitzen jakin zuelako dirua eman ziezaioten, leku mitiko bat aurkitzera joateko, inork ez zekiena bazenik ere! Eta Sebastian Elkanok ere jende asko konbentzitu behar izan zuen dirua jar zezaten bideak aurkitzera joateko, baina ez portugesak joaten ziren bidetik, beste aldetik baizik! Bost barku atera, eta ontzi bakarra heldu zen: Elkanok zuzendutako ontzia.

bi hizkuntzak ikasarazi zizkietenak (ketxua, Amazonia goialdean mintzatzen zena, eta guarania, behealdekoa). Baina gerora, gu bezalako kolonizatzaileen eraginez, portugesez eta gazteleraz hitz eginarazi zitzairen, eta orain bien arteko nahasketa bat hitz egiten dute.

■ **Nabigatzaile bakarrarekin belaontzian munduari bira ematen dioten bi bela lasterketa daude: Vendée Globe eta Boc Challenge. Zein da bi horien arteko ezberdintasuna?**

Ezberdintasuna garrantzitsua da, nahiz eta biak leku berdinetatik pasatzen diren.

Boc Challenge-a 4 etapatan jokatu beharrekoa da: Newportetik Cape Town-eraino, gero Sydneyra, handik Cabo de Hornosera, eta azkenik Newportera. Lasterketa hau oso polita da, lehenik eta behin zailtasun teknikoek zure abilezia frogan jartzen dutelako. Gainera lasterketan bete-betean ari zaren sentazioa ematen du, zeren ez zara beste partaideengandik urrun ibiltzen, eta lehia badago. Baina pixka bat gaizki iruditzen zitzaigun etapak eginez erritmoa hautsi beharra, eta nabigazio osoa geldialdirik gabe egiteko ideia sortu zen. Ideia txarra benetan!

■ **Vendée Globe ez da imajinatzen dugun belaontziko bidaia idilikoa...**

Inondik ere ez da idilikoa bidaia hori! Jendeak itsasoaren kontzeptu arraroa du: "Vacaciones en el mar" ikusten dute, eta uste dute zerua beti dela urdina, eguzkia ageri dela beti, zereginik ez... eta justu kontrakoa da, eten-

gabeko lana: bela pisutsuak manejatu behar dira, gauzak konpondu, denbora guztian atezuan egon eta pentsatu egin beharra dago haize gehiago hartzeko nondik jo... Eta gainera ontzia zaldi basatia da! Belaontzi batek 20-25 korapiloko abaila

"Vendée Globe inondik ere ez da lasterketa idilikoa"

har dezake (50 kilometro orduko)... ezin duzu imaginatu ere egin zer den hori! Naturaren indarra da, ontzi batek bete betean harrapatu egiten duena. Haizearen eztanda belan, olatuak itsasontziaren bizkar gaina zeharkatzen etengabe, 20ºko temperatura zero azpitik, beti arropak blai

eginda, hainbeste denbora, hainbeste milia...

Tarteka olatu piramidalak hartzen ditugu, gurutzatu egiten diren bi olatu. Haizea iparmendebaldetik sartzen da, eta gero hegoekialdera aldatzen du norabidea; bi haizeek sortutako olatuak bat eginda piramideak sortzen dira, 30 metrotako altuera izan dezaketen olatuak! Eta hori hausten denean, milaka tona olatu jausten dira, bertatik tren bat pasako balitz bezalako eztanda-hotsa ateraz. Olatu piramidal horiek, nire barkuari, hartu eta bira osoa eman izan diote. Beraz, inondik ere ez da idilikoa! Eta partaideen erdiak ez du ibilbidea bukatzen.

■ **Gainera, radarra izorratu zitzaizun, icebergak zeuden zonaldean...**

Radarra antena handi bat denez, olatuek barkua etzatean askotan galdu egiten da. Kasu hartan icebergak zeuden zonaldean gertatu zitzaidan. Jada radarraren antenak txikiagoak egiten dituzte, eta hobe defendatzen dira itsasoaren indarraren aurrean. Baina hegoalderantz gindoazela, lasterketako 5 barkuk jada radarra galduta zuten. Eta radarra da icebergak detektatzeko modu bakarra: 5 milatara detektatzen du, eta denbora ematen dizu norabidez aldatzeko. Eta egoera hartan zer egin?

■ **Esan ezazu zerorrek: zer egin?**

Ez dago ikuspen onik (behelainoa, haizea...), baina bat-batean, agian zortea duzu eta haizea icebergetik dator, eta somatu egiten duzu: iceberga ur gezaren masa handi bat delako. Edo entzun egiten duzu olatuak iceberga jo duela. Beraz, etengabe ernai egon behar duzu, lorik apenas egin gabe.

■ **Barkua hautatzerakoan oso kontserbadorea izan omen zinen. Zergatik?**

Bai, arrazoi batengatik: lasterketa bukatu egin behar nuela. Badira lehiakide batzuk buruan gauza bakarria dutenak: irabaztea. Eta horregatik ontzi azkarrak hautatzen dituzte, baina errazago puskatzen direnak. Beraz, dena jartzen dute jokoan: edo lehenak helduko dira, edo ez dira helduko. Jende gazteago izaten da hori, garaipenak gerora finantzabideak aurkitzeko erraztasuna eman-go dielako.

Nik ordea, 60 urteak ondo



beteak nituen, eta lasterketa bukatu egin behar nuen. Bestela, ez Euskal Herrian bakarrik, baita Espainia osoan ere, berehala esango zuten: "Ugarte zahartuta dago, eta erretiratu beharra izan du". Horregatik aluminiozko barku bat hautatu nuen, bidaia osoa irautea bermatzen zidana, baina asko pisatzen zuena. Eta asmatu egin nuen. Iritsi ziren barkuetatik, baziren 3 hondortzeko zorian zeudenak, zorte hutsez iritsi zirenak.

■ **Cabo de Hornoseraino iristea benetako infernua izan zen. Noizbait lortu iristea, eta... turistak bertan!**

Tripako min galanta eman zidan! Pentsa ezazu: zu Cabo de Hornosera bidean zoaz, eta 300 mila eginda planoan begiratzen duzu, eta esan "baina ez dut eta ezer aurreratu! Ez naiz sekula helduko, puntu hori ez da existitzen!" Eta egunak eta egunak ematen dituzu, etengabe konponketak egin eta itsaso gogorrean barkua azalean mantendu nahian, eta morala gero eta hondoratuagoa duzu... eta halako batean, egun santu batean iritsi nintzen. Eta ingurura begirata, hantxe zegoen bidaia ontzi erraldoi bat, zuria, turistaz beteta, eta denak argazkiak ateratzen. A ze amorrazioa. Egun hartan Cabo de Hornosek nirea behar zuen izan, nirea bakarrik! Eta ez

ARGAZKI ZAHARRA



Jaunartzea egiteko amari kapitain trajea eskatu zion, nola ez!

jauna: nirea, eta beste 500ena zen!

■ **Bidaia barku batean ur haietan lasai asko bidaia daiteke?**

Ontzi horiek oso handiak izaten dira, segurtasuna badute, baina ez dira erosoak, jendea zorabiatu egiten da. Baina turistentzat garrantzitsuena Antartidan egonak direla esatea izaten da, argazkiak atera eta herriko denei jakinaraztea. Behintzat barkuan berogailua izaten dute, jaten ondo ematen diete, eta Antartidaren gogortasuna kristalaren atzetik ikusten dute!

■ **Itzuleran, lurrera ohitu beharra izango zenuen...**

Bakarka egin nuen nire lehen lasterketa

hartatik (OSTARetik) gauza bat ikasi nuen: bizitza normalean sartzeko modu bakarra, alkoholera jotzea zela. 185 egun ematen dituzu itsasoan, eguneko 24 orduak ernai, etengabe lan fisikoa eginez... Eta behin lurrera helduta, erritmo hori bat-batean eteten da. Eta ez duzu behar bezala lorik egiten, beti atezuan baitzaude soinu bakoitza zerena ote den pentsatzen. Whiski botila erdia edaten baduzu, berriz, loak hartzen zaitu ziplo.

Gainera alkohol maila oso baxuarekin heldu nintzen lurrera, eta bat-batean txanpain botila bat eman zidaten, eta zanga-zanga hustu nuen! Afaritan ardoa (bi

aldiz afaldu nuen), gero kopatxoa... eta lo patxada ederrean egin nuen. Baina biharamunean, bainua pozik hartzen ari nintzela (ur beroko bainua! Luxu ederra!), andreak esan zidan: "gau ederra eman didazu!". Zirudenez, ohetik jeiki eta balkoitik jaisten saiatu nintzen, logelako hormari pixa egiten hasi omen nintzen...

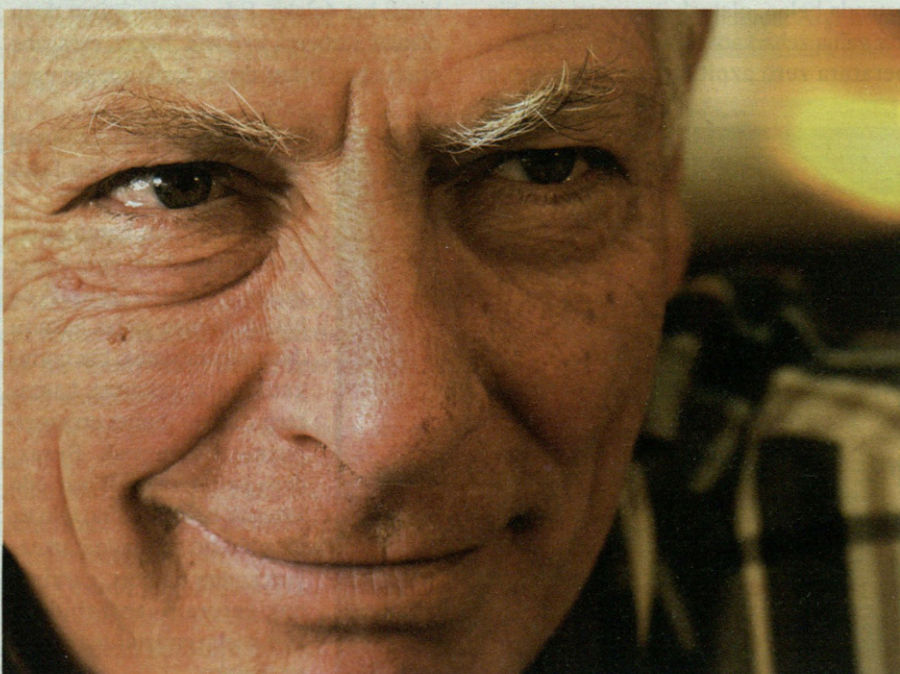
■ **Jateko grina ere ez zen makala izan.**

Pentsa. Itsasoan 4.500 kaloriatik 1.000 baino kaloria gutxiagotara jaitsi behar izan nuen eguneko otordua, itsasoak barkua etzan eta janari erreserbaren zati bat galdu bainuen, baita urarena ere. Gose handia pasa nuen. Ura berriz, euritik eta kazkabarretik jasotzea espero nuen, baina ur horrek ez zidan balio, ontziaren bizkarrera jausten zenean itsasoko urarekin nahasten baitzen; beraz, erreserbatik litroaren hirulaurdena bakarrik edan nezakeen egunero, eta ura gezatzeko bonba batekin ordubeteko lana eginda botila bat ur atera nezakeen.

Lurrera helduta, egun askotan izan nuen gosea eta janariarekiko obsesioa: denda baten aurretik pasatzen nintzen aldiro eskaparate aurrean gelditzen nintzen begira-begira.

■ **Munduan barrena bizi izan zara. Herrialderen batean errotuta sentitu zara?**

Euskalduna naiz, eta niri Bizkaiko Golkoa eta bertako jendea gustatzen zait. Hala ere lasai asko bizi naiteke munduko edozein lekutan. Ingalaterran gustura bizi izan naiz, izugarri gustatzen zait Nerwport (EEBB), Belenera sarri joaten naiz (negozio bat dut bertan), eta Amazoniara noanean kosta egiten zait itzultzea, asko gustatzen zaidalako bertako giroa.



■ "Antartidan olatu piramidalak sortzen dira, 30 metrotara irits daitezkenak".

ZYBIETA

herri jaiak 2001

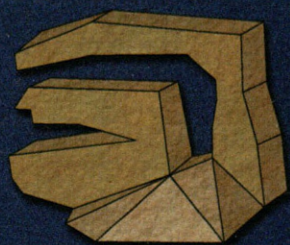
Uztailak 28

Kontzertua: Zama, Folckore eta Asgarth
Jarraian: Diskoteka (karpan)

Uztailak 30

Kontzertua: Sen, Etsaiak eta Izotz
Jarraian: Txokolatada

ARTISAU ERAKUSKETA



ZUBIETA
2001-07-29

• **EGUNA:** Uztailak 29

• **NON:** Zubietako Plazan

• **ORDUA:** Goizeko 10etatik
Arratsaldeko 7ak arte

GOIZEAN ZEHAR SAGARDO DASTAKETA

Laguntzailea:



✿ Miguel Urroz Arrastio
Ezpela

✿ Florentino Ibarra
Xextoak

✿ Bitoriasno Artzuaga
Harigilea

✿ Jose Mendiguren
Makilagilea

✿ Kepa Tamames
Zeramika

✿ Josune eta Nerea
Kristala

✿ Alejandra Posftone
Hosto Metalizatuak

✿ Mercedes eta Djula
Metal Haria

✿ Amaia Oihaneder
Keramika

✿ Maribel Aramendi
Bitxigintza

✿ Jon Martinez
Hargina

✿ Alberto Gonzalez
Pilotagilea

✿ Itzel
Paper errezikatua

✿ Ezpala
Egurra

✿ Kiteber
Beira

✿ Sergio Garcia Zabala
Egurrezko kutxak

✿ Eukeni Arriortua
Osto prentsatzuko paisaiak

✿ Laureano Paniagua
Zumea

✿ David del Toro
Argiziriak

✿ Arantxa Sistiaga
Ehoziariak (Bolliloak)

✿ Manu
Errementaria

✿ Zuriñe Gradilla
Egur Taila

✿ Alicia Bengoetxea
Abarkagilea

✿ Angel Ledo
Damaskinatuak

✿ Blanca Guzman
Larrua

✿ Daniel Fioramante Urroz
Egurra eta Mika



E Z P A

PRINTZA

ASPERGARRIA

Juan Luis Zabalen hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n idatziak:

"Zintzo edo zuri, esker onez, goraipamenez eta adiskidetasun edo mirespen aldarrikapenez beteak izan ohi dira kulturaren arloko elkarrizketak. Baina batzuetan elkarrizketatua kritiko agertzen da inguruarekin eta bere arloko gainerako sortzaile gehienekin. Gusturago irakurtzen edo entzuten dira, dudarik ez, elkarrizketa horiek, zenbat eta gogor eta gordinagoak adierazpenak orduan eta gusturago..."

Ika-mika apasionatu eta oldarkor askoren berri ematen du giza sormen artistikoren historiak; polemika batzuen historia da, azken batean, kulturaren historia. Egun eta hemen, alabaina, ez dago aberastasun handirik arlo kitzikagarri horretan. Polemika kultural gehienak edo guztiz azaleko kontu pertsonalen ingurukoak dira edo, bestela, polemika politiko bati lapa harkaitzari bezala edo ardagaia pagoari bezala atxikiak.

Sormenari eta sormenaren funtsari buruzko eztabaidarik apenas baden. Sormena librea da, dena da zilegi sormenaren zelai mugagabeetan. Baina aspergarri samarra ere bada denok zelai horietan nor bere kasa ibiltzea ere, eguraldia eta eguraldiaren mapa beste eztabaida gairik gabe".

UROLALDEKO BERTSOLARIAK

UROLALDEKO bertsolaritzaren errebasoa egin du Joxin Iturriozek "Urolaldea bertsolari" izeneko liburuan. 1912an hil zen Sokin bertsolaritik hasi eta Lizasotarren azken belaunaldira arte arakatu ditu Iturriozek liburu honetan. Urolaldean izan diren bertsolariez gain, hauen bertsuak ere jaso ditu, guztia modu kronologikoan 35 kapituluren bidez.

LEHEN TITULAZIO OFIZIALA

EIBARKO Markeskoa jauretxean, UEUko Ikastetxe Nagusian alegia, ikasi ahal izango da datorren urrian hasi eta hurrengo maiatza arte "Hiztek" graduondokoa. Hain zuzen izen hori baitarama Udako Euskal Unibertsitateak martxan jarri duen lehen titulazio ofiziala. Graduondoko honek hizkuntza eta teknologian adituak trebatzeko helburua izango du eta filologo eta hizkuntzalariei, informatikari eta ingeniariari eta alor honetan lanean ari direnei zuzendua dago.

INDIGENAK BIARRITZEN

URRIAREN 7a arte dago ikusgai Biarritzko



Bellevue kasinoan "Orinoco" izeneko erakusketa. Berrogeita hamar urtez Venezuelan dagoen Cisneros Fundazioak osatutako bilduma etnografiko erraldoitik, lauhun bat obra daude ikusgai. Erakusketak Amazoniako Orenoko ibaiak zeharkatzen duen eskualdean kokatuak dauden hamabi etniren eguneroko bizitzako objektuak, artea eta apaindurak biltzen ditu. Bi ataletan dago banatua: Lehenengoan, etnia bakoitzaren ezaugarriak agertzen dira. Bigarrenean berriz, beren bizimodu eta tradizioei loturiko gaiak jorratzen dira.

GUGGENHEIM-EN AURREAN

ZORTZI urtez aritu dira Emilia Epelde eta Mikel Mardaras Bilboko San Frantzisko kaleko La Brocha aretoa gidatzen. Oraingoan, ordea, Guggenheim Bilbao museoaren pare-parean, kokatu dira, bertan galeria berria irekiz. Hain

H I T Z B I T A N

• Belen Kruz Hika antzerki taldeko kideak honela zioen "Euskaldunon Egunkaria"n: "Haurrentzako antzerkiari oso diru gutxi ematen zaio; eta gainera, normalean, diru gutxien dute egiten dituzte eskariak: auzoetako jai-batzordekoek, ikastolek... Benetan baliabideak dituztenek, aldiz, ez dute dirua horretan xahutzen".

• Edu Murumendaraz, "El Diario Vasco"n: "Argazkirako bakarrik gustatzen zaizkie dantzariak. Maiatza Dantzan desagertu da eta ez da ezertxo ere gertatu".

L A K



HUTSAK HUTS

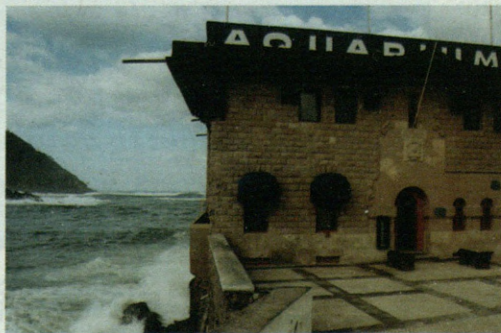
Hutsik geratu da mementoz Txema Biterik Bilboko Arriaga antzokian betetzen zuen zuzendari artistikoaren lekua. Datorren urteko ekaina arte egitaraua finkatua denez, oraingo inork ez du betekoa. Kudeaketa okerrengatik kendu dute kargutik. Batez ere, hiru arrazoiengatik: "Mendi Mendiyan" opera kontzertu moduan eskaini zen; "I Plagiaci" 90 milioi pezetako galerak ekarri zituen; eta Adolfo Marsillachek zuzenduta urrian estreinatu behar zen "Jaun de Alzate" lanaren aurrekontua 66tik 141 milioira igo zen. Eta ondorioz, bertan parte hartuko zuten 50 aktoreak ere hutsean geratu dira. Guztia, diotenez, Biteriren eta azken urteetan Arriagak eramandako politikaren hutsengatik.

zuzen ere, Mazarredo zumarkalean kokatu dute Epelde & Mardaras galeria. Helburu nagusia finkatu dute ibilbide berrirako, hots, Euskal Herriko artisten paperezko zein eskulturazko lanak erakustea. Eta ibilbide berriari Juan Luis Goenaga, Jose Luis Zumeta eta Fito Ramirez Escuderoen margolanekin ekin diote. Ondoren, Goenagaren erotismoari buruzko erakusketa zabalduko dute; Juan Miega izango dute gonbidatu azaroan eta urte amaieran Juan Caros Egilleorrek "Bilbo: mehatxaturiko barrualdeak" erakusketa paratuko du. Horrez gain, udaberrian, Zumetaren lanak New Yorkera eramateko asmoa dute.

LEHEN KARTELAK

ARRAZOI batengatik edo bestearengatik itsasoa dute protagonista Donostiako Aquariumean irailaren 3a arte ikusgai dauden 45 kartel eta

marrazkiek. 1928-1953 urteen bitartean eginak, turistak erakartzeko, kirol frogak iragartzeko edota produkturen baten salmenta bultzatzeko helburua zuten. Eta hauetan, Aurelio Arteta, Agustin Ansa edo Eduardo Lagarde bezalako ize-nak ageri dira.



■ 45 kartel daude ikusgai iraila arte.

- Antonio Campos Ikastolen Konfederazioko lehendakariaren aburuz, "Ikastola, berez, ez da euskaraz irakasten duen ikastetxea soilik, irakasteko formula ezberdina eta eskola ulertzeko ikuspuntu bat da". Adierazpenok "Euskonews & Media"n eginikoak dira.
- Evaristo, La Polla taldeko kideak honakoa adierazi zuen "Putz" aldizkarian: "Kritika musikari dagokionez, zera: iruditzen zait kritika dela kakajario lasterketa berde bat, bolante eta zintzilikario isotonikoduna. Zuk badakizu zertarako balio duen kritika musikalak? Ba al da inor hor? Bakarrik ote gaude unibertsoan?"



DANI BLANCO

■ Tanttakako bi kide.

IZENAK

Tanttakak irailaren 10ean estreinatuko du Donostian Dario Fo-ren "Muerte accidental de un anarquista" lana. Pere Planellak zuzenduko du Antzoki Zaharrean taularatu-ko den lan hau.

Pello Ruiz izango da Iruñeko Ganbera Abesbatzaren zuzendari berria, Koldo Pas-torren lekua betez.

Juanan Urkolak eta **Ainhua Goikoetxeak** amaitu berri dute "Making off" laburme-traiaeren errodaketa. Paco Sagarzazuk eta Kike Díaz de Radak hartu dute parte ber-tan, besteak beste. Irailean estreinatuko da.

Euskal Herriko Nazioarte-ko Txotxongilo Elkarteak Euskal Txotxongiloaren I. Eguna burutu zuen joan den larunbatean Abadiñon.

Koldo Izagirreren nobela berriaren laugarren kapitulua sarean da dagoeneko. Mar-txoaren 13an hasi zen Izagi-rre webnobelaren lehen atala Susaren orrian jartzen.



ALBERTO ELOSEGI

■ Koldo Izagirre.

Zorrak zor

Orok hastapena du eta hastapeneko zera-
ren zera horrek ere oinarriren bat du.
Infinituraino? Giza adimenak nekez
irudika dezakeen muga-lur bateraino
behintzat. Bizitza ere nekez uler daite-
ke elementu fisiko eta kimiko ezorganikoen multzo
soiletik sorturiko ondorio baten modura, nahiz
"Golem" edo "Gizon ikustezina" bezalako asmazio
literarioen fabrikazioan beti zientzialari mekanizis-
taren bat egon ohi den.

Orok hastapena du (eta abar) tradizioa deitzen
dugun horretan ere. Soka bat da tradizioa. Katea.
Ginelako gara, garelako izan-
go dira, gauza jakina da. Ira-
ganera begiratu orduko, hor
ikusten dugu hari batek beste
hari asko behar dituela soka
txirikordatu eta trinkotzeko.
Hizkuntzaren beraren baitan
sorturiko hariak dira batzuk,
beste hizkuntzetatik jasotako-
ak beste hainbat. "Ubi sunt",
zioen poeta klasikoak. "Do
están?", Jorge Manriquek.
"Oú sont?", François Villon-
nek. "Non dirate?", gure
Etxeparek.

Sarritan esana dut ez dago-
ela Transilvaniaraino joan
beharririk Drakula ezagutzeko,
gure ipuin tradizionalen
lurretan ere eroso asko bizi
baita, Basajaun izenez mozo-
rroturik bizi ere, seduktore
zitila. Adornok Auschwitz-en
ondorengo poesiaren balioga-
betasunaz esan zuena ere ez
da orijinala. Boccaccioren
garaitsuko poeta batek, Fran-
co Sacchetti izenekoak, poe-
siaren ezintasuna aipatu zuen
Boccaccio hil zen egunean: "Or è mancata ogni poe-
sia...". Gizakiek burututako Auschwitz-eko tragedia
eta Boccaccioren heriotza biologikoa ez dira pareka-
garri. Bai, ordea, bi esapideen oinarrian dagoen kli-
txea.

EZ dago, bada, zeraren zera guztiz orijinalik, ez
artegintzan eta ez gainerako giza alorretan ere. Artea
ez da ezerezetik sortzea. Artistak kaosa du, gutxie-
nez, begien bistan, kaos horren anabasan atzaparrak

sartu eta bertan lan egiteko. Eta hitzok idatzi ditudan
orduko, hor non konturatzen naizen Mary Shelleyk
aspaldi idatzi zituela nire horiek eta ederragoak
"Frankenstein" eleberriaren hitzaurrean: "Guztiak
hasiera bat behar du izan, Santxoren hitzekin esate-
ko, eta hasiera horrek lotuta behar du egon bere
aurreko zerbaitekin. Hinduek elefante bat jartzen
dute munduaren oinarrian, baina dortoka bat ere
jartzen dute elefanteari eusten". Mary Shelleyk
gizaki artifizialen mito zaharra berriro nahi izan
zuen bere garaiko teoria zientifikoa baliatuz, eta
hartaz ohartzen gaitu bai aipatu hitzaurrean, baita
eleberriak daraman azpigitulu
ezin argiagoren bidez ere:
"Prometeo moderno".

Ez daukat, ordea, plagioa-
ren gorazarre egin beharririk
esateko plagioak aurpegi asko
dituela. Modurik dandyenean
jardunda, oro da plagioa,
ondo da. Baina zehatzak izan
nahi badugu, erantsi egin
beharko dugu plagio oro ez
dela barkagarri.



DANI BLANCO

Anjel Lertxundi
Idazlea

***"Ez dago, bada, zeraren zera
guztiz orijinalik, ez artegintzan
eta ez gainerako giza alorretan
ere. Artea ez da ezerezetik
sortzea. Artistak kaosa du,
gutxienez, begien bistan, kaos
horren anabasan atzaparrak
sartu eta bertan lan egiteko"***

ITSUSIAK dira -intelek-
tualki, estetikoki eta etikoki
dira itsusi- azken boladan
prentsa espainiarrak aireratu
dituenak, itsusia zen Pío
Barojak Lhanderen euskal
emigrazioari buruzko testu
batekin Shanti Andiaren ibi-
leretan egin zuena (RIEV
aldizkari X. tomoak dakar
eztabaida), itsusiak dira eus-
kal literaturan plazaratutako-
ak eta plazaratu gabeak ere
-hiru ditut gogoan-. Baina nor
naiz ni plagioaren mugak non

dauden esan, eta harria jaurtitzen hasteko?

Ez naiz nor, jakina, baina ea zerbait laguntzen
digun -eta argitzen- plagio hitzaren jatorria gogora-
tzeak. Hurkoaren esklabo bat lapurtu eta saltzeari
deitzen zioten erromatarrek *plagioa*. Lapurretara dago
lehendabizi. Salmenta iruzurtia gero. Nahita eginda-
ko lapurretari iruzurra gehitzen zaionean, nekez egin
dezake inork plagioaren gorazarre. "Intertextualita-
tea" aitzakia moduan baliatzeak, berriz, areagotu
egiten du haren gureganako iraina eta gure harenga-
nako higuina ●

DANTZA JANTZIAK

Antzina, euskaldunek dantzarako erabiltzen zituzten jantziak diseinatzen ibiltzen da Ramon Garcia, Iraultza dantza taldeko kidea. XVI. mendekoekin hasi eta XX. mende arteko euskal jantzitegia osatzen ari da pixkanaka. Oraingo, guztira, seiehun bat jantzi diseinatu ditu.

PARISKO OIHALAK DANTZAN

Baiona, XVIII. mendea. Santa Maria katedralaren atarian, gizon eta emakumez osaturiko lagun talde bat dantzan ari da, "La Pamperruque" deiturikoa ari dira dantzatzen. Kolore biziko soineko luzeak, kapelu hegozabalak, ohiaiez apaindutako zapata dotoreak eta ileorde eder zuri-zuriak dituzte emakumeek soinean. Bienbitartean, Aturri ibaiaren ertzean Frantziaren kolonietatik ekarritako produktuak ari dira porturatzen.

Erretereria, XXI. mendea. Kaleetan garai bateko baionesak agertu dira. Soineko luze, ileorde zuri eta kapelu dotoreen azpian, aurpegia zuri-zuri dutela datoz Iraultza dantza taldeko kideak. "La Pamperruque" berpiztu egin da, eta horren erantzule Ramon Garcia diseinatzailea.

"La Pamperruque"rako egin dituen jantziekin Ramon Garciak, guztira, garai bateko euskaldunen jantzien seiehun bat diseinu egin ditu; XVI. mendetik XIX. mendera bitarteko euskaldunen janzkerak bilatuz eta aztertuz. Horretan hasi zenean frogatu ahal izan zuen euskaldunak moda-modako jantzi direla beti. XVIII. mendeko arropen buruz dugun ustea oso bitxia dela deritzo Garciak: "Jendeak uste du euskaldunak txapela edo buruko zapiarekin jaio direla, ezin dute ulertu XVIII. mendean euskaldunak ere ileordearekin eta abanikoeekin ibiltzen zirenik. Euskalduna baserritarrarekin bakarrik lotzen dute, baina euskaldunak hirian ere bazeuden".

Tradizioari zor zaion begiruneak eta jakinminak bultzatu zuen Ramon Garcia aspaldiko euskaldunen janzkerak disei-

natzera. Baina Baionako "La Pamperruque" bezalako dantza erakustaldi bat kalera atera aurretik ikerketa eta eskulan handia egin behar izan du Garciak. Orain arte egindako jantzi guztiekin ere antzerako urratsak eman ditu.

ARGAZKIEK KALERA. Hasteko, aztertu nahi den garaiko argazki artxiboetara jotzen du diseinatzaileak: udaletako artxiboak, diputaziokoak, eza-gunen batek emandakoak... Azken horiek, batez ere, familia dirudunen argazkiak izan ohi direla dio, hau da, argazki estudio batera joan eta ezkontzako edo jaunartzeko argazkia ateratzeko aukera zuten familienak. "Hortik informazio dezente ari gara biltzen, Errenterriko Udaletxean ez baitago ia argazki



■ Antzinako jantzieta oinarrituta egiten ditu Ramon Garciak taldeentzat jantziak.



■ Xehetasun guztiekin egiten ditu.

■ Urratsez-urrats, paperetik soinera

Duela hiru mendeko jantzi baten diseinua egiteko guraizeak eta oihala baino zerbait gehiago behar da: jakinmina, tradizioarekiko begirunea eta denbora.

Ramon Garciak bere azken laneko diseinu bat hartu eta urratsez-urrats nola egin duen azaldu digu:

1- Ezertan hasi aurretik, jantzia eta patroia zehaztu behar dira. Kasu honetan, Janet Arnold idazle britainiarraren liburu-ko patroia bat hartu du oinarri. Bertan markatuta dator dena, eta orrian bertan neurgailua dago patroia eskala adierazteko.

2- Patroia paperean edo kartulinaran marraztu. Patroia sarri erabiliko badu plastiko gogorraren gainean egiten du, forma ez dezan galdu eta ongi mantendu dadin.

3- Eramango duenari neurriak hartu

ondoren, patroia neurri horietara egokitu behar da.

4- Patroia egina dagoenean, oihala aukeratu, patroia oihalean markatu eta oihal zatia moztu.

5- Ondoren, xehetasun eta bitxi guztiak eransten dizkio.

6- Jantzia izango dena muntatu eta dena josten du. Eta jositakoan, probatu. Josi eta probatu ondoren albaintzen du.

7- Zapatak telaz estalita erabiltzen zituzten, beraz, hori ere egin behar da.

8- Garai hartako euskaldunek ileordea eramane ohi zuten. Hasieran ile naturalarekin egiten zuten, baina oso garestia zen eta hezetasunak kizkurtu egiten zituen. Gero zaldiaren ilearekin egin zituzten. "Ni saiatu nintzen baina ile hori alantze berrak sortu bat bezalakoa da. Azkenean, artilearekin egin ditugu. Artilea busti, orraztu, erruok jarri, laka eman...". Forma bere horretan mantentzen da. Ile hori poliesterreko eta beirazko zuntzezko molde bati lotuta dago. Moldea jabearen buruan egin behar da eta horrek arazoak sortzen ditu, denok ez baitugu buruko forma bera. Hori saihesteko, beste batzuek barrua espumaz beteta dute ●

artiborik, eta daudenak kale eta eraikinenak dira", azaldu digu. Liburuetara ere jotzen du informazio bila, baina are iturri pobregoa omen da hori: "Jantzigintza ikasgai madarikatua da, inor ez da kezkatu jantziak aztertzeaz. Etnografo eta etnologo handiak tradizioaz eta kulturaz arduratu dira, baina jantzigintza baztertuta egon da".

Argazkia aurkitu ondoren, jantzien xehetasunen fotokopia handituak ateratzen ditu. Jantzi askotan erraz ikusten omen da jostura non dagoen, batez ere,

marrak eta koadroak dituztenetan; jostura dagoen lekuan irudia hautsi egiten baita. Eta bestela, fotokopia ahalik eta gehien handituz oihalak non batzen diren ikusteko aukera izaten dela azaldu digu Garciak.

Argazkiak ez badu zehaztasun handirik, arropa nola geratzen zaion ikustearikin bakarrik asmatzen omen du jostura non dagoen. Dioenez, garai bakoitzean moda jakin bat egon da, bakoitza patroia eta korte batzuen arabera izan da, eta hori ezagutzeak lana izugarri errazten omen du: "Antzinako jantzi batetik patroia aterata garai hartako beste jantziak ere diseinatu daitezke, beraz, ez dut esango ehuneko ehun atera daitekeenik baina ehuneko larogaita hamabost bai".

Bestalde, XVI. mendetik aurrerako patroiak ere baditu; oso lagungarri zaion Janet Arnold idazle britainiarraren "Patterns of Fashion" liburu-sortaz baliatzen da bestelako iturririk ez duenean. Hain justu "La Pamperruque"ko diseinuak egiteko Arnolden liburura jo du, eta horko patroietan adierazi bezala, patroiak jantzia eramango duenaren neurrira egokituz sortu ditu diseinuak.

Patroia egina dagoenean oihala aukeratu, patroia oihalean markatu, zati hori moztu eta josi egiten du. Bakoitza hiru neurri desberdinetan egiten du; taldean ez dute inoiz bakoitzaren neurria

egiten.

Ondoren bitxiak kokatu eta azken xehetasunak jartzen dizkio. Eta amaitzeko, jantzia izango dena muntatu eta josi egiten du, baina albaindu aurretik: "Jositakoan probatu egiten dut, jostun batek erakutsi zidan ez probatzeko albainduta, zeren albaindu eta jositakoan, askotan, ez baita neurrira geratzen".

Dena dela, jantzi bakoitzak argazkitik soinera egiten duen bidea ez da beti bera izaten. Argazkia aurkitu ondoren, oihalak eta bestelako osagaiak bilatzen ere den-



DANI BLANCO



DANI BLANCO

■ Dantzara eta hirira zapatekin.

■ Lanean abarkak erabiltzen zituzten.



DANI BLANCO

■ Ez zeramaten beti txapela beltza.



DANI BLANCO

■ "Euskalduna zoragarri jantzi da".



DANI BLANCO

■ Buruko zapiaren garaia igarota.

bora luze eman dezake. Gainera, Ramon Garcia zorrotza da kontu horietan eta ez da konformatzen argazkikoaren antzerako ohiala aurkitzearekin; estanpatuak ezezik, materiala ere ahalik eta berdinena izatea eskatzen du. Baina antzina ez omen zeuden gaur egun dauden konposizioak: "Lehen dena naturala zen, orain, berriz, %100 kotoia edo artilea bilatzea ia ezinezkoa da". Beraz, ahalik eta material naturalenak erabiltzen saiatzen dela esan digu: "Talde askok poliesterrea erabiltzen du, noski, askoz erosoagoa da eta ez da zimurtzen, baina nik ez dut hori ia batere erabiltzen, inoiz estanpaturen bat ez badut aurkitzen, bada, hartuko dut poliesterrezkoa, baina marrazkiengatik bakarrik, bestela ez".

■ "Moda Frantziatik Madrilera iritsi aurretik hemendik pasatzen zen, beraz, lehenengo informazioa euskaldunek jasotzen zuten"

Gaur egun, lehen baino oihaldenda gutxiago omen daude, eta horrek burukomin dezente ematen dizkio Garciari; metro bat denda batean, bestea hurrengotik... horrela erosten omen ditu. Bidaia-tzen duenean atzerititik zerbait ekartzen saiatzen da: "XVI. mendeko jantziak diseinatu nituenean asko kosta zitzaidan oihalak aurkitzea, eta Italiara egin nuen bidaia batean oihal zati bat ekarri nuen; Mendiaren XVI. mendeko kuadro batean agertzen zenaren oso antzerakoa".

Dena dela, azken boladan, garai haiek marrazki zehatzak lortzea ez omen da hain zaila, izan ere, orain tapiz-dendatan XVIII. mendeko estanpatuak asko saltzen omen dira eta garai aproposa da horiek erosteko. Modarena kontu bitxia dela dio: "Marra modan baldin badago bostehun mila marra desberdin topa daitezke, baina une horretan koadro bila baldin bazabiltza... Horregatik, orain gustatzen zaidan oihalen bat ikusten badut, erosi egiten dut beste noizbait behar dudanerako".

Oihalek ezezik, koloreek ere lan pixka bat ematen dutela aitortzen du. Argazki gehienak zuri-beltzekoak direnez, arropen kolorea asmatu egin behar izaten du maiz. Hala ere, gorria -ematen duen beltz tonuagatik- nahikoa ongi bereizten dela dio, baina urdinilunak edo berdeilunak, ia tonu bera dute eta zehazteko nahikoa omen da garai hartako modara jotzea: "Horiak eta laranja-terako, ez dira inoiz erabili, eta XX. mende hasieran tonu grisaskak, zuriak,

bexak, arrosak eta beltz asko eramaten ziren. Gorria desagertu egin zen...", azaldu digu Garciak.

Botoiak eta bestelako bitxiak bilatzea ere ez da lan makala. Sarritan, ixtera doazen mertzariatara joaten dela esan digu: "Horrelakoetan askotan ateratzen dituzte biltokian dituzten aspaldiko gauzak:



DANI BLANCO

■ XVII. mendeko Erronkariko jantzia.

gerra garaiko botoiak... nik erosi izan ditut 20ko hamarkadakoak, baita mende hasierakoak ere".

TRADIZIOAREN PISUA. Iraultza Dantza taldeak, eta bereziki Ramon Garciak, izugarriko garrantzia ematen diote tradizioari. Ahalik eta gutxien aldatzen saiatzen dira: "Emakumezkoek kiloak eta kiloak daramatzate soinean, eta ezin estuago joaten dira; zenbait dantzatan kortsea ere erabiltzen dute".

Dantzarako deserosoa dirudi, baina Garciak dio dantza egin egin daitekeela: "Bai noski, baina antzinakoen moduan, guk egiten duguna oso autoktonoa

denez, primeran egin daiteke, eta zuk dantzatzeaz gain, jantzia dantzatu behar duzu".

Ramon Garcia aspaldi hasi zen honetan. Egindako bilaketa lanean jantzi original ugari eskuratu du eta Iraultza Dantza taldearen egoitzan, sotoan, ditu gordeta kontserbaziorako baldintza onean. Baina egunen batean museoan ikusi nahiko lituzkeela aitortu digu.

Dantza taldeen jantzi uniformatua garai batekoen janzkera izatetik urrun samar zegoelakoan hasi zen euskal jantzigia aztertzen, eta hogeita hamar urte hauetan ikusi ahal izan du euskaldunak oso dotore jantzi izan direla beti. Hona horren azalapena: "Moda Frantziatik Madrilera iritsi aurretik hemendik pasatzen zen, beraz, lehenengo informazioa euskaldunek jasotzen zuten. Baina ez zegoen diseinatzailerik eta sorkuntzarako joerarik ez zuten, kopiatu egiten zituzten, eta ongi egin ere; euskalduna zoragarri jantzi da beti" ●

◆ LORE AGIRREZABAL

Datorren ikasturtean lehen aldiz LOGSE legeak gidatuko ditu musikako goi mailako ikasketak. Abantailekin eta desabantailekin legea prest da. Eta Donostian egingo den Goi Mailako Kontserbatorioan aplikatuko dira honek aurreikusitakoak. Guztia, doinu polemikoz inguraturik.

GOI MAILAKO IKASKETAK HARMONIA BILA

A skoren iritziz zaharkituta dagoen musika hezkuntza sistemari ari zaio amaiera iristen. Datorren ikasturtean 1966ko Hezkuntza Artistikoen Legea desagertu, eta dagoeneko hainbat urte indarrean daramatzan LOGSE legeak hartuko du etorkizuneko musikari izango direnak formatzeko ardurara. Hobekuntzak omen dakartza lege berriak, baina musika ikasleek botako duten izerdiak ere gora egingo du.

Oraindik prestaketa atzeratu xamar dagoen arren, Euskal Herrian posible izango da datorren ikasturtetik aurrera goi mailako musika ikasketak egitea. Polemikaz inguraturik jaioko bada ere, urrirako prest egongo omen da Donostian Goi Mailako Musika Kontserbatorioa.

Espainiako Estatuan, 1966an indarrean sartu zen Hezkuntza Artistikoen Legeak gidatu du musika irakaskuntza azken hamarkadetan. Lege honen ezaugarri nagusienetarikoa bat, masifikazioa izan da. Zeuden musika zentro apurretan, ikasle ugari pilatzen ziren eta ikasle-

ak jasotzen zuen arreta mugatua zen.

Bestalde, jende askok bere kabuz ikasten zuen, eta ikasketak ofizialtzeko kontserbatorioan egiten zituen azterketak. Bilboko Juan Crisostomo de Arriaga kontserbatorioan, baziren 22.000 azterketa egiten zituzten urteak ere. Donostiako kontserbatorioan ere, antzekoa gertatzen zen. Kanpoko jende asko etortzen zenez, ia ekain guztia azterketak egiten igarotzen zuten bertako irakasleek.

Askok zalantzan jartzen dute 1966ko lege honen bidezko musika ikasketen kalitatea. Beste askorentzat, erabat zaharkiturik dago. Uritze Lakak, esaterako, 66ko legeak araututa gauzatu ditu bere musika ikasketa guztiak; datorren ikasturtean amaituko du Goi Maila. Bere esat

Orain arte, EAEn, hiru hiriburueta kontserbatorioak ziren goi mailakoak eta baita Iruñeko Pablo Sarasate ere. Lege berriarekin, EAEk bakarria izango du eta Nafarroak bat ere ez

netan, hezkuntza orokorrean eta musika ikasketetan jaso duen hezkuntzak, ez dute zerikusirik izan: "Musika ikastetxeetan jaso dudanak nire gurasoen garaikoa ekarri izan dit gogora".

Musika irakaskuntza eraldatzeko asmoarekin, LOGSE legea 92-93 ikasturtean sartu zen indarrean. Lege honek, musika irakaskuntza hiru mailatan banatzen du: oinarritzkoa (lau urte), erdi mailakoa (sei urte) eta goi mailakoa (lau edo

DANI BLANCO

bost urte).

92-93 ikasturtean musika ikasten hasi zirenak, LOGSE barruan hasi ziren eta lege berriak ikasle hauekin batera egin du gora, mailaz maila. Aurtengo ikasturtean erdi mailako azken urtera iritsi da, eta datorren ikasturtetik aurrera, goi mailako musika ikasketak lege honek gidatuko ditu. 1966ko Hezkuntza Artistikoen legea aldiz, datorren ikasturtean desagertuko da erabat, orain goi maila lege zaharrenekin egiten ari direnak euren ikasketak bukatzean.

LOGSEk zerbaitetan aldaketa ekarri badu, irakasgaien antolaketan izan da. Legeak argi azaltzen du ikasturte bakoitzean zeintzuk diren, nork bere musika tresnaz gain, ikasi beharreko irakasgaiak. Ikasleak ez du beraz, lehengo moduan, zikloa bere nahietara egokitzerik.

IKASLEEN IZERDIA. Antolakuntzan hobera egiteak, neurri handi batean ikaslearen ahaleginaren gehitzea esan nahi du. Uritze Laka, esate baterako, 66ko legearen barruan ari da gauzatzen bere flauta ikasketak eta baita gainerako irakasgai osagarriak ere. Ikasturte bakoitzean, egokien ikusitako irakasgaiak aukeratu ahal izan ditu, batzuetan gehiago eta beste batzuetan gutxiago, beti ere zeukan denboraren arabera.

Hariaren beste muturrean dago Jorge Pacheco, 19 urteko gaztea. Perkusioa ikasten ari da LOGSEko erdi mailan eta asteko egunik gehienak kontserbatorioan ematen ditu. Berak asmo argia dauka musikaren bidetik jarraitzeko eta horregatik utzi ditu gainerako ikasketak, baina bere ikaskide asko oso larri ikusten ditu. "Goizean institutura joan eta gero, astean hiru edo lau aldiz etorri behar izaten dute kontserbatoriora. Hiriburukoentzat gogorra bada, zer esanik ez probintziazatik etorri behar dutenentzat. Horretaz gain, etxean ordu ugari eskaini behar dizkiote beraien musika tresnari".

Ordu pilaketak ondorio negatiboak omen ditu musikariaren formakuntzan. Francisco Ibañez, Gasteizko kontserbatorioko zuzendariaren iritziz, "instrumentuarekin erdi mailan ikasleek lortzen duten maila, lehen baino baxuagoa da, denera iristea zaila egiten baitzaie".

Zailtasunak dituzte ikasleek Batxilergo eta musika ikasketak bateratzeko eta horregatik askok bertan behera utzi dituzte musika ikasketak. Ikasturte hone-



JOSEBA OLALDE



JOSEBA OLALDE



DANI BLANCO

tan, Donostiako Kontserbatorioan 30 lagunek utzi dituzte musika ikasketak, bi hezkuntzak uztartu ezinda. Ordu pilaketari eta bideetan igarotako denborari irtenbidea emateko, LOGSE legeak Batxilergo musikala aurreikusten du, hezkuntza orokorreko ikasketak eta musikalak bateratzen dituena.

Leioako Kontserbatorioa da batxilergo mota hau eskaintzen aitzindarietako bat. Jose Miguel Barandiaran institutuko irakasleak, kontserbatoriora bertara joaten dira, batxilergo musikaleko ikasleei derrigorrezko irakasgaiak eta hautazko bat ematera. Musika ikasketak ere ikastetxe horretan bertan gauzatzen dituztenez, ez daukate lekuz mugitu beharrik. Hau egin ahal izateko ordea, beharrezko baldintza da hezkuntza orokorreko eta musikakako ikasturteak parean eramatea.

Aurtengoa izan da Leioan esperientzia hau aurrera eraman den lehen urtea eta bost neska jardun dira batxilergo

bidetik abiatu eta seme-alaben hezkuntza orokorra kaltetuta aterako denentz eta ondorioz, eskaria oso txikia da.

TALDE IZAERA. Musika ikasleak etorkizunean izan dezakeen aterabideetako bat, irakaskuntzarekin batera, orkes-

ko mailan parte hartzen dute hurrek instrumentu talde batean. Maria Pura Graña, Bilboko Juan Crisostomo de Arriaga Kontserbatorioko idazkari teknikoaren iritziz, "orkestra praktikari lehenago ekiten diotenez, taldean lan egiten ohitzen dira haurrak eta belaunaldi izaera enbarnatuago dute".

Beraien musika hezkuntzan aurrera egiten duten heinean, taldean gero eta gehiago jotzen dute eta honek jendaurreko emanaldiak egiteko aukera ere zabaltzen die. Jorge Pacheco ikaslearen esanetan, "ikasleak ohitu beharra dauka taldean jotzen. Orain arte, sarri ikastetxetik kanpo aurkitu behar izaten zen taldea eta lege berriarekin eskolan bertan taldea osatu eta jotzeko aukerak daude".

AMAITU DA LIBRETIK IKAS-TEA. Ikasketak era ofizialean egiteko aukera bakarra kontserbatorioa da. Orain arte indarrean zegoen legearekin, asko



DANI BLANCO

■ Goian, Donostiako Musika Kontserbatorioa; ezker-eskuinean, Iruñeko Sarasate eta Gasteizko Jesus Guridi Kontserbatorioetako gelak; eta behean, Bizkaiko Musika Kontserbatorioiko fatxada.



JOYE LACALLE

musikalean. Balorazio sakona egiteko arin den arren, arduradun eta gurasoak gustura ageri dira lehen emaitzekin.

Erdibidean legoke aurten Gasteizko hiru ikasle egiten ari direna. Batxilergoan derrigorrezko diren irakasgaiak beren institutueta egiten dituzte, eta hautazko moduan, musika irakasgaiak gauzatzen dituzte kontserbatorioan. Francisco Ibañez, Gasteizko kontserbatorioko zuzendariak oso positibo ikusten du esperientzia hau: "Hautazko asignaturak kontserbatorioan egiten dituzten ikasleak, hobeto dabilta musikan. Dena den, hori egiteko, argi izan behar dute musikaren bidetik jarraitu nahi dutela".

Batxilergo musikalak ikasle hauetako askoren zama arintzen duen arren, ez dirudi horrelako zentroak ugartuko direnik. Gurasoak beldur dira, musikaren



MIKEL MARTINEZ

traren bateko partaide izatea da. Hori kontuan harturik, LOGSE legeak musikari talde izaera barneratu nahi die hurrei txikitatik. 66ko legearekin geroago hasten baziren, lege berriarekin oinarritz-

ziren kontserbatorioan matrikulatu eta beste ikastoki ez ofizial batean edo beren kabuz ikasten zutenak. Kurtso bukaeran kontserbatorioan azterketak eginez, ikas-keta horiek ofizialtzea lortzen zuten. Hori, ordea, amaitu da eta LOGSE legearen barruan ezinbestekoa da klaseetara joatea. Ikastokietan kontrolatu egiten da nor joaten den eta nor ez.

Kontserbatoriora joan gabe musika ikasi eta ikasketa horiek ofizialtzeko aukera bakarra dago: ikasleak bere kabuz erreglatu gabeko ikasketak egin eta azterketa bidez LOGSEko ikasketetara sartzea. Erdi mailako edozein kurtso-tara eta goi mailako musika ikasketetara egin daiteke jauzi hori. Aurretik ofizial ez diren ikasketak egin dituztenek, eskatutako maila dutela uste izanez gero, LOGSEk arauturiko ikasketetara sar daitezke.

■ Ika mika

✓ **Kepa de Miguel** Donostiako kontserbatorioko zuzendariordea

✓ **Francisco Ibañez** Gasteizko Kontserbatorioko zuzendaria

✓ **Itziar Aldama** Bilboko Kontserbatorioko zuzendaria



DANI BLANCO



JOSEBA OLALDE



MIKEL MARTINEZ

"Garrantzitsuena Euskal Herrian Goi Mailako Musika Kontserbatorioa izatea da".

"Azken mementoko erabakia izan da, ez dio inork usainik hartu. Donostiak badu hainbat gune erakargarri: tradizio musikal handia, Europako atean dago geografikoki, hemen dugu Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren egoitza, Musika Hamabostaldia, Donostiako Orfeoia, Donostiako Nazioarteko Piano Lehiaketa, Kursaal... Normala da, bat aukeratu ostean, kaltetuek protesta egi-tea. Nire ustez garrantzitsuena Euskal Herrian Goi Mailako Musika Kontserbatorioa izatea da".

"Gasteizek Goi Mailako Musika Kontserbatorioaren premia zuen".

"Bilbok bere orkestra du, Donostiak Euskadiko Orkestra... Hemen ez dugu ezer, eta kontserbatorioko orkestrak beteko luke hutsunea. Hau administrazioaren hiria da eta ia ez dago kultur ekintzarik. Orain dugun kontserbatorioan diru gutxi-rekin koka zitekeen behin-behineko egoitza. Bestetik Donostiaraino joatea oso deserosoa da guretzat eta Bilbokoentzat. Musikari batek ezin ditzake egunean lau ordu errepidean pasa. Azken finean, erabakia borondate politiko baten ondorioa izan dela iruditzen zait".

"Kultur azpiegitura sendoagoa dugu Bilbon".

"Bilbon tradizio musikala handiagoa da. 1942an ezarri zen musika kontserbatorioa, Opera Lagunen Bilboko Elkarteak dugu, iragan hilean sei opera izan genituen, Bilbao Orkestra Sinfonikoa ere badugu. Azpiegitura kultural sendoagoa dugu. Gainera ikasle kopururik gehien dugu Bizkaian. Bestetik geografikoki oso gaizki kokaturik dago Donostia. Kanpotik datozenek (Errioxa, Kantabria, Nafarroa, Araba...) nahiago dute Bilbora etortzea".

GOI MAILAN ALDAKETAK. Oinarrizko eta erdi mailako zikloak igaro ostean, datorren ikasturtean iritsiko dira goi mailara LOGSE legeak gidaturiko musika ikasketak. Orain arte, ugari ziren Goi Mailako Musika Kontserbatorioak. Euskal Autonomia Erkidegoan esaterako, hiru hiriburuetauek zeukaten maila hori eta Iruñeko Pablo Sarasate Musika Kontserbatorioa ere maila berdinean zegoen. LOGSE legea indarrean sartzearekin, ordea, maila hori gaingitu egiten dute. Kepa de Miguel, Donostiako kontserbatorioko zuzendari ordearen esanetan, "katedratikoek ere galdu egin dute beraien katedra. Kontserbatorioan orain arte katedratiko zirenak, musika irakasle dira orain".

Lege berriarekin, goi mailako zentro gutxiago ezarri nahi dira, daudenen kali-

tatea hobetze aldera. Euskal Autonomia Erkidegoan bakarra ezarriko da eta Nafarroan ez da goi mailakorik izango.

Kontserbatorioen ezaugarriak aldatzearekin batera, bertan emango diren ikasketek eraldaketa sakona izango dute. Orain arte bi urtetan gauzatzen zen goi maila, lau edo bost urtetara luzatuko da hemendik aurrera, beti ere musika tresnaren arabera.

□ Unibertsitateko ikasketen egitura hartuko du goi mailak: kredituen sisteman oinarrituko da eta lauzpabost urtetara luzatu

Unibertsitateko beste ikasketa batzuren egitura hartuko du datorren ikasturtean indarrean sartuko den goi mailak, kredituen sisteman oinarrituriko irakasgaiekin. Kepa de Miguelen hitzetan, "66ko legearekin exigentzia maila oso handia da goi mailako bi ikasturteetan, dena oso kontzentratuta dagoelako. Orain materia berri batzuk izango dituzten arren, ez da lehengo kontzentrazio-egongo. Exigentzia maila, hala ere, handia izango da".

Aipatu beharrekoa da aurreko legearekin goi maila bi ikasturteetan aurreikusten bazen ere, ikasleen portzentaje handi batek urte gehiagotan banatzen zituela ikasketak.

GOI MAILAKO DONOSTIAN. LOGSEk ezarritako erronka begibistan edukita, Euskal Autonomia Erkidegoan

■ Iparralde: aukera zabala, baina goi mailarik ez

Musika zaletasuna hemen bezainbestekoa izan arren, Iparraldean erabat desberdina da musika ikastegiek duten antolaketa.

Maite Idirin kantari ezagunak bildu digun informazioari esker, badakigu ordea, musika ikasteko aukerak anitzak direla Iparraldean.

Beheko mailan udalek sustaturiko Musika Eskola Munizipalak daude, titulaziorik ematen ez dutenak. Maila beretsua daukate Musika Eskola Munizipal Agregatuek, udalak eta estatuak sostengaturikoek. Musika zaletasunak bultzaturiko haurrek kultur elkarrekin bultzaturiko eskoletan ere ikas ditzakete solfeo, kantua, akordeoia...

Maila altuagoan Baionako Herrialdeko Musika Kontserbatorioa dago. Musikaren bidetik jarraitu nahi duten gazteei bideratuta dagoen arren, ez du goi mailako ikasketarik eskaintzen. Orain gutxira arte, Baionakoa, Musika Eskola besterik ez zen, baina zegoen ikasle kopuru altuagatik, bertan ezarri zuten kontserbatorioa.

Goi Mailako musika ikasketak egiteko, Ipar Euskal Herriko gazteak kanpora joan beharrean izaten dira. Paris eta Lyon daude Frantziako goi mailako musika kontserbatorio bakarrak. Maite Idirinek esan digunez, euskaldun gehienak Parisera joaten dira. Kontserbatorio hauen ezaugarri nagusienetarikoa bat irakasleak dira; musika munduan sona handia duten irakasleak biltzen baitituzte. Goi Mailako Kontserbatorioetan CAEM titulua jasotzen dute ikasleek, musika irakaskuntzan gaitasuna aitortzen dien titulua.

Goi mailako kontserbatorio haez gain, badira sona handiko musika eskola pribatuak ere. Horren lekuko dugu Parisen dagoen "Escola Cantodum", 1894. urtean sortua eta euskal musikari askoren trebalekua ●



■ Ikasle asko Batxilergoa eta musika ikasketak bateratu ezinik ibiltzen dira.

gela insonorizatuak, kontzertuetarako auditorioak, fonoteka, liburutegia...

Eusko Jaurlaritza goi mailako kontserbatorioa egitekotan zela jakitean, erkidegoko hiru hiriburuek beren proiektuak aurkeztu zituzten, zentroa berauetan koka zedin. Jaurlaritzak azkenean, Donostian jartzea erabaki du. Gasteiz eta Bilboko kontserbatorioetako arduradunak ez dira ordea gustura ageri bat bateko erabaki honekin.

Kontserbatorioa jartzeko erabakia hartuta dagoen arren, prestaketak atzeratu xamar daude. Goi Mailako Musika Kontserbatorioan sartzeko hautaprobetan, ikasleek hiru ariketa egin dituzte, obra bat interpretatzea, aurretik prestatu gabeko obra bat irakurtzea eta frogatzeorikoa bat egitea. Kepa de Miguelek dioenez, "irakasle eta ikasleak oso kezkatuta daude. Goi mailako kontserbatorioa Donostian jarriko dutela kaleratu dute, baina nork gestionatuko du? Zein titulaziodun irakasle egongo dira?". Ikasle asko orain arte zain egon dira hemengo kontserbatorioan izena ematekotan. Baina orain kezkatuta daude, ez baitakite hemengo kontserbatorioaren kalitatea nolakoa izango den. Gainera beste herrialdeetan jadanik izena emateko epeak itxita daudenez, kanpora joateko aukerak ere murriztagoak dira.

Maria Pura Graña Bilboko Juan Kristosom de Arriaga kontserbatorioko idazkari teknikoaren iritziz "lehenago

hasieran ez zegoen goi mailako kontserbatorio bat egiteko asmorik. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak, musika ikasketekin jarraitu nahi eta kanpora joan behar zuten ikasleei, diru laguntzak ematea pentsatzen zuen. Azkenean, ordea, goi mailako musika kontserbatorioa egitea erabaki du, kontserbatorioetako arduradun, ikasle eta irakasle askoren harri-dura eraginez.

Bere garaian agindutakoa betetzeak, ordea, badauka bere lana. Izan ere, LOGSE legea zorrotza da goi mailako kontserbatorioak nolakoa izan behar duen argitzean. Eraikin berezi batean kokatu behar da kontserbatorioa eta bertan ezingo dira oinarrizko eta erdi mailako musika ikasketak eman. Gainera gutxieneko neurri jakin bat izan behar du,

ezagutu behar zituzten irakasleak, zentroa bera, hautaprobak... Kontserbatorioa jartzea ongi dago, baina kalitatezkoa behar du izan". Gai honen inguruan desinformazio handia egon dela salatzen, bat datoz kontserbatorioetako ardurdun denak. Donostiako agintariek azaldu dutenez, Miramar Jauregia izango da Goi Mailako Musika Kontserbatorioaren behin-behineko egoitza. Hiru urteren buruan, behin betiko egoitza prest egotea aurrikusten dute. Ez dago argi, ordea, non izango den.

NAFARROAN GOI MAILAKORIK

EZ. Nafarroako Gobernuak goi mailako kontserbatoriorik ez egitea erabaki du, ikasleen eskaria urria izango dela argudiatuz. Pablo Sarasate Kontserbatorioko ardurdun, irakasle eta ikasleak, haserre



MIKEL MARTINEZ

■ Orain arte ez bezala, LOGSEren baitan ezinbestekoa da klaseetara joatea.

■ Aurrez aurre

1966ko Hezkuntza Artistikoen legea

- ✓ Ikasleek bere nahien arabera banatzen dituzte ziklo baten barneko irakasgaiak.
- ✓ Astean ordu erdiko klasea musika tresnarekin.
- ✓ Libretik ikastea posible.
- ✓ Erdi maila amaitzean "instrumentu jole profesional" titulua.

LOGSE

- ✓ Zehaztuta dago urte bakoitzean zein irakasgai ikasi.
- ✓ Astean ordubeteko klasea musika tresnarekin.
- ✓ Ezin da libretik ikasi, beharrezko da kontserbatoriora joatea.
- ✓ Goi maila amaitu arte inolako titulurik ez.

dira neurri honekin. Are gehiago, erdi mailako kontserbatorioarentzat eta Pablo Sarasate Orkestrarentzat egoitza berria eraikiko dutela jakinda. Ramon Garcia

ikasketa buruaren aburuz, "behin eraikin berria egiten hasita, egin dezatela goi mailarako balio duena. Hamazazpi katedradun dauzkagu, puntako irakasleak dira..."

Aurten erdi mailako ikasketak amaitzen dituztenak gutxi badira ere, azken urtean ehun ikasle inguruk hasi dituzte ikasketok. Agintariek kontserbatoriorik ez jartzeko erabili duten argudioa zera izan da: dauden ikasleekin ezingo litzatekeela LOGSEk eskatzen duen moduko orkestrarik sortu. Ramon Garcíaren iritziz, ordea, "hori ez da horrela, kurtso bakoitzeko ikasleekin eta irakasleen laguntzarekin osa baitaiteke. Musikari ez direnek hartzen dituzte erabakiak. Kulturari kolpe handia emango dion erabaki oker bat da".

Nafarroako Gobernuak, goi mailako musika ikasketak egitera kanpora doazenei diru laguntzak emateko asmoa azaldu du. Garcíaren iritziz, "hemen ikasten jarraituko zuketena ikasle asko musika ikasketak sakondu gabe geratuko dira, kanpora joaten ausartuko ez direlako" ●

◆ IÑAKI GURIDI

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean



Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

Elizako gizonen lan garrantzitsuari erreparatzen zion aleak. Agustin Kardaberatz eta Plazido Mujika aztertzen zituen aldizkariak horren adibide gisa.

Elizgizonen itzala euskal kulturan

zeruko
ARGIA

Aita Agustin Kardaberatz euskal-idazle



Gaur arte idatzi den euskal kulturaren historiari erreparatu besterik ez dago honek elizgizonei zenbat zor dien ohartzeko. Elizgizonei, bai! Moja jendea auskalo zertan zebilelako, herri

xehea alfabetatu gabe zegoelako, jauntxo-
ak gerran edo negozioan buru-belarri...
auskalo zergatik, euskal kulturaren histo-
ria elizgizonen izenez eta egitez betea
dago. 1971ko uztailaren 18ko Z. ARGIA
dugu lekuko. "Aita Agustin Kardaberatz
euskal-idazle"aren omenez On Manuel
Lekuonak eskainitako xehetasunek garbi
uzten dufe esandakoa. Ez pentsa erraz
egin zezaketen lana zenik. Irakurri, irakur-
ri, zenbaki berean Jesus Gaztañagak Pla-
zido Mujikaren hiztegiak esandakoak!

MUJIKAREN HIZTEGIAZ

"Nork ez du Mujika'tar Plazido Jesus-lagunaren entzuterik?" galdetzen zion bere buruari Gaztañagak, irakurle guztiak jakinaren gainean egongo zirela onartuz bezala. Baina ez zuen hura hain ziurtzat emango, jarraian jakin beharreko guztiak eskaintzeari ekiten zion-eta: "Hogei ta bost urtez jardun zan A. Mujika lantegi ortan. Urte pilla aundia, aspertu gabe jarraitzeko. Norbaitek uste dezake azkar-rago bukatu zitekeala iztegi ori. Nola

ez? Beste lanik gabe
ortara jo ezkeru, bai
noski". Plazido Mujika
ordea, "bere eguneroko
lan guztiak egiñaz. Bere
nagusiek emandako arlo-
etan jo ta ke, ezertan ere
baztertu gabe" aritua
zen, nonbait. "Iztegi-
lanak? Oriek... denbora-
pasa bezela: orduen
buruen tartetxoak arrapa-
tuaz egunari". Ez zuela
jesuitak egiteko makala
hartu, eh! Nolakoa izan-



■ Euskal Herriko lurra, Sarako kobazuloak.

■ Lurraren seksoa

Luis Haranburu-Altuna, 1971-VII-18

Gauza orok du seksual alderdirik, lurrak ere bai noski. Euskal Herriko lurra ar ala eme ote da? Itsasoa emea omen da. Baina lurra...? Ez dut ezeren segurantzirik, eta gaur gaueko ene zorabioan, lurrak zernolako seksoa ote duan kezkatan eta galdezka jardun naiz. Ni goierritarra naiz eta nere lurra arra deritzat. Nere lurra aita-lurra litzake, eta ez ama-lurra. Baina nola nahi ere poetarentzat uzten dut, galder honi erantzun ematea. Ni beste alor batetik noakizu. Badakizu nor den Edipo? Ba... Edipo greko zen, mutiko xelebrea benetan. Bere aita hil ondoren, bere amaz maite mindurik ibili zen.

Etzuan bere ama "ezagutzen" eta ena-
moraturik zebilen. Arrats batez, bortiz-
ki maitatu eta ezagutu zuen bere ama.
Ai! nolako kezkak gero gure Edipo
gizajoarenak. Bere buruaz beste egin
beharra izan zuen. Delako Freud, Vie-
nako bizardun harek zioenez, gizon
orok luke bere amarenganako haragiz-
ko gutizia, eta hortatik iragan ez den
gizonik ez omen da egundaino sortu.
Freudez gero, "Ediporen Konplejua"
sikologo guztiek jaso eta onarturik
dute. Euskaldunok geure lurraz maite-
mindurik gabiltza, geure ama-lurraz
maitemindurik, baina hori ezin beste-
koa dugu, zeren ama horrek badu sena-

rik, aita hain zuzen. Geure ama lurra maite ahal izateko, geure aita hil beharrean arkitzen gara. Baina nor da gure aita? (...) Euskaltzaleen jainkoa hil behar dugu (ikus Freud eta Marcuse), honela zion R. Arregi zenak. Behar bada esaera hau, argitu behar dudan giro eta inguru honetan konpreni beharrekoa litzake. Alegia, zenbait Abertzaleren jainkoa hil behar dugu, geure lurra maite ahal izateko. Hil beharreko aita hori, halako "sasi-jainko" bat litzake. Ene baitarako argi dakuñat sasi-jainko hori nor den eta baita ere uste dut, irakurle, zerorri ere jabetua zarela nor den hil beharreko aita edo sasi-jainkoa (...) ●

■ Uda honetan bide billa

G. Ansola, 1971-VII-18

Ez dudarik izan, hasi berria dugun uda honetan, Kezka bat dagoela nagusi euskaldunon bihotzetan: bide-zior anitzetan gabiltzala, baiña biderik ez... Michel Etxegarairen kantuak dioen baiño hobeki ezin esan: "Hik eta nik bazekiagu nora dijoan... anai; hi eta ni sartuko gaituk bide hortan. Bidea luzea da, illuna da. Baiña, hik eta nik bidea zabalduko dugu...". Ez gero hartu axolarik gabe artisten kantua eta mezua! (...) ●

go zen lan hura, Gaztañagak bere buruari galdetzeko: "Esango al dut guztia? Badakit ez diodala batere pozik emango. Ziur nago: ez da arrotuko, asarretu egingo da baizik, agian. Onenean, mingarri izango zaio. Baiña... bera baiño gazteagoko guzion ikasbiderako gertatuko dan uste osoan, esan egingo dut". Eta hara hemen hainbeste buruhausteren ondoren esan beharreko

zuen: "Hogei ta bost urte luze ta astunen buruan etzuan bazkal-ondoko lo-kuluskarik egin. Zergatik? Loari ostutzen zion ordu-erdia Iztegiari eskeintzeko. Hogei ta bost urtez etzuan bere lagunekin batere lasai afaltzeko astirik artu. Afaritakoa artu eskuan -puska legorra noski- eta, bere gelaraezkututzen zan, 'jan da lan' biak batera egiteko". Egingo al zenuke zuk beste hainbeste, irakurle?

KARDABERATZI ZOR ZAIONA

Dena dela erantzuna, har ezazu astia "Lekuona'tar Manuel'ek" Agustin Kardaberatzi eginiko omena irakurtzeko, arren. Hauxe zioen oiarzuarrak: "Ekain-illaren 20'an, Loyola'ko Eliz Nagusian izanak gera, zor bat ordaintzen. Zor aundi bat, euskaldun guztiok euskal-idazle ospetsu bati geniona. Euskaldun guztiok zordun; A. Agustin Kardaberatz, artzekodun". Ziurtzat ematen zuen, On Manuelek ere,

Kardaberatzen ezagutza, baina duda-mudaren bat geldituko zitzaion, horrelaxe ekiten baitzion bere egitekoari: "Gauza jakiña da, Jesuita emeniar ura, bere baitan mistiko aundi izan zana; Euskalerriko jendeentzat sermolarik bikaña izan zana; idazle aberats ta bero sutsua izan zana. Azkeneko alderdi oni elduko diot nik gaur; eta alderdi ontan, aren idazlan ugarietan ogeitatik bat dan puntu bati: EUSKERAREN BERRI ONAK deritzan liburu bitxi bati alegia". Letra larritan agertzen zuen On Manuelek Kardaberatzen lan gogoangarri hura, eta nik kopiatu besterik ez dut egin.

Halere, hortaz mintzatu aurretik, nahiago zuen Lekuona jaunak "XVIII gizaldiko idazlea bere giro-saltsan" azaldu. "XVIII gizaldia, "euskal idazleen"



■ Plazido Mujika eta A. Kardaberatz.

Bigarren Gizaldia izan zan: gipuzkoar kutsuko Gizaldia, izan ere".

Eta antza denez, Agustin Kardaberatz

jesuita "bere bizitzan, Euskeraren problematika berezi baten aurrean aurkitu zan: Idazle-problematika".

Haatik, hura ere bere testuinguruan agertzeko beharra sentitu zuen On Manuelek: "XVI Gizaldian Bernat Decheparek 'Euskara: ialgi adi plazara' esan zuen ezkerro, (...) Euskerak 'idazgiroaren plaza berrira' atera beharra zeukan. Eta eliztar batek XVI Gizaldian egindako enbite arri, XVII Gizaldian beste eliztar adoretzu batzuek asi ziran, adoretzu, erantzuten. Bidasoaz beste aldeko apezjendeak osotu bait zuten XVII Gizaldiko idazle-sail ura; sail berezia, orain arte izan dugun saillik ederrena, Axular aundiarekin".

Behin XVIII. mendera iritsita, "iru gipuzkoar Jesuita" gogoratzen zituen: Laramendi, Mendiburu eta "gure A. Kardaberatz". Hiruen artean, azkena zuen maiteen, "Euskeraren berri onak" idatzi zuelako, batik bat. "Zer liburumueta da gure Liburu au? Zer dakar bere 62 orrialdeetan?".

Aurretiaz, ohar bat irakurleari: "Gure Aitaren beste amalau-amabost liburuak Jaungoigozkoak diran arren, au ez dala -onen gaia ez dala- Jaungoikozkoa. Au, Gramatikazkoa eta Erretorikazkoa degu". Eta hartaz esan beharrekoen artean, altxorra! "Ortografiari dagokion zatian, gure Aitak h'rik ez duala ontzat ematen. Ez praktikan erabiltzen, ez teoriar ontzat ematen. Orra aren itzak gai oni buruz: 'Ken ortik! Gure Euskera suabe eztizkoarentzat ez da (h) soñu ori'" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Sozialista alderdi berria sortu da

Larresoro, 1971-VII-18

Ekainaren 13an, Parisen ondoko Epinay-sur-Seine delakoan, bukatu da "Parti Socialiste" alderdi berriaren Batzar Nagusia. Kasetalariek aho batez diotenez, "zerbait" gertatu da Frantziako ezkerrean; eta bildutako 957 ordezkariak, anitz ikurrina gorriren artean eta hunkiturik "Internazional" a kantatu dutenean, indar politiko berri bat sortu dela senditu dute denek: bai kantariak bai ikusleak. Lehenagoko S.F.I.O. zaharra, mende honen haseran Frantziako ezkertiarren artean loriatua eta errespetatua, gainbehera

joana zen azkeneko urteotan. Egitura eta gizon berriak behar ziren; eta, dirudieenez, lortua da hori joan den asteko bildutza gogoangarrian. Bestetan etsaiturik agertu izan diren gizonak, elkarturik agertu dira Epinay-en, eta elkarrekin aurrera joatera deliberaturik: Mitterrand, Mollet, Savary, Poperen, Buron, Fuzier, Pineau, Defferre, Hernu eta abar. Eta "Témoignage Chrétien" ean berriki deklaratu duenez, C.F.D.T. sindikatoan (Frantziako bigarrena) hamar urtez buru izandako Eugene Descamps ere bertara sartzekotan dago (...) ●

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

FITO RODRIGUEZ, FILOSOFIA DESFILOSOFATZEN


MAGRITTEK EZ OMEN ZUEN PIPATZEN

Fito Rodriguez
TXALAPARTA
148 orrialde
1.900 pzta / 76 lib.

Zorrotz dihardu Fito Rodriguezek egunero irensten ditugun gezur eta kontraesanaz, Txalaparta argitaletxearen eskutik kaleratu duen "Magrittek ez omen zuen pipatzen" idazlanean. Izan ere, egia atzeman eta erakutsi nahi du filosofiak, baina filosofatzea erraztearen ariketan datza, egilearen ustez, eta beraz, Filosofiaren Historian erratza astindu beharra dago. Baita dotore astindu ere Fito Rodriguezek erratz hori, txokorik ezkutuenean aurki daitezkeen hautsak ere harrotuz eskobatu baitu bere idazlan honetan! Honela irizten dio haren lanari Koldo Izagirrek liburuaren hitzaurrean: "*Jakindu-*

riaz hausten du gezurraren azala umorez erakusten digu azalaren azpiko azala". Istorio laburrez baliatu da Fito Rodriguez gaur arte ziurtzat eman ohi dugun hainbat "gertaera" edo "egite"en atzean ezkutatzaren dena edota ezkuta daitekeena azaltzeko. "Irudikapen hautsia", "Antzeppen lausotua" eta "Ordezkapen kaiolatu" ataletan banatzen du umorearen bidez filosofia desfilosofatzen irakatsi nahi digun bere lan hau. Eta horregatik-edo, berak bezala filosofia ulertezina egiten zaienei gomendatzen die, bereziki, Koldo Izagirrek "Magrittek ez omen zuen pipatzen" liburuaren irakurketa.

▼ Egileari Galdezka

"Irakurketa askotako istorio laburrez osaturik dago"

■ Zer adierazi nahi izan duzu idazlan honekin?

Denetaz barre egin dezakegula, kontraesanaz ez ezik. Kontraesana serioen hartu behar dugun gauza dela. Eta hain zuzen kontraesana eta berarekin daraman umorea dira nire liburu honen oinarriak. Mundua berez kontraesankorra delako, nahiz filosofiak beti nahi izan duen sistema bat bilatu, oreka bat, harentzat pentsamendua naturan dagoen ustezko ordenaren ikerketa eta azalpena delako. Baina naturan ez dago ordenik, kaos izugarria baizik, eta pentsamendua ere, bizitza bera bezala, kontraesankorra dugu, eta jakin egin behar dugu kontraesan horiekin guztiekin bizitzen.

■ Antzutasuna ere askotan azaltzen da liburuan...

Jakina. Maiz esan izan digute koherentzia behar genuela, baina koherentziak eta metodoak, azkenean, antzutu egiten gaituzte. Roberto Luis Stevensonek Ozeanian aurkitutako kanibal izandakoak ditugu horren adibide: gizajaleak izateari utzi eta antzututa gelditzen ziren. Edo Origenes filosofo zaharra: gauzak oso serio hartzeagatik, azkenean bere gorputza irentsi egin zuena. Bada, gure gizarteak, ordena bilatu nahi horretan, antzutasunera eta mundu itsusi batera kondenatzen gaitu. Eta hori gerta ez dadin, ez dugu soilik mundua aldatu behar, gure ezaguera sistema, gure mintzaera, gure irudikapena... aldatu behar ditugu.

■ Nor aurreikusten duzu irakurle bezala?

Ez dakit... Izan ere, jendeak pentsatzen du saiakera bat dela, eta zentzu hortan, liserigaitza, alegia irentsi ezina dela. Baina ez dut uste hala denik. Historia laburrez osaturik dago. Gertatzen dena da, irakurketa askotako istorioak direla guztiak...



Fito Rodriguez

L I B U R U A K

**XX. MENDEKO
POESIA
KAIERAK:**

AMAIA LASA
Antologia egilea,
Koldo Izagirre
SUSA
62 orrialde
700 pzta/ 28 lib.


AMAIA LASAREN POESIA FUNDAZIONALA

Fundazionala hitzarekin izendatzen du Koldo Izagirrek, Susa argitaletxearen "XX. mendeko poesia kaierak" bildumaren antologia egileak, Amaia Lasaren poesiak euskal letren eremuan suposatu zuena. Poeta hau agertu arte, emakumeak ez zeukalako leku propiorik euskal olerkigintzan, Erdi Aroko poeta bikain haien oihartzuna baino ez genuelako emakumearen ahotsa, da fundazionala Amaia Lasaren poesia. Eta horregatik asmatu behar izan omen zuen "a e i o u berri bat" euskal poesian, bere sentimenduak beldurrik gabe adierazi ahal izateko, bekatutik eta amatasunetik libre den emetasuna agerian uzteko aurreko ezerk balio ez ziolako. Gero, emetasun zauritua ere agertzera helduko zen Amaia Lasa. Honetan, ordea, "ez dago etsipenik hala ere, ironia tanta bat besterik ez noizbehinka, ez du amildegiak erakartzen".

**SUGEAREN
TRISTURA**

Jesus Etkezarraga
PAMIELA
109 orrialde
1.300 pezeta
52 libera


XARMA ETA EXOTIKOTASUNEZ OSATUTAKO IPUINAK

Jesus Etkezarraga ez da sarritan argitaratzen duten idazle horietakoa, antza denez, baina behin animatuz gero "Sugearen tristura" bezalako ipuin bildumak eskaintzen dizkigu, protagonistatzat basamortuko urre trukatzailak, erregina beltzak, zigor luzeko presoak, samurai zaharrak, Derio bisitatzera datoren erbesteko melkita, Etxahunen ahate migrariak, Mundu Gerraren ondoren Arratia aldera etorritako alemaniarak, gudari hilen itzalak, erromatarren legioen entseinak edota Bilbo aldean bizitzen gelditutako gailego hori bezalakoak, "Sugearen tristura" beti gogoan dutenak. Oro har, xarma darie Jesus Etkezarragak Pamiela argitaletxearen eskutik plazaratu dituen ipuin hauei. Eta honi gehitu behar zaio "Sugearen tristura" ipuin bildumako narrazio ugarietan egileak irudikatzen jakin duen exotikotasuna.

**POTTOKOREN
OTSOA**

**Pello Añorga/
Jokin Mitxelena**
ELKARLANEAN
70 orrialde
825 pezeta
33 libera


MUTIKO BASERRITAR BATEN ABENTURAK

Hona hemen ipuin aproposa gure neska-mutikoei baserriko giroa eta hizkeraren berri era oso atseginean izan dezaten: Pello Añorgaren "Pottokoren otsoa"z ari gara. Elkarlaneanek kaleratu du, Jokin Mitxelenaren marrazkiz horniturik. Potolo samarra izaki Pello Añorgak burututako ipuinaren protagonista, jakina, Pottoko bezala ezagutzen dute denek. Herritik nahiko urrun dagoen baserri bateko mutikoa dugu, eta eskolatik irten bezain laster baserrira abiatzen da Pottoko, izugarri gustatzen zaiolako baserriko lana eta hango soro eta lurretan ibiltzea Xarpa txakurrarekin batera, etxean dauzkaten ahuntz, behi, oilo, zerri eta ardiak zaintzen. Halere, arazo latz bati aurre egin beharko dio oraingoan, otso bat agertu zaielako inguruan eta ardiak akabatzen hasi delako. Estu eta larri, neurriak hartzei ekin dio mutikoak.



**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

K A L I T A T E A

LIBURUAK

SALTZAILE BATEN HERIOTZA

Arthur Miller
HIRIA

158 orrialde
1.950 pezeta
78 libera



XABIER GALARRETA ITZULITAKO ANTZEZLANA

Arthur Miller idazle estatubatuarren "Death of a Salesman" antzezlanaren euskaratu du Xabier Galarretak, "Saltzaile baten heriotza" izenburupean. Hiria argialetxearen bidez plazaratuz. 1949an ikusi zuen argia kontsumo gizaratearen kritika zorrotz honek. Gizarte mota horren baloreak dauzka hizpide, langile xumeari nolako hondamena ekar diezaioketen agerian uzten duelarik. Titulutik bertatik erraz asma daitekeenez, saltzailea da bere protagonista nagusia, bere semeen aurrean arrakastatsu eta erdugarri azaldu nahiko lukeen gizona, errealtatean hutsaren hurrengo gisa tratatua dela onartu nahi gabe. Ia bizitza osoa eskaini dio Willy Lomanek duen lanbideari, herriz herri salmentak egiten ibiltzeari. Orain zahartu da, ordea, nekatuta dago, eta begirune pixka bat eskuratu nahi luke bere ugazabengandik... Ez alferrik!

800 URTE BADITUEN HIRI BATEN BILAKAERA

Donostiako Euskararen Udal Patronatuak kaleratu duen "Donostiaren historia" hau, Miguel Artolaren gidaritzapean sei historialarik gazteleraz idatzi zuten liburuaren laburpen euskaratua da, alegia, aurreko hura osatzen zuen material guztitik Jon Muñozek itzuli eta Elena Legorburuk laburbildu dutena. Nolanahi ere, bertan jasotzen dira bestean agertzen ziren ekarpen nagusiak: hau da, José Angel García de Cortázarren "Merkatarien hiribildu bat: 1180-1516", José María Imizcozen "Muga berrien bila: 1516-1700", Miguel Artolaren "Zoriaren gupila: 1700-1864", Luis Castell-en "Easo ederra: 1864-1936", Félix Luengoren "Oroimenean hurbil: 1936-2000" eta Pedro Fernández Aldabaldalejoren "Hiri baten historiak". Horiei gehitu behar zaie alkatearen aurkezpena, Elena Legorbururen sarrera eta bibliografia.

HAURRAK MUSIKAZ ZALETZEKO APROPOSA

Aizkorri argialetxearen "Jone, Jon eta Txintxon" bildumak material bikaina eskaintzen die irakasle eta gurasoei haurrarendik oso hurbil dauden interesgune ezberdinak jorratzeko orduan. Eta hortara doa "Eskerrik asko musikagatik!" ere. Paco Capdevilak idatzi eta Josu Lartategik euskaratu duen ipuin antzeko honek haurrari musika munduak eskaini diezaiokena agertzea du helburu. Bere orrialdeetan murgilduz, haurrak ikas dezake zer den musika eskola bat, zertara doa hartara jendea eta bertan jo ohi diren musika tresnak ize-nez eta itxuraz ezagutzen. Helduen laguntza pixka batekin, biolina, harpa, pianoa, tinbalak, tronpetak, gitarra, txirula, panderoa eta besteren soinuak bereizten ere ikas dezake, eta agian horietakoren bat jotzeko gogoa piztuko zaio. Eta gero, orkestra bat, edota abesbatza bat osatu nahiko du... Nork daki?

DISKOA

BIDEA Utikan

IZ
12 kanta
2.195 pezeta
87 libera



UTIKAN-EN AZKENA, INDARTSU BEZAIN BOROBILA

Sacco eta Vanzettiren omenez egindako "Heriotz zigorra" kantuarakin hasten da Utikanen azken disko indartsu bezain borobil hau. Jarraian, "Bidea", diskoari izenburua ematen dion kantua entzun daiteke. Eta horren ondoren, "Sorginen gaua", "Etsipena", "Lurralde psikotikoa", "Jolasten", "Eztanda", "Ajia", "Itzelak", "Gertu da" eta "Leihoa" datoz, hamabi kantu baitira, denera, Utika-

nen hirugarren disko honetan agertzen direnak. Dagoeneko badira hamabost urte Utikan sortu zenetik, eta taldekide zein musika estilo ugari ezagutu ditu urte mordoska horretan. Halere, beti jakin du aurrera egiten. Oraingoan, Mel, Kokal, Iker, Ran eta Kol dira Utikan, eta rocka nagusi, Xabier Silbeira bertsolari lesakarraren eta Iaki "Agila"ren hitzak jaso dituzte beren kantu hauetan.



GETXO, uztailaren 20tik 22ra Musika

XVII. Nazioarteko Folklore Jaialdia ospatuko da asteburu osoan zehar herrialde ezberdinetatik etorritako taldeen eskutik. Uztailaren 22an Puerto Rico eta Argentinako musikaz gozatu ahal izango da.
Algortako Bihotz-Alai plaza
22:00



ZUMAIA, uztailaren 27 arte
Lebiaketa
Zumaiaiko "Baleike" herri aldizkariak VII. Komiki Lehiaketa antolatu du. Hamalau urtetik gorakoek parte har dezakete. Euskaraz eta txuri-beltzez behar dute izan. "Baleike"ra zuzendu



HONDARRIBIA, uztailak 20, 21
Jaialdia
Zintzarria jaialdia antolatu du aurten bigarren aldiz "Euskaldunon Egunkaria" k. Lurralde ezberdinetako doinuak entzuteaz gain, bertako taldeak ere parte izango dira; besteak beste, Ke Rule, Amparanoia eta Mikel Urdangarin.
Guadalupeko gotorlekua



MIARRITZE, uda osoan zehar
Erakusketa
Eric Chauderen argazki erakusketa izango da ikusgai uda amaitu arte.
Itsas Erakustokia



BILBO, uztailak 20 Kontzertua

Trova Camagueyana Kubako talderik ospetsu eta tradizionalenetakoaren doinuak izango dira entzungai. Bere musika Kubako trova tradizionalen oinarritua dago eta taldean musikari handiak daude.
Kafe Antzokia
22:00



DONOSTIA, uztailaren 18tik 22ra
Antzerkia
Tantaka antzerki taldeak "El Florido Pensil" antzezlan arrakastatsua, frankismo garaiko hezkuntzaren ikuspegi garratz eta dibertigarria, eskainiko du.
Antzoki Zaharra
20:00



DONAPALEU, uztailak 21 Kontzertua

Iparraldera hurbilduko da Parasma taldea bere doinuak jötzeko asmoz, hain zuzen ere, Donapaleura.
Herriko plaza
22:00



ELORRIO, uztailaren 21etik 23ra Zinema

"El Diario de Bridget Jones" film berriaren emanaldia izango da Elorrión. Hiru egunetan zehar luzatuko dira emanaldiak.
Arriola kultur aretoa
20:00



BIANA, uztailak 21 Kontzertua

Flitter taldearen kontzertua izango da Biana. "Rastafari mama" azken diskoaren doinu berriak entzun ahal izango dira.
Bianako plaza
22:00



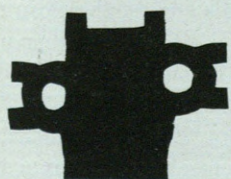
IRUÑEA, urriaren 31 arte Lehiaketa

Idazle berriei zuzenduriko XVI. euskarazko literatura lehiaketa antolatu du Iruñeko Udalak. Narrazio laburrak, poesiak bertso-paperak eta komiki lanak sarituko dira.
Iruñeko Udala

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora



kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Batzuk pekatu larritzat jo arren, udako inausketari gero eta garrantzi handiagoa ematen diote lan hontan dihardutenek. Bi inausketa mota daude, adar kentzea eta fruitu bakantzea.

HOSTOTIK FRUITUA

Negu-neguko lantzat jotzen bada ere inausketaz arituko gara urte-sasoi beroena den honetan. Frutarbolak jantzita daudenean inausi beharra pekatu gorrienatzat jotzen dute batzuk. Fruta ekoiztera emanak daudenek gero eta garrantzi handiagoa aitortzen diote udaberri-udako lan honi. Jantzi garaiko inausketak bi eratakoak izan ohi dira, adarrak eta hostoak kentzea, alde batetik, eta fruituak bakan-tzea bestetik.

Berdea kentzeak alde on ugari ditu: eguzki izpiak errazago iristen dira adar lodi nagusien bueltan zintzilika dauden fruituetara hauen kalitatea nabarmen hobetuz, hurrengo urtetan lorea eman



behar duten begiak osatzen laguntzen du, landarea sanoago mantentzen da, tratamendu osagarriak eraginkorrak dira eta neguko inausketa lanak izugarri errazten dira. Inausketa honetan altsuma zuzenak, angulo desegokian hazitako

arbak, gaitzek kaltetutako adarrak eta fruituak eta abar kentzen dira.

Fruituak bakantzea ere ona izan daiteke. Garaiz eginez gero -sagarrik, adibidez, 2,5 cm ra heldu baino lehenago- bi urtez behin emateko joera orekatzen da eta urtero uzta izatea lor daiteke. Beranduago eginez gero utzitako fruituak hobeak haziko dira denen jatenak beraientzako soilik izango baitira. Inausketa hauek, hala ere, ezin dira nolanahi burutu. Fruituak hazi eta ontzeko nahikoa hosto izatea nahitanahizkoa da, pipittadunetan fruituko 40-50 hosto eta hezur-dunetan 50-75 ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

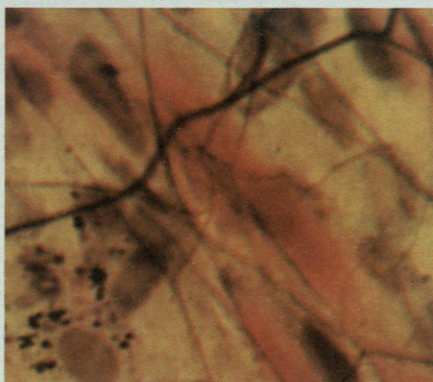
Gurean aspaldi desagertu ziren gaixotasunen ondorioak herrialde azpigaratuetan pairatzen dituzte oraindik, poliomielitisa kasu. Honekin amaitu nahi du OMEk.

POLIOMIELITISAREKIN AMAITU

Osasunaren Munduko Erakundeak (OMEk) beste erronka bat planteatu dio bere buruari: 2005. urterako poliomielitisa mundu osoan erabat desagertzea. Horretarako oztupo nagusia ekonomikoa da, mila milioitik gora euro beharko baitira txertoak erosteko.

Poliomielitisa birus batek sortutako gaixotasun oso kutsakorra da. Birus horrek nerbio-sistemari eraso egiten dio, eta ordu gutxi batzutan paralisia eragiten du, normalean partziala izaten dena, baina gerta daiteke erabateko paralisia sortzea, heriotza baztertu gabe.

Iaz mundu osoa erregistratutako poliomielitis-kasuak 3.500 izan ziren, eta horrek % 99ko beherakada suposatzen du



1998. urtearekin konparatuz gero, OMEk polioaren programaren arduradun bezala jarri duen Christopher Maher adituaren esanetan. Polioaren birusa 20 herrialde-tan bizirik dago oraindik ere, eta OME-

ren helburua urte amaierarako gaixotasuna 10 herrialdetara jaitea da eta birusarekin 2002. urterako akabatzea. Horrela 2005. urterako birus erabat mundu osoan desagertua dagoela dioen ziurtagiria lortu ahal izango litzateke.

Horretarako hainbat pauso eman behar dira oraindik ere: itenbide oso zailko lekuetan bizi diren umeengana iristea, beharrezko baliabide ekonomikoak lortzea (adituen kalkuluetan 1.103 milioi euro beharko dira, 2005. urtea bitartean 600 milioi umerentzako 6.000 milioi dosi txerto erosteko), eta borroka horretarako konpromiso politikoari sendo eustea. Galtzak bete lan izango ditu, beraz, OMEk datozen urteetan ere ●

♦ JABIER AGIRRE

Urola-Oria Kostaldea

Arratoi kontuak eta beste



■ Pagoetako parke naturalean, besteak beste, antzinako errota hau dugu ikusgai.

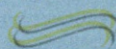
Eta nabigatzailez, jostunez, arrantzalez... Getariaz hitz egitea Gipuzkoako herririk xarmargarrienetakoaz mintzatzea da. Bertakoak ziren Elkano, Balenciaga eta beste hainbat pertsonaia ospetsu. Gainera, aberastasun ugari ditu Getariak kilometro gutxiren bueltan. Guk horietako batzuk, Pagoeta menditsua eta Orio arrantzalea, bisitatuko ditugu.



■ Getariako arratoiaren bista panoramikoa.



GETARIAKO UDALA
Gipuzkoa



UDALATel.: 943 14 01 03 / Faxe: 943 14 01 90
TURISMO BULEGOA Tel.: 943 14 09 57 / 943 27 77 33 / Faxe: 943 27 02 48
SAHATSAGA KIROLDEGIATel.: 943 14 04 32
ANBULATORIOATel.: 943 14 06 53
TAXI GELTOKIATel.: 943 14 04 56
ASKIZU UDAL ATERPETXEA Tel.: 943 83 36 41 / Faxe: 943 83 30 98
E.mail: getaria@udal.gipuzkoa.net



ZUMAIA ETA GETARIA ARTEKO itsasgainen bidea oso polita da, begiratoki askorekin, nahiz eta batzuetan jausten diren harriengatik moztuta egon.

Laster "Getariako Arratoi" ospetsua ikusteko aukera izango dugu; bertaratzeko, herria hasi aurretik dagoen ezkerreko bidea har dezakezue (portura doana), eta mendiaren bidetxoak zabalik badago segitu, baina talaia izugarri hau oinez egitea gomendatzen dizuegu. Getaria euskal kostalde osoko herriarik politenetakoa dela argi dago.

Kostaldeko errepidetik jarraituz, Getaria eta gero Zarautz herri turistikoa dugu. Berau zeharkatu eta atera ostean, Orio gainera igotzen hasiko gara. Hori bai, Orio herrira zuzen joan beharrean, lehenbizi mendatean bertan eskuinera desbideratuko gara,



■ Orioko itsasadarreko ontzi koloretsuak.

Aia-Pagoetako parkea norabidean. Era honetan, paisaia arbolasuan zehar doan bideak askaldegia handi baten ondorengatik pasaraziko gaitu, mendatetik 3,5 km. tara Pagoeta natur parkearen sarrera aurkitu arte (ezkerreko bidea beheantze).

Orio mendatetik ekarri dugun bidean aurrera, lau kilometro tara Aia dugu, Pagoeta kokatzen den udalerrira zabalaren herri gunea. Gipuzkoako udalerririk handienetakoa eta batik batik menditsu.

Aia ezkerreantze zeharkatu ostean, bidaiaren bukaera 10 km. beranduago dugun Orio da, ongi etorria ematen diguten arrantzontzien ondoan. Herriari kolorea eskaintzen dioten ontzi hauek sarre-rako zubiaren alboan ikus ditzakegu, Oria itsasadarren gainean.



GETARIA

Herrialdea: Gipuzkoa

Donostiara: 30 km.

Altitudea: 17 m.

Biztanleak: 2.402

Euskaldunak: %93

Azalera: 11 km²

Dentsitatea: 218 bizt./km²

Jaia:

San Anton (urtarrilak 17)

San Salvador (abuztuak 6)

Elkanoren Lehorratzea (lau urtean behin, abuztuaren 6an)

Getariak herri txiki bati eskatu dakioken guztia dauka. Gipuzkoako lehenbiziko hirietakoa, pertsonaia oso garrantzitsuen sorterrria, inguru zoragarria, monumentu natural eta artifizial ederrak, herri-giro polita eta gastronomiarako zaletasun nabaria.

Lehenago ere bai, baina batik batik 1209an Alfonso VII. ak gotorleku hiri gisa fundatu zuenetik, Getaria beti itsasoari begira bizi izan da, batik batik baleanarrantzan nabarmenduz (hiriko armaria ikustea besterik ez dago). Bere izena "Kea" eta "Erria" hitzetatik omen dator; izan ere, San Anton mendia arerioen edo baleen presentzia zelatatzeo talaia pribilegiatua da.

Arrantza eta nabigazioaz arduratzearen ondorioz zenbait pribilegio jaso zituen. XV. mendean orduan irla zen San Anton ("Getariako Sagua") eta portuko etxeak lotu zituzten, herria ordenatuki garatzen joanez.

GETARIAKO SEME GORENAK

Getaria arrantza, itsasgizon eta nabigatzailez osaturikoa herria da. Esaterako, 1711n Domingo Bonaetxea jaio zen, Polinesiako lehen esploratzaile eta Tahitiko konkistatzailea izan zena. Itsasoaz arduratu ez, baina mundu osoan ezaguna izan zen Cristobal Balenciaga "jostunen artean jostuna" ere Getariako semea zen, eta bertako hilerrian hilobiratu dago.

Baina munduan zehar herri honen izena ezaguna bada munduari bira egin zion lehenbiziko nabigatzailearen sorterriri izateagatik da. Getariako armarian ere munduko esfera ageri da, "Primus Circunderisti me" esaldiaz inguratutik.

Juan Sebastian Elkano 1487an jaio zen, eta 1519ean bost itsasontziz bere abentura fantastikoari ekin zion Magallanes-en agindupean. Hau 1521ean Filipinetan hil ostean (indigenen aurkako borrokan) eta hiru unti galdu ostean, Elkanok espedizioaren agintea hartu zuen. 1521eko abenduaren 21ean Tidor-etik bipliatutako Victoria ontzian 47 europar eta 13 indiar irten ostean, Sevillara, 1522ko irailaren 6an, 18 gizon besterik ez ziren iritsi (espedizioa hasi zuten 265 gizonen izenak beraiei omenez jasotako Getariako monumentuan daude).

IKUSTEKOAK

Errepidearen alboan, herria, Malkorbe hondartza eta portua dominatuz, Elkanoren monumentu handiosoa dugu, "Samotraziako Victoria"n inspiratutako brankako irudi batek burutzen duen 1922ko lana. Alboan dugun Aldamar parkean, frontoia, udaletxea, turismo bulegoa eta "Hemen" arte galeria ditugu, errepidearen bi alboetan.

Hemendik aurrera porturantz jaisten diren San Roke, Elkano, Nagusia eta Aldamar kale paraleloek osatzen duten alde

zahar atsegina zabaltzen zaigu. Alde zaharraren ezkerrean dugun Gaztetape hondartzatik gertuen dagoena San Roke da, eta bertan "etxe gotikoak" deitutakoak ditugu, 29-35 zenbakien artean. Hauen pean txakolinerako kupelategi zaharrak gordetzen dira, sabai oji-balekin. 35ekoa osorik dago.

Elkano kaleak herriko eraikinik esanguratsuenetakoa gordetzen ditu; horrela, arrantzale etxe estu, garbi eta koloretsuen artean XIX.eko Romero etxe aipagarria dugu. Kale Nagusian berriz, etxe tipikoen artean bi jauregi nabarmentzen dira, udaletxe zaharra 3. zenbakian eta etxe barrokoa, 33.ean, baina batez ere, erdigune osoa dominatzen duen Salvatore eliza.

1429an amaitu eta XV.etik aurrera handitutako gotikoaren perla honek hiru nabe eta sabai ojibal oso lerdinak ditu. Bi ate eta beste hainbat dorre ditu (zaharrena Inkisizioarena, iparraldekoa). Gaur egungo dorreak sei gorputz ditu eta 1755ean bukatu zen; bost urte beranduago tximista batek sabaia hautsi eta teilatu arrunta jarri zioten. Eliza honetan, 1397an gipuzkoar herrietako ordezkariak Gipuzkoako Anaiartea eratu zuten. Dena den, beste tenplu batzuekiko desberdin egiten duena zera da, kaleen trazadura dela-eta, bere barrua aldapan dagoela, gora begira eta egitura irregularra duela. Benetan bitxia.

Baita ere, eliza bera harresien zati zenez, kaletxoetako bat (Katrapon) bere azpitik igarotzen da, defentsa bateria bat jartzea ahalbidetuz. Elizaren hormen artean estuturik, Zarautz eta Olasotarren Erdi Aroko dorretxea aurkituko dugu. Izen bereko kalean aintzinako Aldamar dorrea azpimarratuko dugu, frontoiaren atzealdean. Kale berean, 12an, Balenciagaren jaiotetxea dugu.

Azkenik, merezi du hondartzan eta kaian zehar paseotxo bat egitea, hain famatu den Getariako txakolina dastatzen dugun bitartean. Bertatik herriaren beste ikuspegi eder bat edukiko dugu. Kaia eta "Sagua" elkartzen diren lekuan arrantzaleen monumentua dago.

GETARIAKO ARRATOIA

Kondairaren arabera, Keta arrantzale gazte eta galantak, Itegi eta Alsakarteko andereek bere maitasuna lortzeko hasi zuten hil ala biziko borroka ikustean, ikaturik jainkoei harri bihurtzea eskatu zien, San Anton mendia sortuz. Borrokalari biek, hau ikusita, damututa eta tristeturik gauza bera eskatu omen zuten, eta horrela alde batean Haitzakoarria eta bestean Itegi punta sortu ziren.

Kondairak kondaira, gaur egun San Anton parke handi eta zoragarri bihurtutako itsasoaren gaineko talaia izugarria dugu. Oinezko bidetik igoz, ohartzen bazarete, haitz baten gainean zizelkatutako emakume baten irudia ikusiko duzue.

SANTA BARBARA BASELIZA

Getariatik gora, Santa Barbara auzoan (ikus ibilbidea), oinezko bidea hasi eta 100 metro ingurura, eskuinera eta pixka bat gora doan lurrezko bidezidorra hartuko dugu, geroxeago galtzada moduko bat bihurtuko dena.

Bide honetan zuzen eta behearantz segituz, urrunean jada ermita ikusiko dugu. Baserri batzuetara iristean ezkerrean egin eta bertara ailegatuko gara, guztira ordu laurdeneko paseoa.



■ Elkanoren espediziotik bizirik itzuli zirenen monumentua.

Bertatik Zarautz eta bere hondartzako bista ederrak ditugu.



PAGOETA PARKE NATURALA

Aiako udalerrian zabalduz, turismo gune oso garrantzitsua den gipuzkoar kostaldetik gertu, inguru honek lasaitasun-uharte ederra osatzen du.



Aia-ko Udala
(Gipuzkoa)

ITURRARANGO HARRERA ETXEA ETA MUSEOA

Ordutegia:

Urtean zehar, larunbata, igande eta jai egunetan.

Goizez: 10etatik 14etara.

Uztaila, Abuztua, Iraila egunero astelehena ezezik.

Goizez: 10etatik 14etara.

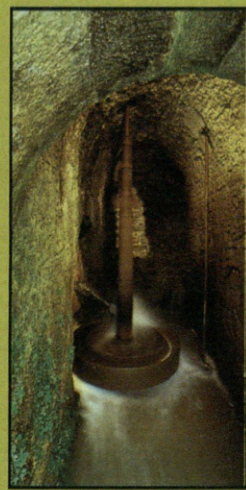
Arratsalde: 16,30tik 18,30tara

Telefonoa: 943 83 53 89

Honen inguruan JARDIN BOTANIKOA eta ERLATEGI DIDAKTIKOA ere ikus daitezke

PAGOETAKO PARKEAN
ZE HAR IBILALDI GIDATUAK
EGITEKO AUKERA

ARRETA KULTUR-TALDEA • MILA-TEL: 943 83 59 45



AGORREGIKO BURDINOLA ETA ERROTAK

Ikustalde gidatuak erakusteta praktikoekin:

Urtean zehar: Igande eta jai egunetan.

Goizez: 10etatik 14etara

Uztaila eta Irailan: ostiral, larunbata eta igandez

Goizez: 10etatik 14etara

Abuztu: egunero astelehena ezik.

Goizez: 10etatik 14etara

PARKEAREN EZAUGARRIAK

9.000 hektareako parke honetan, Gipuzkoako Foru Aldundiaren esku gaur egun, azken mendeetako giza presioa txiki samarra izan da, eta ondorioz, baso zabal eta aberatsa gorde ahal izan da.

Horrenbestez, faunaren inguruan, azeriak desagertu egin badira ere, 1982ko azterketa batek 20tik gora ugaztun (basurdeak, basakatuak, katagorriak...), bederatzi anfibio eta narrasti eta 46 hegazti mota aurkitu zituen. Dena den, animalia hauetako batzuk (ugaztunak batez ere) gauez ateratzen dira bakarrik, eta, beraz, berauek ikustea ez da oso erraza.

Florari dagokionez, urte horretako ikerketan 341 espezie aurkitu zituzten, baina segur aski gehiago gaude, eremu pribilejiatu batean gaude-eta. Bertako espezie garrantzitsuenen artean artea, gaztainondoa, gorostia, hagina, haritza, lizarra, pagoa (jakina!), urkia eta abar aipa ditzakegu.

AGORREGI BURDINOLA

Parkearen sarrera nagusitik (iristeko ikus ibilbidea) hurbil Iturran baserria dugu, kotxea utz dezakegun aparkalekuaren ondoan. Baserri hau gaur egun parkearen harrera guneta eta interpretazio zentroa da, eta berez Gipuzkoako baserri zaharreneetakoa dela dirudi, XIV.ean jada esistitzen baitzen. Gaur egun duen itxura orain dela lau mendekoaren antzerakoa da.

Baserriaren ondoan lorategi botaniko interesgarria dugu, bertan hainbat espezie ikusteko parada izanez. Honen erdian hain zuzen, Agorregirantz zuzenduko gaituen bidezidorra has-



■ Saguaren kondaira islatzen duen harria.

ten da, sigi-sagan eta beherantz. Bidea oso ondo seinalizaturik dago eta ez dago galtzeko arriskurik. Azkenik, ordu laurdeneko paseoaren ostean, uraren soina entzungai dugula, burdinola ikusgarriaren ingurura iritsiko gara.

Agorregi XV. mendean dagoeneko funtzionamenduan zegoela dirudi, XVI. erdialderako, ur emari txikia zela edo beste arrazoiren bat medio, lanari utzi bazion ere (errotek bere horretan jarraitu zuten). 1754an, Joaquín Lardizabalek, Laurgaingo jauna zenak, berriz ere martxan jartzea erabaki zuen, gaur ikus dezakegun lan bitxia eginez.

Izan ere, lau presen bidez Mindiko erreka eta Giltzur-Iturriko errekatik ateratako ura bi altura ezberdine-

tan kokatutako ur biltokik jasotzen zuten, makineria konplexua mugitu ahal izateko (bakarrarekin uraren indarra ez baitzen nahikoa). Berrikuntza nabaria izan arren, kalkulu batzuk txarto egiteagatik, ez dakigu burdinolak inoiz funtzionatu ote zuen (ondoko errota bai).

Funtzionatu ala ez funtzionatu, egia dena zera da, hau dela Gipuzkoan geratzen diren antzinako burdinoleta bat, bakanetako bat, eta horregatik bakarrik, bere itxura bitxi eta ikusgarriengatik, eta kokatzen den inguru ederrarengatik, bisitaldia merezi duela. Zabalik: 10:00-14:00 artean urtean zehar igande eta jai egunetan; uztaila eta irailean asteburuetan; abuztuan egunero (astelehenean izan ezik) 10:00-14:30 eta 16:00-18:00 artean. Noski, hau parke zabal honetan egin dezakezen ibileretako bat da, besterik ez, basoak beste txoko interesgarri asko gordetzen dituelako.

Informazio Praktiko

AIA

Udaletxea: ☎ 943- 13 11 44.

Jatorduan:

Aitzondo Jatetxea- Orio-Zarautz bidea, 13,5. km.

Kanua Jatetxea- Gozategi Enparantza 11

Jauregi Bar-Jatetxea- Gozategi Enp. 9.

Jan eta lo egiteko:

Camping Zingira- Olaskoegia z/g. ☎ 943- 13 20 79.

Lo egiteko:

Pagoederraga Nekazal Etxea- Santiago auzoa.

☎ 943- 83 42 98. Logela bikoi-tza 7.000 pztza.

Agerre Soro Haundi Nekazal Etxea- San Pedro

21. ☎ 943- 83 50 53. Logela bikoitza 3.500-4.000 pztza.

Landarbidet Zahar Nekazal Etxea- Laurgin. ☎ 943-

83 10 95. Logela bikoitza 5.500 pztza.

Olaskoegia Goikoa Nekazal Etxea- Ubegun bidea.

☎ 943- 58 08 14. Logela bikoitza 4.000-5.000 pztza.

Argin Nekazal Etxea- Argin Baserria. ☎ 943- 83 53

51. Logela bikoi-tza 4.000-5.000 pztza.

Txangiluenet Landa Etxea- Gozategi plaza. ☎ 606-

10 24 23. Logela bikoi-tza 5.000-6.000 pztza.

ORIO

Udaletxea: ☎ 943- 83 03 46.

Udaltzaingoa: ☎ 943- 83 00 28.

Anbulategia: Kaia 1. ☎ 943- 83 58 88.

Jatorduan:

Xixario Erretegia- Eusko Gudari 2.

Itsas-Ondo Jatetxea- Kaia 7.

Joxe Mari Jatetxea- Herriko Enparantza.

Arrillaga Jatetxea- Arizaga 4.

Lo egiteko:

Hostal Ensal- Aita Lertxundi 9. ☎ 943- 83 00

29. Logela bikoitza 4.000-5.000.

Aizperro Nekazal Etxea- San Martin auzoa

(Igeldora bidea). ☎ 943- 83 54 19. Logela bikoitza 4.500-5.000 pztza.

Amalur Nekazal Etxea- Ortzaira auzoa. ☎ 943-

83 28 88. Logela bikoitza 4.000-5.500 pztza.

Camping Playa de Orio- Donostia-Bilbo

errepidea, 13. km. ☎ 943- 83 48 01.

GETARIA

Turismo Bulegoa: Aldamar Parkea. ☎ 943- 14 09

57.

Osasun-zentrua: Kaia. ☎ 943- 14 06 53.

Botika: Elkano 1. ☎ 943- 14 04 41.

Bankuak

BSCH eta Lan Kide Aurrezkia- Herrerieta.

Kotxe-Tailerrak

Carrocerias Guridi- San Prudentzio auzoa.

☎ 943- 14 01 88.

Carrocerias Gotzon- K. Balentziaga Ibilbidea 7.

☎ 943- 14 05 04.

Jatorduan:

Elkano Jatetxea- Herrerieta 2.

Kaia Jatetxea- General Amao 10.

Talaie Jatetxea- Kai Zaharra.

Astillerio Erretegia- kaia 1.

Jan eta lo egiteko:

****Hostal San Prudentio-** San Prudentzio auz.

☎ 943- 14 04 11. Logela 5.000.

****Pensión Azkue-** Meagas gaina. ☎ 943- 83 05 54.

Logela 5.500-6.900.

Abeta Nekazal Etxea- Meagas gaina. ☎ 943- 13 24

96. Logela 3.500-4.000.

Lo egiteko:

Agote-Aundi Nekazal Etxea- Askizu auzoa.

☎ 943- 14 04 55. Log. bikoitza 4.000-4.500 pztza.

Gure Ametsa Nekazal Etxea- Orna. ☎ 943- 14 00

77. Logela bikoitza 4.000-6.500 pztza.



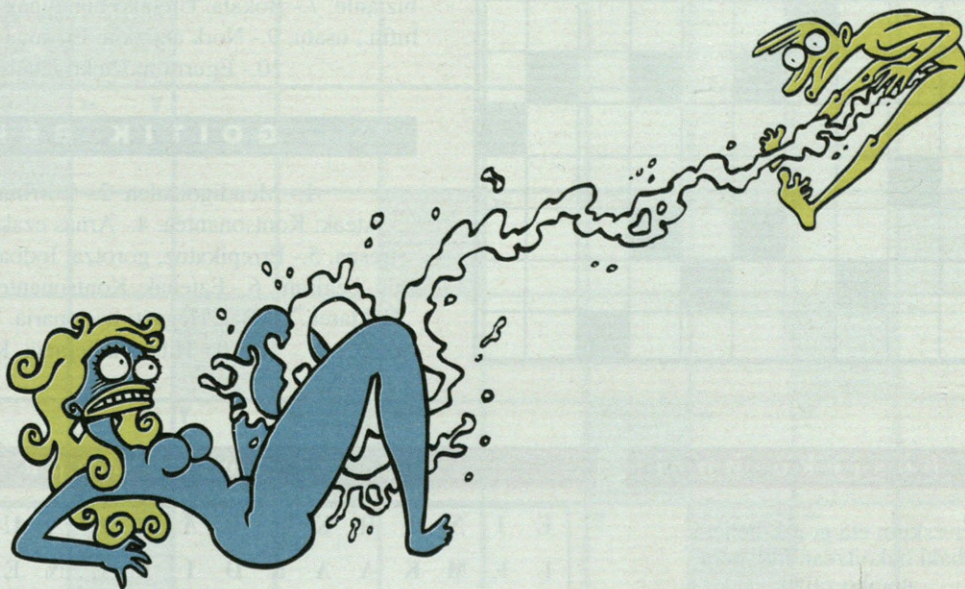
Denborapasak

Asteko Lokuzioa

MANIXTU?

2A2PIAK
BATMAN

TXAPAPERERA BOTA



Gizonak hazia motxinatik...

PENA HAIN KINTZE EDERRA...

MARCHA ATRAS / SAUTER EN MARCHÉ /

...kanpo isurtzea

TXAPAPERERA BOTATA BUKATZEA!

HORSE-SHIT...

Kike Amonarrizen Umorea

SENDAGILEAK

Sendagileak etxeko telefonoa hartu du. Ospitaleko kide bat dauka bestaldean:

- Mus partida hasteko bat falta zaigu, etorriko al haiz?
- Ongi da. Bost minutu barru hor izango nauzue!

Eta besaulkian eserita dagoen emazteak:

- Larrialdiren bat?
- Egin kontu! Beste 3 mediku

daude eta hala ere deitu egin didate!

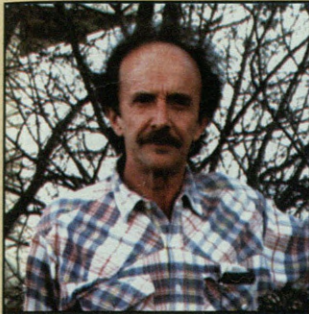
DOMINISTIKUKA

- Zuek ba al dakizue nola egi-
ten duten doministiku tomate-
ek?

- (!!!)
- Ket-txup!, Ket-txup!



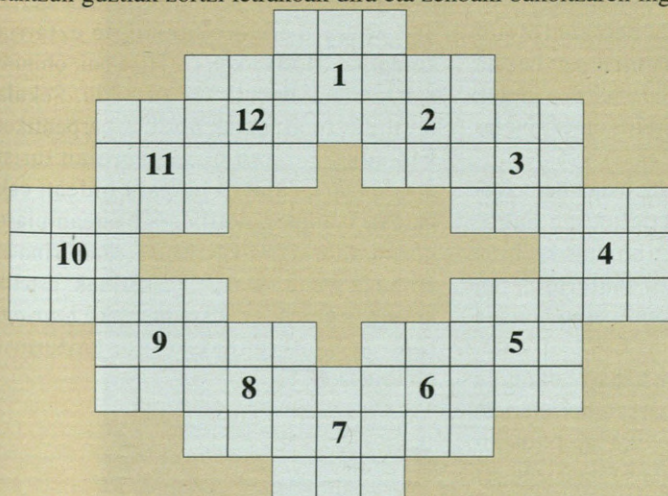
Hitz Gezidunak

	Izena	Nafarroa-ko herria	Bilkura, batzarra	Nafarroa-ko herria	Gipuzkoa-ko herria
	Golak egiten dituenak	Ol., Italia-ko dirua	Gure aldekoa	Eredua	
	Xirula jole				
	Ele				
Ezartze	Okela-saltokia				
Intsektu mota	Ardien biltoki				
			Azkar		Bestak
			Pl., zango atala		
Argi, hitz elkarketan		Musulmanen liburua			Kontsonantea
Deitura		Ez ahal			Barazki mota
			Iridioa	Edo	
			Bilo	Herriko alternatiba	
Hizki bat		Ohorezko hitzak		Omen	
Gazte ederra		Bokala		... egin, begiratu	
			Infin., askatu		
			Oxigenoa		
Naizen hau		Neke eragileak			

Pertsonaia: Euskal kulturaren suspertzaile gipuzkoarra

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.



- 1.- Arbasoak
- 2.- Bahearen eraztuna
- 3.- Aberatsa
- 4.- Haurdun utzi
- 5.- Duda-muda
- 6.- Pl., zango atala
- 7.- Hondartza
- 8.- Behatz apaingarria
- 9.- Frantziako biztanle
- 10.- Losentxa, balakua
- 11.- Zaunka egiten duena
- 12.- Maeztuko biztanle



ELIXABETE GARMENDIA

“Duela gutxi entzun nion neu bezala ikasten ibilitako giputz bati: hiri eskizofrenikoa. Maitasunez, inolako mespretxu izpirik gabe zioen hori.

Kalifikatiboa gogorra da hala ere, baina bere ximpletasunean neurrikoa delakoan nago. Hasteko, eskizofrenia ziklotimiko hori dago, euforiaren gailurra sanferminetan harrapatzen duena eta depresioaren hondoa negu gorriko zierzopean”

BI AHIZPAK

Honez gero lorategiak berrituta daude eta hiri osoa ari da ajetik esnatzen. Hustuegi ere egongo da, Gaztelu plazako terrazetan esertzeko zalapartarik gabe. Apur bat melankoliak jota, iraila uztailaren erdialdera iristen bait zaio Iruñeari. Eskerrak auzokook hondartzak dauzkagun eskaintzeko, Erreala-Osasuna dela eta berpiztu diren txisteeetako hondartzak, Orozek eta Olariagak topikotik haratago eramaten dakizkitenak.

Lan kontuengatik hurbil hurbiletik segien txupinazoa. Gero distantziara bizi izan ditut sanferminak, azken urteotan ia beti bezala. Distantziara baina bizi. Beste askorentzako legez, neretzat urteko iratzargailurik eraginkorrena entzierroa da. Hor bai jaititzen naizela alferkeriarik gabe, zortziak laurden gutxitan ez bada beranduenik lehen etxafuegoa botatzeko hiru minutu falta direnean. Adrenalina injekzio paregabea da eguna korrika saioa telebistatik jarraituz hastea: Santo Domingoko aldapa, Udaletxe plaza, Mercaderes, zezenek beti irrist egiten duten kurba, Estafeta, Telefónica... Urtea joan urtea etorri, uztaila zortzi goiz erri-tual berbera errepikatuz, azkenean ohartu naiz Iruñean egindako mila ibiliren oroitzapena arragotzen zaidala karrera horretan, heriotza hurbil eta bapatean sentitzen denean ikusten omen den pelikularen antzera.

BAINA Iruñean ez da beti sanfermin izaten. Duela gutxi entzun nion neu bezala baina berrikitan han ikasten ibilitako giputz bati: hiri eskizofrenikoa. Maitasunez, inolako mespretxu izpirik gabe zioen hori. Kalifikatiboa gogorra da hala ere, baina bere ximpletasunean neurrikoa delakoan nago. Hasteko, eskizofrenia ziklotimiko hori dago, euforiaren gailurra sanferminetan harrapatzen duena eta depresioaren hondoa negu gorriko zierzopean. Eskizofrenia, ordea, festetan bertan ere nabaria da, nola esplikatu bestela hiri berberean horretarako dauden profesionalek, mediku eta farmaziariek, biharamoneko pilula ez banatzea eta emakumeen zerbitzu batek, “Andrea”k, hori

egiteko adorea izatea, agintarien debekua-ren gainetik. Hauena bai dela egin ez eta egiten utzi ez. Onenean, ez dute hautsi nahi sanferminetako leienda pikaroak dioena, alegia, “fermintxo” ugari jaiotzen dela hirian apiril aldera.

Iruñea ofiziala irudikatzerik balego, burua mantelina ezalita duen emakumea izan zitekeen. Zintzo ustekoa, zuzena parametro antigualekoen arabera, ohituren beterrazlea, apur bat ozpindua eta *demodéea* guztiz. Bai, badakit autobidearen beste muturrean bestelako ahizpa bizi duela eta ez haatik hobea: kaskarina, noranahi doala perfumezko haloan bilduta, ezpainak pinturaz lardaskatuta, zimurrik gabeko iragana ispi-luan. Bi ahizpak ez dira bereziki ondo moldatzen, bizitza osoa elkarrentzako errepro-txeak pilatzen pasa izan balute bezala. Batak itsasoari begiratzen badio, besteak galsorak ditu itsaso. Bata ohitua dago ezarian ezarian kanpotarrak hartzen eta besteari berriz gogaikarri gertatzen zaio urtean behingo uholdea. Hala ere, onartu beharra dago, abegitsuagoa da auzotik datozenekin mantelina; bere bokazioa sukalde zabal bat gobernatzea baita, “gobernatu” zentzurik beteenean. Kaskarinak berriz, nahikoa du etxeko gonbidatutzat Fernando Amezketa-rraren “pitxita” txakurraren birbiloba.

SANFERMINEZ sanfermin, udaz uda, patro berberak errepikatzen ditugu hiri batean eta bestean. Aste Nagusiak, bihotz bihotzetik bizi izan arren, nekezagoa dauka inor emozionatzea. Sanferminek berriz, distantziara ere eragiten dute eztarrian korapiloa. Hortxe koxka. Hori bai, ohituren zaintzaileek badute zer zuzendu. Sekulan ikusi dudana espektakulorik esperpentikoe-na haxe: hilaren 6ko eguerdian turista artaldeak Udaletxe plazara bidean esku batean txanpain botila eta bestean plastikozko poltsatxo zutela, barruan irina eta arrautza pareta. Ahizpa kaskarinak, estetika hutsez bederen, ez luke onartuko *tour-opera-torek* Sanferminak kotilo uniformatu bihurtzea ●

Uztaileko

Larrun

Mugarik gabeko pentsamendua

Non dago euskarazko liburugintza, kalitatez zein kantzitatez?

Liburuen ekoizpen prozesuko harremanak eta etenak.

Politika instituzionalaren gabeziak.

Errentagarria al da euskaraz produzitzea?

Euskarazko liburu produkzioa

Mahaikideak:

- Andolin Eguzkitza
- Joxe Mari Sors
- Josu Zabaleta

Iritziak:

Gari Berasaluze, Juan Kruz
Igerabide, Jorge Jimenez,
Xabier Mendiguren Elizegi

LARRUN hilero banatzen da
doan ARGIArekin.





TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria